هاوکاری

التضامن

ژمارە ١٧٣ ٢٩-٦-١٩٧٣

نرخی (٢٠) فلسە

ئەدرەس: بۆ دار الجماهیر دەرئەچێ و لە دار الحریە چاپ ئەکرێ

رۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتیە

لەجیاتی سەرەك كۆمار وەزیری خوێندنی بەرزو لێكولینەوەی زانستی سەرپەرشتی ئاهەنگی زانستگاكان ئەكات

رۆژی شەممە - سبەینی لە جیاتی سەرەك كۆمار، كاك هشام الشاوی وەزیری خوێندنی بەرزو لێكولینەوەی زانستی سەرپەرشتی ئاهەنگی زانستگاكانی عیراق ئەكات كەبەبۆنەی دەرچونی وەجبەیەكی تازەی قوتابیانەوە لە یارێگای (الشعب) لەبەغدا سازئەكرێ.

ئا.د.ع

مامۆستا صدام حسین بروسكەیەكی لە سەرەك وەزیرانی ئیسپانیاوە پێ گەیشتوە

مامۆستا صدام حسین جێگری سەرۆكی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆرش ئەم بروسكە پیرۆزبایی یەی لە سەرەك وەزیرانی ئیسپانیاوە پێ گەیشتوە:

بەرێز صدام حسین جێگری سەرۆكی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆرش - كۆماری عێراق:

پربەدل سوپاسی ئەو بروسكە پیرۆزبایی یەتان ئەكەین كە بەبۆنەی بونمان بەسەرەك وەزیران بۆتان ناردبووین،

لویس كاریرو بلانكو

سەرەك وەزیرانی ئیسپانیا

سەرەك كۆمار بە سەردانێكی گرنگ لە پۆلۆنیایە

شۆرشگێرانی خلیج ٤٢ هێرشیان بردۆتە سەر دوژمن

رۆژی دوو شەممەی رابوردوو سەرەك كۆمار كاك احمد حسن بكر لەگەل وەفدیكا بەسەردانێكی رەسمی بەرەو بولگاریا و پۆلۆنیا كەوتەڕێ وەئەم بە یانتامەیەی لەبێناوی بەدەوكردنی پەیوەندی دۆستانەی نێوان كۆماری عێراق و كۆماری گەلی بولگاریا.. وە لەسەردانەكەی بولگاریا، سكرتیری گشتی كۆمیتەی ناوەندی پارتی كومونیستی بولگاریا و سەرۆكی ئەنجومەنی دەولەتی كۆماری گەلی بولگاریا، هەڤال تیودور جیفكوف و هەڤال احمد حسن بكر سكرتیری سەركردایەتی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب و سەركۆمار بەسەردانێكی رەسمی سەرلە كۆماری گەلی بولگاریا ئەدات سەركۆمار لەوسەردانەداوەفدێكی لەگەلایە پیك هاتوە لەمانەی خوارەوە:

١ - مرتضی سعید عبدالباقی ئەندامی ئەنجومەنی سەركردایەتی شورش و وەزیری دەرەوە.

٢ - طه جزراوی ئەندامی ئەنجومەنی سەركردایەتی شورش و وەزیری پیشەسازی.

٣ - دكتور سعدون حمادی وەزیری نەوت و مەعدەن.

٤ - حكمت عزاوی وەزیری ئابوری.

٥ - یحیی یاسین سەرۆكی دیوانی سەرۆكایەتی جمهوری.

٦ - دكتور فخری قدوری سەرۆكی مەكتەبی كاروباری ئابوری لە ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆرش.

٧ - طارق عزیز ئەندامی مەكتەبی كازوباری گشتی لە ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆرش و سەرنوسەری رۆژنامەی ثورە.

٨ - شاذل طاقە جی گری وەزارەتی دەرەوە.

٩ - عبدالودود شیخلی بەریوەبەری گشتی میوانداریتی - تشریفات - لە وەزارەتی دەرەوە.

سەرەك كۆمار دوای بولگاریا بەسەردانێكی رەسمی سەرلە كۆماری گەلی پولونیا ئەدات. لەلایەكی تریشەوە رۆژی چوار شەممەی رابوردوو سەركۆمار كۆتایی بەسەردانەكەی بولگاریا هێناو بەرەو پۆلۆنیا كەوتەڕێ پەیامنێری (ئا.د.ع) ئەڵێ رۆژی ٢٧ - ٦ عیراق و بولگاریا پەیمانێكی فراوان كردنی هاوكاری ئابوری و تەكنیكی و عیلمی یان مورکردوە.

هەروەها لەوارشۆ سەرەك كۆمارو وەفدەكەی عیراق لەگەل هنریك یابلوفسكی سكرتیری گشتی پارتی یەكگرتوی كارگەرانی سوشیالیستی پۆلونیاو سەرۆكی ئەنجومەنی دەوڵەت و پیوتر جاروشیفج سەرەك وەزیران و ستیفان ئولشوفسكی وەزیری دەرەوە و فریلك ئەندامی سكرتاریەتی كۆمیتەی ناوەندی پارتی یەكگرتوی كارگەرانی پولونیا دەستیان بەگفتوگۆكردن كردوە.

مانگرتنی كرێكارانی ئوسترالیا

سدنی ٢٥-٦

ئەسۆشیتدپریس: كرێكارانی دەزگا ئەلەكتریكیەكانی چەند شارێكی ئوسترالیا مانیان گرتوە و داوائەكەن كە رۆژانەكەیان زیاد بكرێت و سەعاتی ئیش كردنیان لەهەفتەیەكا كەم بكرێتەوە.

هەروەها ٥ هەزار كرێكاری دەزگای ئەلەتریكی نیوویلز نەچونەتەوە سەر ئیشەكەیان و داوایان كردوە كە سەعاتی ئیش كردنیان لەهەفتەیەكا بۆبكرێت بە ٣٥ سەعات. وەلەشاری ڤكتوریا ٤ هەزار كرێكاری تر مانیان گرتوە بۆ نارەزایی دەربرین دژی بڕیاری كەم كردنەوەی رۆژانەكانیان. وە لەئەنجاما زوربەی كارگەو فابریقەی شارەكە لەبەر بێ كاربایی پەكیان كەوتوە.

بەرەیەكی یەكگرتوی فراوان نەخشەكانی ئیمپریالیزم تێك ئەشكێنێت

ماوەیەكە پیلان و نەخشەكانی ئیمپریالیزم و كۆنەپەرستان دەربارەی مەسەلەكانی رۆژهەلاتی نزیك و ناوەراست و دژی گەلانی عەرەب كەوتونەتە روو وە بەئاشكرا تەقەللا ئەدەن بۆ جێبەجێ كردنیان. سەرەتای ئەم ئاشكراكردنەش لەگەشتەكەی وەزیری دەرەوەی ئەمەریكا رۆجەرزەوە دەستی پێ كردو ئیتر بەدوای ئەو گەشتەدا چەند سەردانێكی كاربەدەستانی سیاسی و عەسكەری و ئابوری ئەمەریكاو بەریتانیا دەستی پێ كردو تا گەیشتە كۆبونەوەكەی دبلوماتەكانی ئەمەریكا بەسەرۆكایەتی سیسكۆ لەتاران و ئینجا كۆبونەوەو ژیاننەوەی پەیمانی سەنتۆ لە تاران.

بەپێی و تەكانی كاربەدەستانی ئەمەریكاو بەریتانیاو كاربەدەستانی پەیمانی سەنتۆ دەربارەی ئەم ناوچەیە ئەوەمان بۆ ساغ ئەبێتەوە كە ئەم دوو دەولەتە گەورەیە بەیارمەتی دەولەتەكۆنەپەرستەكانی ناوچەكە تەقەللائەدەن بۆ دەست گرتن بەسەر نەوتی ئەم ناوچەیەدا وە بۆ جێبەجێ كردنی ئەمەش تەقەللا ئەدەن كە حكومەتە نیشتمان پەروەرو بزوتنەوەشۆرشگێریەكانی گەلانی ئەم ناوچەیە لەناوبەرن و بناغەو پایەی حكومەتە كۆنەپەرستەكانی ئێران و سعودی و ئەردەن و... دەسەلاتی كاربەدەستانی شیخ نشینەكۆنەپەرستەكان دژی گەلانی خلیج پتەوو بەهێزتر بكەن و بچن بەگژ نفوذی هەموو دەولەتێكی ترا لەم ناوچەیەدا.

رۆجەرزی وەزیری دەرەوەی ئەمەریكا دەربارەی پەیمانی سەنتۆ ئەلێت «پەیمانیكی ئیجگار بەنرخە» و «پاسەوانێكی گرنگە دژی چالاكی روخینەرانەی پەرەسەندو» وە دەربارەی چالاكی روخینەر ئەلێت «خەباتكردن دژی ئەم چالاكی یە مەسەلەیەكە پەیوەندی هەیە بەو دەولەتانەی لەناوچەكەدا تەقەللا ئەدەن خویانی لێ بپارێزن». وەدەربارەی هەمان مەسەلە راپورت نووسی رادیوی لەندەن ئەلێت «باسی پێشنیازێك لە كوبونەوەی پەیمانی سەنتودا كراوە لە ریكخراوی پەیمانی سەنتو بۆ ئەوەی چالاكی عەسكەری خوی یەكبخات دژی روخێنەرانەو لە پێناوی لەناوبردنیا». هەروەها شای ئێران دەربارەی بەرنامەی خۆ چەكدار كردنی ئێران كەچەند ملیار دولاریكی تێ ئەچیت ئەلێت «ئامانجی ئەم بەرنامەیە پاراستنی ئاسایشە لەناوچەی خلیج دا كە ٨٥٪ نەوتی ئێرانی بو روژئاواو رۆژهەلات پیا ئەڕوات».

جالەم چەند وتە كورتەی ئەم كاربەدەستانە بومان دەرئەكەوێت كە ئیمپریالیستەكانی ئەمەریكاو بەریتانیاو كۆنەپەرستانی ئێران و عەرەب گەیشتونە شپرزەبوونیكی ئەوتو كە بەئاشكرا بكەونە جێبەجێ كردنی نەخشەكانیان بەتایبەتی كە ئەمەریكا ئێستا لەگیژاوی تەنگو چەلەمەیەكی سەختی سوتەمەنی و بایەخ كەمی دولارا ئەژی و ٨٦٪ی سوتەمەنی دنیاش بەئاوی خلیجدا رەت ئەبیت و بزوتنەوەی گەلانی عەرەب و ئێران و تورکیاش گەیشتوونەتە پایەی هەڕەشەكردن لە بناغەو پایەی دەسەلاتی سیاسی و ئابوری ئیمپریالیزم و حكومەتە كۆنەپەرستەكانی ناوچەكە.

بەپێی نووسینی رۆژنامەكانی بەغداو عەرەب و رۆژنامە نهێنی یەكانی هێزە پیشكەوتن خوازەكانی گەلانی ئێران و تورکیا نوكەڕمی ئەم پیلان و نەخشانە ئاراستەی پیشمەرگەی فەلەستین و بزوتنەوەی زەفارو حكومەتی عیراق و بزوتنەوەی شۆرشگێری گەلانی عەرەب و گەلانی ئێران و تورکیا ئەكریت و واتە بەرەو رووی هەموو ئەو هیزانەی بەر لە قازانجی ئیمپریالیزم و كۆنەپەرستان ئەگرن. وە ئاشكراشە ئیمپریالیزم و كۆنەپەرستان پەنا ئەبەنە بەر هەموو هۆوو رێگایەك بۆ جێبەجێ كردنی نەخشەكانیان و سەرسەختانەو دلڕەقانە ئەچن بەگژ بزوتنەوەی ئازادی خوازانەی گەلانی ناوچەكەدا.

بویە پێویستە گەلانی ناوچەكەو هێزە شۆرشگێرەكان و حكومەتە نیشتمان پەروەرەكانی خویان لەبەرەیەكی فراوانی دژ بە ئیمپریالیزم و كۆنەپەرستانا رێك بخەن و بەوپەڕی توانا وە خەبات بكەن بۆ تێك شكانی پیلان و نەخشەی ئیمپریالیزم و كۆنەپەرستان و هەڵتەكاندنی بناغەو پایەی بوون و مانیان لەناوچەكەدا.

ئەم كارە گرنگە لە سێبەری نەخشەیەكی شۆرشگێرانەوەو بەهوی پشت بەگەل بەستن و لەسەر بنچینەیەكی عیلمی و خۆكوكردنەوە لەریزیكی فراوانی یەكگرتوودا بە ئاسانی جێ بەجێ ئەكریت وە بەپیچەوانەی ئەمەوە پارچە پارچەبوون و خۆ لەجەماوەری گەل

پروانە ل ٧

بەرەندی نێوان دوو رێژیمی دەست نێژی ئیمپریالیزم

تاران ٢٦-٦ ئا.د.ف: رویتەر: مەلیك حسەینی پاشای ئەردەن بەسەردان چو بۆ تاران. هەرچەندە شتێكی وا دەربارەی ماوەو مەبەستی سەردانەكەی پاشای ئەردەن نەدركێنراوە بەلام ئاگاداران لەوباوەڕەدان كە لەو سەردانەدا لە تاران باسی یەكخستنی تەقەللای هەرسێ رێژیمی تاران و عەممان و ریاض ئەكرێ بۆ بەگژاچوونی بزوتنەوەی رزگاری خوازانی ناوچەو خلیجی عەرەب. بڕیاریشوایە كە دوای سەردانەكەی مەلیك حسەین، عباس خلعتبری وەزیری دەرەوەی شا لەتارانەوە بچێ بۆ ریاض و مەلیك فەیسەلی پاشای سعودیە لەئەنجامی وتوویژی نێوان شای تاران و عەممان ئاگادار بكات..

وەكو ئەیزانین ماوەیەك لەمەوبەر بالیوزانی ئەمەریكا لەناوچەی رۆژهەلاتی ناوەراست و خواروی رۆژهەلاتی ئاسیا، وە وەزیرانی دەرەوەی پەیمانی سەنتو لەتاران كۆبونەوەو لەورۆژەوە ئەوسێ رێژیمە كەوتونەتە جمەوجۆڵ و هاتن و چوون.

لەلایەكی تریشەوە رۆژنامەی «السیاسە» لەتارانەوە زانیویەتی كە مەسەلەی ئاشتی و ئاسایشی ناوچەی خلیج و یەكخستنی سیاسەتی ئێران و سعودی یە لەمەیانی نەوتا لەوبابەتانە ئەبێت كە خلعتبری لەگەل كاربەدەستانی سعودی یەدا باسیان ئەكات.

شورشگیرانی خلیج لەهەفتەیەكدا ٤٢ هێرشیان بردۆتە سەر دوژمن

عەدەن: ٢٥-٦ ئا.د.ف: شورشگێڕو پارتیزانانی بەرەی گەلی رزگاریخوازی عوممان و خلیج لە ٧ تاوەكو ١٥ی ئەم مانگە ٤٢ جار هێرشیان بردۆتەسەر هێزەكانی دوژمن لەناوچەی صرفیت و ناوەراست و رۆژهەلاتی شیخ نشینی عوممانداو ٦١ سەربازی بەریتانیاو بەكرێ گیراوو خۆفرۆشانیان لەناوبردوە. هەروەها شۆرشگێران ٦٩ سەنگەرو قوللەیەك و ٤ بارەگای تۆپیان كاول كردوە. هەروەها دلێرانە پەلاماری بنكەی الشراع عبدالشیخیان داوە. وەلەم هێرشانەدا ئافرەت و شورشگێرێك شەهید بوون و یەكیكیان لێ پیكراوە، وە فرۆكەكانی بەریتانیاش دڕندانە ناوچەكەیان بوردومان كردوە ئاكو لێشاوی هێرشی شورشگێران بۆسەسێنن.

حكومەتی مەراكیش ١٥٧ نیشتمان پەروەر مەحاكەمە ئەكات

رباط ٢٦-٦ ئا.د.ع: دادگایەكی لەشكری مەراكیش دەستی كردوە بە محاكەمەكردنی ١٥٧ نیشتمان پەروەر بەتۆمەتی ئەوەی كەویستویانە رێژیمی پاشایەتی مەراكیش بڕوخێنن.

وە دادوەری گشتی - المدعی العام - لە محاكەمە كردنەكەدا وتویە: ئەم ١٥٧ كەسە لەسالی ١٩٦٦ لەپاریس و وەهران چەند شانەیەكی نهێنی چەكدارانەیان پێك هێناوەو چەند جارێك هێرشیان بردۆتەسەر داوو دەزگاكانی دەولەت، وە سەرۆكەكەشیان محمد البصری یە كە ئیستا لەفەرەنسا ئەژی و لەسالی ١٩٦٤دا حوكمی تیرباران كردنی بەسەرا دراوە. لەلایەكی تریشەوە دادگاكە رازی نەبوە كە عبدالرحیم بوعبید سەرۆكی پارتی یەكێتی نیشتمانی هێزەكانی گەل دیفاع لەگیراوەكان بكات. وەكو زانراویشە گیراوەكان تەمەنیان لەنێوان ٢٥ تاوەكو ٣٥ سال ئەبێ و نووسەرو روشنبیرو ماموستاو رۆژنامە نووسیان تیادایە.

فیدل كاسترۆ بەمیوانی ئەچێ بۆ یۆگوسلافیا

هاڤانا: ٢٧ - ٦ ئا.ر.ن: لەسەر داخوازی جوزێف برۆز تیتۆی سەرۆكی یوگۆسلافیا، بەم زووانە دكتور فیدل كاسترۆ سكرتیری پارتی كۆمۆنیست و سەرەك وەزیرانی كوبا بەمیوانی ئەچێ بۆ یۆگوسلافیا.

چین پشتگیری پێشنیازەكەی كۆریای دیموكرات ئەكات

پەكین ٢٤-٦ شینخوا: شوئن لای سەرەك وەزیرانی كۆماری گەلی چین لەئاهەنگی پێشوازی كردنی سەرهەنگ موسا تراوری سەرۆكی دەولەتی مالی لەپەكین، وتارێكی خوێندۆتەوە تیایدا رایگەیاندوە كە چین بەگەل و حكومەتەوە پشتگیری پشنیازە تازە پێنج خالی یەكەی سەرۆك كیم ئیل سونگ سەرۆكی كۆماری دیموكراتی كوریا ئەكات سەبارەت بەیەكخستنەوەی ئاشتی یانەی هەردووبەشی كوریا.

شوئن لای وتویە: پێشنیازە تازەكەی سەرۆك سونگ دەربارەی یەكخستنەوەی هەردووبەشی كوریا ئارەزوو ئامانجی راستەقینەی گەلی كوریا دەرئەبڕێ، هەروەها ئەم پێشنیازە ئەبێتە هۆی خاوكردنەوەی باری گرژبووی نیمچە دوورگەی كوریا. ئەوەی شایانی باسە سەرۆكی رێژیمی سیئول پێشنیازی كردبوو كەهەردوو ولاتی كوریا لەنەتەوە یەكگرتوەكانا بەئەندام وەربگیرێن و سەرۆك سونگ بەم پێشنیازە قایل نەبوەو وتویەتی ئەمداواكاریە دابەش كردنی خاكی كوریا جێگیرتر ئەكات.

سیسكۆ: ئووچەكەی ئەمەریكا بە سعودی یەی ئەدات دژی ئیسرائیل بەكار ناهێنرێت!

قاهیرە: گۆڤاری رۆژالیوسف لەژمارەی رۆژی ٢٥-٦ نووسیویەتی كە ئەمەریكا چەكو تفاقی شەڕ بەومەرجە بەسعودی یە ئەدات كە دژی ئیسرائیل بەكاری نەهێنێ.

رۆژالیوسف وتویە: جۆزێف سیسكۆ یاریدەدەری وەزیری دەرەوەی ئەمەریكا بەئەندامانی كۆنگرێسی وتوە كە ئەمەریكا ئەتوانێ تەنیا ٣٠ فرۆكەی فانتوم بەسعودی و كوێت بدات، بەلام وتوویژی نێوان ئەم دوو ولاتەو واشنتون لەگەل مەشق كردن بەفرۆكەوانەكانیان تاوەكو لەم فرۆكانە رادێن زۆر ئەخایەنێ. گۆڤارەكە لەكۆتایی دا وتویە: ئیسرائیل داوای لەئەمەریكا كردوە كە تەنها دەفرۆكە بەكوێت و سعودیە بدات و لەوجورەش نەبن كەتەل ئەبیب لەواشنتۆنی وەرگرتۆ هەروەها داوای كردوە كە ئەمەریكا سێ ئەوەندەی ئەوچەكەی ئەیدات بەودوو ولاتە بیدات بە ئیسرائیل. جێگیرتر ئەكات.

بریجنیف گەڕایەوە بۆ مۆسكۆ

مۆسكۆ ٢٧-٦ ئاژانسەكان: لیونید بریجنێف سكرتیری گشتی پارتی كومونیستی سۆڤێتی دوای سەردانە سێ رۆژیەكەی فەرەنسا گەڕایەوە بۆ مۆسكو. بریجنێف لە پاریس لەگەل جورج پۆمپیدوی سەرۆكی فەرەنسا دەربارەی چەند مەسەلەیەكی سیاسی و ئابوری و بازرگانی گفتوگۆیان كردوە.

كورتە هەواڵ

● **خرطوم: ئاژانسەكان: رۆژی ٢٧ - ٦ وەفدێكی ئابوری و عەسكەری سۆڤێتی گەیشتە سودان. ئا.د.ف ئەڵێ وەفدەكە نۆ پسپوری عەسكەری لەگەلایەو لەگەل كاربەدەستانی سودان دەستیان بەوتوویژكردن كردوە.**

● **بۆمبای ٢٧ - ٦: مەلبەندی لێكۆڵینەوەی ئوتومی هندستان بلاوی كردەوە كە رۆژی چوارشەممەی رابوردوو كۆماری گەلی چین بۆمبایەكی ئوتومی تەقاندووە قورسایی و كێشەی بۆمبایەكە لەهەزارەوە تاوەكو دوو هەزار تەن مادەی تی. ئێن. تی بووە.**

● **مۆنتقیدیو: رویتەر: رۆژی ٢٧ - ٦ خوان بوردایری سەركۆماری ئورگوای نیمچە كودەتایەكی عەسكەری سازكردوەو هێزەكانی لەشكر دەستیان بەسەر دەزگاكانی ئیستگەو راگەیاندن و شوێنە گشتی یەكانی ولاتا گرتوە. هەروەها بوردایری بڕیاری داوە كە پەرلەمان پەك بخات و ئەنجومەنێكی نایبەتی پێك بهێنرێ بۆ هەڵسوڕاندنی كاروباری دەوڵەت.**

Institut kurde de paris

هەفتەی باسێک

پشتگیری کردنی گەلی زیمبابۆی ئەرکی هەموو ئازادیخوازێکە

هەرچەندە بەشێکی زۆری گەلانی ئەفەریقا ئێستا لە چنگی ئیمپریالیستە داگیرکەرەکان رزگاریان بووەو سەربەخۆییان بەدەستهێناوە بەلام هێشتا هەندێ گەلی ئەفەریقایی تر هەن کە لە پێناوی رزگاری و سەربەخۆیی و ژیانێکی سەرفرازدا تێ ئەکۆشن و لەم رێیەدا قوربانی ئەدەن .

گەلی زیمبابۆی گەلێکی تێکۆشەری ئەفەریقایە کە دەیان ساڵە دژی داگیرکەران و رەگەزپەرستە پێست سپی یەکان تێ ئەکۆشێت چونکە ئەك هەرسامانی ولاتەکەیان بە تاڵان ئەیەن بەڵکو سیاسەتی لەناوبردنی تەواوی دانیشتوانی ئەو ولاتەش پەیرەو ئەکەن .

بەلام ئەم زەبرو زەنگ و بالادەستی عەسکەری و ئابوری داگیرکەرانە گەلی زیمبابۆی نەتۆقاندەو سەری پێ دانەنەواندوە ، بە پێچەوانەوە پشت بە توانای کۆمەلانی خەلکی چەوساوەو ستەمدیدەو پشت بە عەدالەتی مەسەلەکەیان دلێرانە رو بەرووی هەموو سیاسەتە ئیمپریالیست و رەگەز پەرستانەکان بونەتەوەو بێ سڵ کردنەوە ریبازی خەباتی سەخت و درێژخایەنیان گرتۆتەبەرو سوورن لەسەر رزگارکردنی نیشتمان لە چرنوکی پێست سپیە درندە چاو برسیەکان .

رۆدیسیا کە ناوێکە داگیرکەرە پێست سپیەکان لە ولاتی زیمبابۆیان ناوە ، تا ساڵی ۱۹٦۵ مستعمەرەیەکی بەریتانیا بو ، وە (ئەیان سمیث)ی بۆدانرا کە حوکومی بکات ، بەلام لە ۱۹٦۵دا سمیث ئیعلانی سەربەخۆیی « رودیسیا »ی کردو بەریتانیاش وای پێشان داکە گوایە لەم هەنگاوەی سمیث رازی نیە ، بەلام هەموو هەوڵێستەکانی بەریتانیا لەو کاتەوە تا ئێستا بە تەواوی پێچەوانەی ئەمەی دەرخستوە ، وە هەر لە هەفتەی رابوردودا بلاکرایەوە کە بەریتانیا دیسان هەوڵی ئەوە ئەدات کە ئەو ناکۆکیە « دەستوری »یانەی لەگەڵ رۆدیسیا هەیەتی چارەسەر بکات و ریکەوتنەکەی ساڵی ۱۹۷۱ بپوژێنێتەوە ، وە ئەوەی شایانی باسە گەلی زیمبابۆی بەتوندی دژی ئەو ریکەوتنە وەستاو بەتەقەلایەکی دائەنێت بۆ چاکترکردنی پەیوەندی نێوان خاوەن پیشەسازیەکان لە بەرتانیا و خاوەن کیلگەکانی رودیسیا .

ئەمانە ئاشکرای ئەکات کە سمیث خۆی تەنیا نیە لە مەبدای چەوساندنەوەو لەناوبردنی گەلی زیمبابۆیدا وە ئەو وەفدەی حیزبی یەکێتی گەلی زیمبابۆی کە چەند رۆژێك لەمەوبێش هاتبو بۆ عیراق ، ئەم راستیانەو باری گشتی خەباتی گەلی زیمبابۆیان بۆ ئوینەرانی ئەو حیزبو کاربەدەستانەی لەگەڵیان گۆبوونەوە روون کردەوەو داوایان لێ کردن کە پشتگیری خەباتی رەوای گەلەکەیان بکەن .

یارمەتی دان و پشتگیری کردنی گەلی زیمبابۆی دژی داگیرکەرو چەوسێنەرەوەو رەگەزپەرستەکان و لە پێناوی رزگاری و سەربەخۆییاندا ئەرکی سەرشانی هەموو هێزێکی ئازادی خوازو حەق پەروەرە ، چونکە خەباتی گەلی زیمبابۆی دژی دوژمنێکی ناوکۆیی هەموو گەلانی جیهانەو نالوگورکردنی یارمەتی و پشتگیری گەلان لەناو خۆیاندا هێزو تەوژمێکی گەورە بە گەلانی شۆڕشگێر ئەدات و رۆژی سەرکەوتنیان نزیکتر ئەکاتەوەو بەرەی گەلان دژی ئیمپریالیزمو کۆنەپەرستان بە هێزتر ئەکات .

سوارە

روژی سەرکەوتنی گەلی کوریا

ئیمپریالیزمی ئەمەریکا هەڵگیرسێنەری جەنگی کوریا بوو

ئامادەکردنی: عبدالوهاب تالبانی

خۆ ئامادەکردن بۆ جەنگ :

بازرگانەکانی جەنگ کەوتبە هاتوچۆو زیاتر لە ۱۰۰۰۰۰ سەربازو ئەفسەری خەلکی کۆریای خوارووبان بەچەکی ئەمەریکایی یەوە ئامادەکرد بۆ ئەوەی دەست بە هێرشە نالەبارەکەیان بکەن

وە لە سەعات پێنجی بەیانی رۆژی ۲۵ی حوزەیران سینگمانری بەکرێ گیراو فەرمانی ژمارە ۲٦ی دەرکردو هێزەکانی پەلاماری هێلی پانایی ژمارە ۳۸یان داو نوانیان دوو کیلومەتر بێنە خاکی بەشی ژوروی وڵاتەکەمانەوە ، کۆماری کۆریای دیموکراتی داوای کرد شەڕفرۆشەکان کۆتایی بەم جوڵانەوە نارەوایەیان بهێنن ، بەلام دوژمن گوێی نەدایە ئەم بانگەوازە بەم جۆرە ئیمپریالیستەکانی ئەمەریکا ئاگری شەڕی کۆریایان هەڵگیرساند .

هەڵوەستێکی ناپاك :

سەرەك کیم ئیل سۆنگ دەربارەی دوا ئامانجی

پروانە ل ۷

بیست و پێنجی مانگی حوزەیران یەکەم رۆژی مانگی خەباتی هاوبەشە دژی ئەمەریکا و لەپێناوی وەدەرخستنی سوپای شەڕفرۆشە ئیمپریالیستەکانی ئەمەریکا لە کۆریای خوارووە ، بۆیە بە شێتیکی گرنگی ئەزانین کە باسێکی چۆنێتی جوڵانەوەی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا بکەین کاتێك کە جەنگەکەی کۆریای ٢٣ ساڵ لەمەوبەری بەرپا کرد .

دەست پێ کردنی پەلاماردانی چەکدارانە :

سەرەك کیم ئیل سۆنگ سەرەك کۆماری کۆریای دیموکراتی میللی - وتی :

(ئیمپریالیستەکانی ئەمەریکا لە پێش ساڵی ۱۹۵۰دا کۆریای خوارووبان کردبوە مەلبەندێکی دەست درێژی کردن و بنکەیەکی سوپایی ستراتیژی و ئاگری جەنگیشیان لە وڵاتەکەماندا هەڵگیرساند. کاتێك لە مانگی حوزەیرانی ئەو ساڵەدا پەلاماری چەکدارانەیان دایە) .

لەیەکەم رۆژی داگیرکردنی کۆریای خوارووەوە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا پلانێکی فراوانی دانابۆ پەلاماردانی سەراپای کۆریا و هەموو کیشوەری ئاسیا پاش ئەوەی کە کۆریای خوارووی بکاتە بنکەی جوڵانەوەیان .

وە وەکو رایان گەیاندبوو ، (سەرکردایەتی مەکارتەر) لە ژاپۆنیا لە ساڵی ۱۹٤۵ وەخەریکی دانانی نەخشەیەکی سوپایی بوو بۆ پەلاماردانی مەشقی با شیان پێ کردن و لە ناوچەی ژوروی کۆمارەکەمان هەمان کاتا چەکو جبەخانەیەکی زۆریشیان دانێ کە بایی (۱۹۰) ملیۆن دۆلار ئەبوو .

هەروەها ئەمەریکاییەکان خۆیان ، چەند جارێك و بەشێوەیەکی بەردەوام دەستیان کردە پەلاماردانی ناوچەکانی سەرمێلی ۳۸ی پانایی لەبەشی ژوروی وڵات .

وە لە مانگی کانونی دوهەمو شوباتی ۱۹٤۹دا بە ۱۵۰۰ سەربازەوە پەلاماری ناوچەکانی (یانگ کو) وە (یانگ یانگ) یان داو لە نێوان مایس و حوزەیرانی هەمان ساڵدا بە ۱۰۰۰۰ سەربازەوە پەلاماری چیای (سونگاك سان)ی (جانگ یانگ)و هەرێمی (ئونجن)ی هەرێمی (هوانگ)یان داو لە مانگی تشرینی یەکەمی هەر ئەو ساڵەدا هێرشیان بردە سەر ناوچەی چیای (ئۆنسان) و ناوچەی (بیوکسونگ) لە هەرێمی (هوانگ هی) ، وە ژمارەی هێرشەکانیان لەو ساڵەدا گەیشتە ۱۸۳٦ جار .

رۆژنامەی (نیویۆرك هیرالد تریبون) لە ژمارەی رۆژی پێنج شەممووی مانگی ئابی ساڵی ۱۹٤۹دا لەم بارەیەوە نوسیبووی :

« شتێکی ئاشکرایە کە سوپای کۆریای خوارووو نیازی هەیە پەلاماری کۆریای سەرووبدات » .

وە سینگمانری بەکرێ گیراو لە مانگی تشرینی یەکەمی ساڵی ۱۹٤۹دا بە رۆژنامەکەریکی گەیاندبوو لە یەکێ لەو گەشتیە جەنگیی یە ئەمەریکاییانەی کە لە بەندەری (ئەنچۆن) وەستابوو : کە گوایە لە توانایدا هەیە لەماوەی تەنها سێ رۆژدا (بیونگ یانگ) داگیر بکات .

وە لە سەرەتای ساڵی ۱۹۵۰دا ئیمپریالیزمی ئەمەریکا هەموو پێویستیەکی ئامادەکردبوو بۆ داگیرساندنی شەڕی کۆریاو لەگەڵ کۆریای خوارووشدا پەیمانی بەرگری کردن و یاریدەدانی هاوبەشی مۆرکرد .

وینەی ئەوزەخشەیەی کە ئەمەریکا کێشابوی بۆداگیرکردنی کوریا

دەزگای تەبلیغاتی ریژیمی فاشیستی حەمەرەزاشا لەتیران رۆژی شەممە ۱٦-٦-۱۹۷۳ بلاوی کردەوە کە مەئمووەرەکانی پۆلیس و سازمانی ئەمنیەتی شارۆژی هەینی ۱۵-٦-۱۹۷۳ رەزای رەزایی رۆڵەی شۆڕش گێرو قارەمانی گەلانی تیرانیان کوشتوە . کار بەدەستە چلکاوخۆرەکانی تیران هەوڵیان دا بۆ پاکانەی ئەوجینایەتە دژی ئینسانیە رەزای رەزایی بە بەرپرسیاری ئیعدامی شۆڕشگێرانەی موستەشاری ئەمریکایی لویس هاکیهز دابنێن کە رۆژی دووی حوزەیران لە تاران بەگوللەی شۆڕشگێرانی تیران کوژرا . بەرپێوەبەرە خۆفرۆشەکانی تیران دەیانەوێ بەو درۆو دەلەسەو چازو او لەلایەك پاکانە بۆ کوشت و کوشتارو زەبروزەنگ و رەشە کوژی دەزگاکانی پۆلیس و ساواك بکەن و لەلایەکی تر لاوازی و سەرلێشێواوی خۆیان لەبەرامبەر شۆڕشگێرە لەکیان بوردەوەکانی تیراندا بشمارنەوە چونکە ناکرێ هەرروژە دەستەیەك لەباشترین رولەکانی خەڵك لە مەیدانەکانی ئیعدام و زیندانە تاریك و تەڵەکەکانی سازمانی ئەمنیەت و لە شەقامەکانی تاراندا بەدەستی جەلادە ناپاکەکانی شا شەهید بکرێن و بۆ بەخەیال هەڵخەڵەتاندنی بیروڕای گشتی هێندێك تۆمەت و بوختانیان بۆ هەڵنە بەستری . کەوابوو ، ناچارن کوشتنی ناپیاوانەی رەزای رەزایی لەگەڵ کوژرانی جاسووسێکی ئەمریکایی تێك خەنەوە .

ئەمجار لەلایەکی تریشەوە بۆ رێژیمی دیکتاتۆری پاشایەتی کە دارو نەداری خەلکی تیرانی لە چەکدارکردنی لەشکرو بەهێزکردنی رایەڵکەی جاسووسی خەرج کردوە ، کەمێك گران تەواو دەبێ کە بەرۆژی رووناك موستەشاری ئەمریکایی لەناو پاتەختی تیراندا بکوژرێ و ئەوانەی ئەوکارە شۆڕشگێرانەیان کردوە ئەمریکایی بەرەی ئەوەی کە هیچ زیانێکیان هیچ شوێنەوارێك لەخۆیان بەجێ نەهێشت رۆژی دەرباز بو لە چەکی هەر بۆ رازی کردنی ئەو ئەو دەبێ وا نیشان بدەن کە مسئولەکانی ئەو وەزارەتانە ناسیوە و مەئمووری ئازاکانی « ساواك » و رژیمیش بەدوایاندا دەگەڕێن . ئەرەیە کە بۆ بەخەیال کردنی ئەوەی ئابرووی تکیاوی خۆیان و بۆ دڵنیاکردنی ئاغا ئیمپریالیستەکانیان کوشتنی موستەشاری ئەمریکایی بەسەر رەزای رەزایی دا دێنن و وا نیشان دەدەن کە بەرپرسیاری ئەو کارەساتە قارەمانانەیە کوژراوە .

باش وایە ئەوەش بکوترێ کە تەنیا باش چێ بەچێ بونی ئەوتاوانە دژی مرۆڤایەتیە رەزای رەزایی بوو بە فاتلی کۆلۆنێل هاکیهز و هەرکەسێکی دیکەش لەجێگای رەزایی قارەمان شەهید کرابایە ، بە بەرپرسیاری کوشتنی ئەو جاسووسە ئەمریکایە دادەنرا . چونکە ئەو تاقیکردنەوەمان لەسەر تیران زۆرە . هەروەکو چۆن شۆڕشگێرانی تیران دەستگیریان وەشاندوە ، هەوەلین کەس ، یا هەوەلین دەستەیەك کە بەدوای ئەو کارەساتەدا کوژرابێ ، بەرپرسیاری ئەو کارە شۆڕشگێرانەیە دانراوە . تەنانەت ئەگەر ئەو کەسانە زۆرپێشتر لەو کارەساتە لەدەستی دەزگای جاسوسی تیران و لەزیندانەکانی سازمانی ئەمنیەتیش دا هیچ شوێنەوارێك لەخۆیان بەجێ نەهێشت ئەگەر بۆ چەند پێنراوە .

رەزای رەزایی سەرنجەمین کەسە کە لە خێزانی رەزایی شەهید دەکرێ . پێش ئەوەش نیزیکەی دەمانگ ئەمەوبەر مەهدی رەزایی برای لەتەمەنی ۱۹ ساڵیدا ئیعدام کرا . (بەگوێرەی هێندێك سەرچاوە بەڵکە مەهدی قارەمان لەژێر ئەشکەنجەدا شەهید بووەو وای نیشان داوە کە باش مرخاکەمە ئیعدام کراوە) . هەروەها سال و نێوێك پێش شەهیدبوونی رەزای قارەمان برا گەورەکەیان لەگەڵیدا لە قارەمانانەیە کوژراوە .

باش وایە ئەوەش بکوترێ کە تەنیا باش چێ بەچێ بونی ئەوتاوانە دژی مرۆڤایەتیە رەزای رەزایی بوو بە فاتلی کۆلۆنێل هاکیهز و هەرکەسێکی دیکەش لەجێگای رەزای قارەمان شەهید کرابایە ، بە بەرپرسیاری کوشتنی ئەو جاسووسە ئەمریکایە دادەنرا . چونکە ئەو تاقیکردنەوەمان لەسەر تیران زۆرە . هەروەکو چۆن شۆڕشگێرانی تیران دەستگیریان وەشاندوە ، هەوەلین کەس ، یا هەوەلین دەستەیەك کە بەدوای ئەو کارەساتەدا کوژرابێ ، بەرپرسیاری ئەو کارە شۆڕشگێرانەیە دانراوە . تەنانەت ئەگەر ئەو کەسانە زۆرپێشتر لەو کارەساتە لەدەستی دەزگای جاسوسی تیران و لەزیندانەکانی سازمانی ئەمنیەتیش دا بووبن ، تاوانەکەیان هەر پێرە چەمپێنراوە .

رەزای رەزایی سەرنجەمین کەسە کە لە خێزانی رەزایی شەهید دەکرێ . پێش ئەوەش نیزیکەی دەمانگ ئەمەوبەر مەهدی رەزایی برای لەتەمەنی ۱۹ ساڵیدا ئیعدام کرا . (بەگوێرەی هێندێك سەرچاوە بەڵکە مەهدی قارەمان لەژێر ئەشکەنجەدا شەهید بووەو وای نیشان داوە کە باش مرخاکەمە ئیعدام کراوە) . هەروەها سال و نێوێك پێش شەهیدبوونی رەزای قارەمان برا گەورەکەیان لەگەڵیدا لە قارەمانانەیە کوژراوە .

لەمەڕێکی قارەمانانەدا باش ئەوەی ئاخرین فیشەکی تەقاند دوگمەی ئاخرین نارنجۆڵی کە بێ بوو ترازاندو خۆی لەناو رێزی دوژمن هاویشت ، لەوکاتەدا پێش ئەوەی بتوانێ نارنجۆکەکە فڕێ بدا ، لەدەستی خۆیدا تەقیەوەو خۆی و چەندکەس لە هێزی دوژمن کوژران . بەم جۆرە لەماوەی کەمتر لە دوو ساڵدا رژیمی خوێنخۆری حەمەرەزا شا زەبنا لە یەك ماڵدا سێ کوڕی قارەمانی لەبەر دڵی دایك و بابی ئازاو دڵێران هەڵگرتوە .

ئازایی و قارەمانەتی باب و دایکی ئەحمەدو رەزاو مەهدی بەڕادەیەك نیە کە لەوتارێکی کورتداو تەنانەت لەداستانێکی گەورەشدا لەگەڕانەوە بێ .

نووسینی : عالب

بەلام بۆ ئەوەی شتێکی زۆر کەمان لەسەر ئەوداڵك و بابە نەووتەیە نووسیبێ ، ئەوەندە دەڵێین کە باوکی ئەو سێ قارەمانە لەمێژە هەربەناوانی ئەوەی ئەوروڵە فیداکارانەی بەرکەیاندوە لە سیاچاڵەکانی ریژیمی کۆنەپەرستی پاشایەتی دا دەنالێنێ و دادگا داتاشراوەکانی تیران دە ساڵ زیندانیان بەسەردا سەپاندوە . دایکی جەرگبڕاوو زگسووتاوی ئەو قارەمانانەش ئێستا ئاخرین هیوای بە تەنیا کوڕە بچووکەیەتی کە هەقی ئەوو تۆڵەی براکانی بستێنێتەوە .

ئازایی و خۆڕاگری دایکی رەزایەکان زیاتر وەك ئەفسانە دەچێ . کاتێك هەواڵی کوڕی واتە ئەحمەدی رەزایی شەهید کرا ، دۆست و نیزیکەکان سەرەخۆشیان لێ کرد ، زۆر بەتووڕەیی کوتی سەرخۆشی چی ؟ دەبێ بڕۆزبایم لێ بکەن : کوڕی من لەریگای ئامانجی پڕۆزی رزگاری گەلەکەی نیشتمانەکەیدا شەهید بووە ، ئەوە بۆخۆشی و بۆ ئێمەش جێگای شانازیە . ئەباش کوژرانی ئەحمەدیش هەمیشە بۆ کوڕەکانی دەنووسی : چەك دامەنێین و تا ئاخرین هەناسە شەڕ بکەن . تۆڵەی براکەتان و مافی داگیرکراوی گەلانی تیران بستێنن .

پروانە ل ۷

بنەماڵەی قارەمانپەروەری « رەزایی » بناسن

بە بۆنەی مانگی تێکۆشان دژی ئیمپریالیزمی ئەمەریکاوە

بەرێز بالیۆزی کۆماری دیموکراتی کوریا لەبەغدا لە کونفرانسێکی رۆژنامەنوسی دا کە بەبۆنەی « مانگی خەباتکردن دژی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا » ریکخراوە وتویە :- گەلانی ئاشتی خوازی دنیا ، ماوەی نێوان ۲۵ حوزەیران ۲۷ی ئەم مانگە یادی ۲۰ ساڵەی بەچۆکاهاتنی دەستدرێژکەرە ئەمەریکاییەکانە لەبەردەم گەلی کوریادا .. بەلام تاوەکو ئێستا وە لەبەر ئەوەی تاوەکو ئێستا کوریای خوارو لەژێر چنگی ئیمپریالیزمی ئەمەریکادا ئەنالێنێ ولاتەکەمان یەکی نەگرتۆتەوە . پارتی و حکومەتی کۆماری دیموکراتی کوریا لەم ساڵانەی رابوردوا تێکۆشاون لە پێناوی یەکخستنەوەی ئاشتی یانەی نیشتمان .. وە لەم مەیانەدا ئەو گفتوگۆیانە ئەبینینەوە یادکە لە نێوان ژوورو خوارو کراو ئەو بەیاننامە دووقۆلی یەی لە ٤ی تەموزی پارا لەنێوان ژوورو خوارو بلاوکرایەوە .. ئیمە بەپێناو بەدی هێنانی ئەم مەبەستەدا ، وە لە پێناوی خاووکردنەوەی باری گرژبووی نیوان هەردوو بەشی نیشتمان پێشنیازیکمان پێش کەش کردوو تیایدا داوامان کە رادەیەك بۆ چەکدار بوون دابنرێ و هەموو هێزەکانی بێگانە بە تایبەتی هێزەکانی ئەمەریکا لە خاکەکەمانا بکشێنەوە ..

بەرێز بالیۆزی کۆماری دیموکراتی کوریا لەبەغدا وتویە : بەڵێنمان دا کە ئەگەر بێتو هێزەکانی ئەمەریکا لە کوریای خوارو بکشێنەوە و بەیمانی ئاشتی ببەسترێ ئیمەش لەلای خۆمانەوە ئەندامانی لەشکرەکەمان کەم ئەکەینەوە تاوەکو ئەبێتە ۲۰۰ هەزار سەرباز .. وە لە کۆتاییدا وتویە : ئیمە دڵنیاین کە گەل و حکومەتی عیراق لە مەولاش پشتگیری خەباتی گەلی کوریا ئەکەن لە پێناوی یەکخستنەوەی ئاشتی یانەی نیشتمانەکەی وە بەبێ ئەوەی هیچ هێزێکی بیگانە دەست بخاتە کاروباری ناوخۆمانەوە .

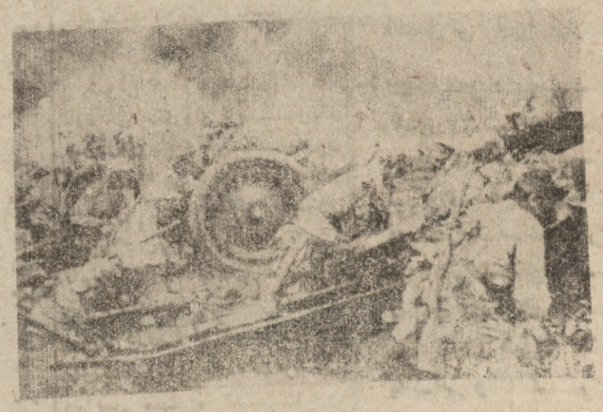

گەلانی ئاشتیخوازی دنیا ئەم ماوەیە بە مانگی تێکۆشان دائەنین دژی ئیمپریالیستی ئەمەریکاو لەپێناوی کێشانەوەی هێزەکانیا لە کوریای خوارو ، هەروەها ئەو مانگە هاوکاری پتەوی گەلانی دنیا لەگەڵ خەباتی گەلی کوریا ساخ ئەکاتەوە لە پێناوی یەکخستنەوەی نیشتمانی گەلی کوریا .

لاپەڕە -۲-

institut kurde de paris

وتووێژێکی والا لەسەر ئەمڕۆ و ئەدەب وژیان

× لەگەرمەی وتووێژێکی ئەدەبی‌دا لەگەڵ دلشاد مەریوانی .. ئەم چەند دێڕەی خوارەوەمان هەڵبژارد کە بەشێوەیەکی ئاشکراو ڕوون زۆر شتمان خستە ڕوو .. هیوادارم لەمەو دواش لەم جۆرە نووسینانە زۆرببێت تا بتوانین ئەوەی لێڵ و نادیارە لەگەڵ ئەوەی ئاشکراو ڕاستە جیایان بکەینەوە ..

وتم (ڕێبوار) : ڕەخنەمان گەلێ لاوازو بێ‌تینە .. ئەتوانم بڵێم نیمانە .. ناسیاوی‌و نەناسیاوی کاری کردۆتە ڕەخنەگرەکانمان .. تەنها ئەوەیان لەسەرە بە شانو باڵی ئەدیبە بەرزەکانما هەڵبدەن .. بێ ئەوەی ڕایەکانیان بنەڕەتێکی زانستی‌و ڕێك‌وپێکی هەبێت ، زۆر جار بە پێچەوانەی ئایدولۆژی خۆیانەوە ئەدوێن ، لە پەنا نووسینەکانیانا سێبەری خۆ دەرخستن‌و لاف‌و گەزاف‌دەرئەکەوێ .

وتی (مەریوانی) : کە ئەدەب هەبوو ڕەخنەش هەیە . بەڵام دەتوانین بڵێین ڕەخنەی باشمان نی‌یە .. بۆ ؟ چونکە ئەدەبی باشمان نیە .. ئەوانەی تۆش باسیان دەکەیت پێیان ناگوترێت ڕەخنەگر .. ڕەخنەگری ڕاست پێ‌ناسێنە- ڕێکە بە جۆری ئەو ئەدەبەی ڕەخنەی لێ دەگرێت وە پردێکە لە نێوان خەڵکی‌و نووسەرابە گوێرەی ئەو فەلسەفەیەی باوەڕی پێی هەیە .. بێ‌گومان بە ڕای تایبەتی خۆم ئەگەر بۆم هەبێت وەکو ڕەخنەگرێك قسە بکەم .. ئەگەر ئەدەبێ باش نەبێت ڕەخنەی لێ ناگرم وە ڕەخنە ئەگرتنم لە زوربەی ئەدەبی ئەم وەختە لەوەوەیە کە بە باشیان نازانم .. واتە من بە پێچەوانەی هەندێکەوەم کەوا ئەزانن ڕەخنە لە شتی خراپ ئەگیرێت .

وتم : زۆر شاعیری پایە بەرزمان هەبوو .. پێشرەوی کاروانی شیعری سەردەمێك بوون .. بەڵام بە داخەوە ئێستا وەك بڵقی سەر ئاون - کەوا ئەڵێم ئینکاری ئەو خزمەتەی لەوەوپێشیان ناکەم - بەڵام وەستان مردنی لەدوایە :

وتی : لە قسەکانتاوا دیارە کە ئەو شاعیرانەی‌مەبەستتەمانە بەڵام بە ڕای‌من ئەو شاعیرانەی دوای گۆران هاتوون « لەم کاتەدا » پێشرەوی هیچ کاروانێکی ئەدەبی نین ئیتر نازانم پاشمەڕۆژ .. وە مردن ژیانی مردووە کە دەسمرێتەوە بەڵام ئەو کارە ئەدەبیاەی بەجێی دەهێڵێ ناسڕێتەوە ئەگەر نەمر بن .

وتم : ئەی ئەگەر ئەو کارە ئەدەبیانەیان هەناسەی ژیانێکی دوورو درێژیان پێ نەبێت بە ڕای من ئەوزەخانەش نایگرێتە خۆی وە بەرەلاکردنی لەلایەن کادیرەکانی ڕەخنەی ئەدەبی‌یەوە باشترە بۆی .

وتم : شاعیرەکانی ئەم سەردەمەمان ئەڵێن شیعر تەنها بۆ ئەو ڕۆژە دەوترێت وە سەردەم سەردەمی خیرایی‌یەو پێداویستی‌یەکانی ژیانی هاوچەرخ شتی تازەی دەوێت . چونکە کە دەوترێت بۆ ئەمڕۆ دەوترێت لەگەڵ ڕۆیشتنی ڕۆژگارا کۆن ئەبیت .

وتی : هەر شاعیرێك ئەوە بڵێت بە مەرجێ خۆی وابێت وە لە فەلسەفەیەکی دیاری پێشکەوتن‌خوازەوە ئەو قسەیە بکات ڕاستە .. ژیان هەمیشە لە گۆڕاندایە وە خۆی مەبەست لە ئەدەبێ نەمر ئەوەیە زۆرترین سەردەم بەرگە بگرێت .. بێ‌گومان بە ڕای من هەر شاعیرو ئەدیبێك بەجامەوەرەوە مولتەزیم نەبێ بە تایبەتی چینی چەوساوە کە زیاتر پیویستیان بە خزمەت هەیە وە زەبوونترین لە چینەکانی‌تر پێی ناوترێت ئەدیب یان شاعیر .

وتم : ئیلتزام بە مەسەلەی ناسیۆنالیزم یان بە مەسەلەی ئینترناسیۆنالیزم لە شیعرو ئەدەبدا کامیانت پێ چاکترە ؟

وتی : ئەدیبێکی ناسیۆنالیزمی یان ئەدیبێکی ئینتەرناسیۆنالیزمی هەردووکیان بە گوێرەی سەردەمی گونجاوی خۆیان خزمەت دەکەن .. بەڵام ئاشکرایەو بە ڕای منیش ئەو خزمەتەی ئینتەرناسیۆنالیزمێك پێشکەشی مرۆڤایەتی و نەتەوەکەی خۆشی دەکات زۆر زۆر پیویست‌ترو بەکارترو خزمەت گوزارترە لە نووسەرێك یان شاعیرێکی بەرهەم ناسیۆنالیزمی .

وتم : دیارە زۆر بە تەنگ چینی زەحمەت‌کێشەوە دێیت . (فرەیسك‌و زەردەخەنە)م خوێندەوە زیاتر سیمبەری دڵداری‌و بیری بورژوازی باڵی بەسەردا کێشابوو ، نەنانەت بەرهەمەکانی دوای ئەویشت ئەتوانم بڵێم تا ئێستا هەر بەو شێوەیە دێتە پێش چاووم ..و

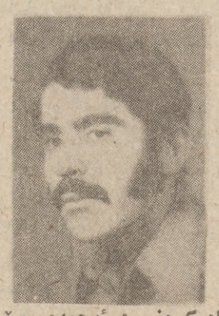

ئامادەکردنی : ئەحمەد ڕێبوار

دڵنیاشم لەمە .

وتی : ڕاستە زۆر بەرهەمم تا ساڵی ٦٩-٧٠ ڕەگی بۆرجوازیەتی تێدایە وە ڕەنگە لەم دواییانەش‌دا لە هەندێ شوێن‌دا ئەوە دیار بێت بەڵام جۆری ئەدەب وەکو بەرهەمێك نەبەستراوە بەو کاتەی شاعیریان ئەدیب تیای‌دا دەنووسێت، بەڵکو بەجۆری گەورەبونی‌یەوە لەو جەووەی تیای‌دا ژیاوە .. تەنانەت من شیعری تایبەتیم هەیە ڕەخنەیە بۆ جۆری گەورەبوونم‌و جۆری فیر کردنم .. ناشمەوێ ئەدەبەکەم بەمستەوە بە هیچ شتێکی بە زۆر گیراوەوە ، ئەگەر ئەو باوەڕی ئیستا من هەمە وە لە پێش‌کەوتندابم تیای‌دا بەرگەی بگرم ، وا ئەدەبەکەشم بەو جۆرەی ئایدۆلوجی‌یەتی خۆم دەبێ ، ئەگەر بەرگەشم نەگرت مانای ئەوەیە من لاوازم نەك ئەو باوەڕی گرتوومە بەرامبەر چینە زەحمەت کێشەکان - بەڵام بۆ مەسەلەی دڵداری و شیعری دڵداری من تا دەمرم دڵدارم وە بەڕای من یەکێك دڵدار نەبێ ناتوانی هیچ شتێکی‌تر بێت .

وتم : دڵداری کوڕ یاکچ بەڕای من تەنها خۆشەویستی کوڕێك‌و کچێك نی‌یە بەڵکو وشەی دڵداری زۆر لەوە فراوان‌ترە وە زۆر شتی سەرەکی لە ژیاندا ئەگرێتەوە وە یەکێ دڵدار نەبێ ناتوانێ شتی تر بێت .

وتی : لای منیش تا ڕادەیەکی زۆر وایە .

وتم : ئەی ئەگەر ئەدیب یان شاعیر وەستاو پووکایەوە چی پێ ئەڵێیت ؟

وتی : زۆر جار وەستانی شاعیرێك بەتایبەتی لەم جۆرە کۆمەڵە نیمچە دەرەبەگایەتی‌و شێوە بۆرجوازی‌یەتانەدا بەستراوە بە شتی کەسی شاعیرەکە خۆیەوە .. چونکە ئەو جۆرە کۆمەڵانەی باسم کرد هیچ شتێ لە باد نیە تیای‌دا .

وتم : زۆر بەرهەمی (کامی، ناظم حکمت ، محمود درویش، احمد دحبور ، بەیاتی ..وهی تریش ..) کەوتونەتە ناو شیعری شاعیرەکانی ئەمڕۆمانەوە نەك لە ڕێگەی گۆڕینەوە ، بەڵکو لە ڕێگەی دزینەوە ..

وتی : بە ڕاستی ناوێرم بەرگری لەوە بکەم کە ڕێگەکە گۆڕینەوەیە نەك دزین .. چونکە ئەدەبی ئەمەڕۆی لاوەکانمان بە ئاشکرا شتی وای تیا دیارە ، تەنها یەك تێبینم هەیە (ناظم حکمت) مەخەرە تەنیشت (کامۆ)وە .

وتم : مەبەستم خستنە تەنیشت یەکترەوە نیە بەڵکو وەکو وتم دزینی بەزهەمەکانیانە بە ناڕەوا هەریەکەیان لەلایەن کۆمەڵی خۆیەوە .

وتی : کەواتە ئەدونیس‌و نزار قەبانی ئەلواریشمی بخە تەنیشت تەنانەت کولن ویلسن‌و بۆقوارو سارترەو کافکاشەوە .

وتم : زۆر بەجەرگانە خستمە تەنیشتیانەوە .. باشە مەریوانی ئەتوانی زۆر ڕوون کۆمەڵە شاعیری ئەم سەردەمەمان لە تاقی‌کردنەوەکانیاندا بە سەرکەوتوی دەست‌نیشان بکەیت ؟

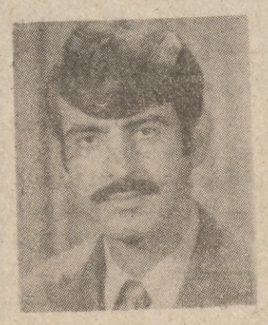

وتی : وەکو ؟

وتم : شیرکۆ بێ کەس .

وتی : ئەدەبەکەیم تا ڕادەیەکی باش بە دڵە بەڵام جۆری باوەڕی خۆی نەء وەکو لە مشت‌و مڕی کوڕەکان‌و وتارەکانی‌دا دیارە .

وتم : جەلال میرزا کریم .

وتی : وەکو ناوەرۆك سەرکەوتووترە لە شێرکۆ .

وتم : سامی شورش ، أنور جاف ، عبدالله پەشیو ، لەتیف هەڵمەت ؟

وتی : انور جاف سامی شورش : ئومێدم زۆر پێیانە گەر وا بڕۆن .

عبدالله پەشیو : پیویستە خۆی قوتار کات لە بەخۆبوونە هیتافیزیکی‌یەکەی‌و جۆری بۆرجوازی‌یانەی ئەدەبەکەی چونکە شاعیرێکی بە سەلیقەیە .

لەتیف هەڵمەت : ناوی دەنێم پارچە گڕی لەت لەت بەڵام ئاخ بۆزانیاری‌یەك وەری بگرێت‌و خۆی پێ کۆکاتەوە .

وتم : ئەدەبەکەمان ئەگەر بۆ ئەدەب‌و ژیان بێت لە یەك کات‌دا زۆر باشترە لە جیایی .

وتی : ئەدەب تەنها بۆ ژیانە وە فەلسەفەیەکی ڕاست‌و ڕەوان‌و پێشکەوتوو خواز بەسە بۆ ئەوەی لە شکلیش‌دا بیکات بەئەدەبی وەك ئەدەب .

وتم : من ئەڵێم ئەگەر ئەدەب بۆ ئەدەبیش بوو شیوەی ئەو بەرهەمانە لەڕووی هونەری‌یەوە زۆر جوان‌تر ئەبێت ، ئەگینا مامۆستا احمد شکریش شیعر بۆ ژیان ئەڵێت‌و شاعیرەکانی ئەمڕۆشمان شیعر هەر بۆ ژیان ئەڵێن .. ئەمە وەك جیاوازی ئاسمان‌و زەسمانە .

وتی : من وا نائێم .. ناوەرۆك پێش شێوە دەکەوێ‌و شێوەم لە خزمەتی ناوەرۆك‌دایە، وە مەسەلەی جیاوازی شوکری‌و شاعیرانی ئەم سەردەمە لەو ڕووەوە نیە کە هەردووکیان بۆ ژیانن یان تا - بەڵکو سەرکەوتنی شاعیرەکەو بەلەی زانیاری‌و ناسکی هەستی‌و هەست بە مەسئووڵیەت‌کردنی خەتی بەیانی ئەدەبەکەی بەرز یان نزم دەکاتەوە .

وتم : منیش ئەڵێم ناوەرۆك پێش شێوە ئەکەوێت وە شێوە لە خزمەتی ناوەرۆك‌دایە بەڵام شێوازی جوان لە خەیاڵی ناسك‌و پاراوی خاوەن هەستی ئەدەبیەکی ناسك هەڵ ئەگۆزریت .. ئەمە لەم ڕووەوە ئەڵێم ئەبێ ئەدەب لە ڕەوتی ئەدەبی خۆی دەرنەچێ .

وتی : بێ‌گومان وایە - ئەدەبی ناوەرۆك جوانی شێوە خراپ بە ئەدەب دانانرێت .

وتم : هەندێك ئەڵێن کە گوایا پێش قۆناغی کۆزان‌و داهاتووی دوای ئەویش کەوتووین ..

وتی : هەندێك وا نائین .. شاکەڵی وای وتبوو ، وە بۆیە ڕەخنەی لێ‌ناگرم چونکە ئەو چەند دێڕەی لەپێشەکی‌یەکەی‌دا نووسیبووی تەنانەت لە پلەی ڕەخنە لێ‌گرتنیش‌دا زین وە غروێکی بۆرجوازیانەی شیواو بوو .

بڕوانە ل ٧

منیش بۆم هەیە قسەیەك بکەم

- سۆران مەحوی -

سمکۆلی ئەهریمەن دووەم بەرهەمی چیرۆکی مامۆستا کاکە مەم بۆتانی‌یە ، کە لەم دوای‌یەدا کەوتە بازارەوەو چووە بەردەستی خوێنەران .. ئەوچاپ‌کراوە نوێیە لەهەشت کوراتە چیرۆك پێك هاتووەو بەشی زۆریشیان کاتی خۆی لەڕۆژنامەو گۆڤارەکانا بڵاوکراونەتەوە . پێشەکی پێش ئەوەی بێمە سەر کاکڵەی نووسینەکەم ، یان بڵێم بەراووردکردنی باسەکەمان‌و ووزدکردنەوەی ڕەخنەکەی کاك سامی شۆرش کە بەناوی (سمکۆلی ئەهریمەن‌و وورده سەرنجێکی بەپەلە) لە ڕۆژنامەی خۆشەویستی هاو کاری ژمارە (١٦٦) دا نووسیبوی .

ئەڵێم دڵنیام لەوەی ئەگەر بهاتایە یەکێتی نووسەرانی کورد ، یان کۆمەڵی ڕوشنبیری کوردی نیازی ئەوەی ببوایە (خەڵات)یکی بە بەرزترین چیرۆك پێشکەش بکات ، لەولێشاوە چیرۆکانەی لەم دوای‌یەدا کەوتنە بازارەوە .. بێ‌گومان (مەدالی) یەکەم یان دووەم ئەبڕا بەباڵای چیرۆکەکانی سمکۆلی ئەهریمەن‌دا ..!

ئێنجا با بێینە سەرباسەکەی کاك سامی شۆرش بەسەرنجێکی بەپەلەو ساکارداناوە ، بەڵام وادەرئەکەوێت ئەو ووتەیەی وانەبێت‌و شی‌کردنەوەی باسەکەی ژیاتر لایەنی ووردبینی‌و قوڵێتی تیا ڕەچاوبکرێ !!.

ڕەخنەگر لەزۆر شوێنی باسەکەی‌دا ، بۆچونێکی ووردو بە سەرنجێکی وەستایانەوە بۆ باسەکە ڕێشتووە ، تیری لەکەوان دەڕچووی ناخی مەبەستەکانی پێکاوە .. بەڵام لە هەندێ شوێنیش‌دا بەداخەوە نەیتوانیوە بەکەم‌و کوری چیرۆکەکانا شۆش ببێتەوەو وەك پسپۆڕێکی لێهاتوو چارەسەرێکی نەواو بۆ زامەکانی دەس‌نیشان بکات ..

برای ڕەخنەگر دەڵێت :- (بەرای من هەموو چیرۆکەکە (واتە هەر هەشتیان) بەیەك چیرۆك ئەژمێرێن‌و هەر یەکە تەواوکەری ئەوی تریانە .. ل ٥ هاوکاری ١٦٦)

ئەم بۆچوونەی ڕەخنەگر کە بێ‌شك مەبەستی (شێوەو ناوەڕۆکە) بەلای منەوە تەنها هەر ڕووی شێوەی چیرۆکەکان دەگرێتەوە .. ئەگەر بڵێم لە (ناوەڕۆك)دا نەبێکاوە زەینم بەهەڵەدا نەچووەو ئەبێ تۆزێکیش لەڕاستی مەسەلەکە نیزیك کەوتبمەوە ..

چیرۆکەکان لەسەرەتاوەی‌تا کۆتایی لەڕووی شێوەوە منیش بە یەك چیرۆکیان ئەژمێرم‌و یەك شەقڵی نووسینی وەرگرتووەو بەیەك بەرزی‌و نزمیش‌دا دەروات .. دوورە لە داهێنان‌و تازەکردنەوە (ابداع‌و التجدید) .

یاری‌کردن بە ووشەی‌ڕازاوەو ووشەی بەئاوازو سۆزداری تیا ووتە .. ئەگەر لەهەندێ شوێنیش‌دا بەرچاو بکەون ئەوا نەخراونەتە بۆتەوقاڵێکی هونەری سەرنج ڕاکێشەرەوە .. تەنانەت ئەگەر بێت‌و بەراووردێ لەنێوان ئەم بەرهەمە تازەیەی مامۆستاو(بوومە لەرزە لەگۆمی مەنگ‌دا) بکەینەوە کە لەساڵی ١٩٦٩دادەرچووە ، لە ڕووی شێوەو ڕوخسارەوە شێوە لەئەوداگەلێ باڵاتر ئەبینرێت .. ئەمەش بێ‌گومان بەشێکی سەیر دائەنرێت‌و هەمیشە خوێنەرواران بەپێچەوانەی ئەمەوە چاوەڕوانیان دەکرد ..

بەڵام بۆچوونەکەی کاك سامی شۆرش لەبابەت ناوەڕۆکەوە (المضمون) کەچیرۆکەکانی بەیەك چیرۆك داناوە ، بەپێچەوانەی ڕایەکەوەیەتی لە شێوەدا .. هەر ئەو هۆیەشە باڵی بەکاك سامی‌یەوە ناوە کەبڵێ :-

(لێرەوە .. وەك هەموو وورده بۆرژوازی‌یەکی ڕاراو دوودڵ باڵەوان دەکەوێتە بەردەم دوو ڕێگای سەخت‌و ناهەموار .. کە هەڵویستی دژ بەمێژووە .. ل ٥ هاوکاری ١٦٦) .

واتە برای ڕەخنەگر وای‌دەردەخات کەزاتیەتی چیرۆك نووس پەرچ‌بۆتەوە لەئاوێنەی بێ‌گەردی (بۆرژوازدا)و تا دوای بۆرژوازی‌یەکی پچوك دەسەپێنێت بەسەریا .. دیارە ئەم سەپاندنەش بەو پێوانەیەبوو ، کە بەیەك چاو ڕوانراوەتە چیرۆکەکان‌و لەڕووی ناوەڕۆکەوە بەیەك چیرۆك دانراون ..

من هەرگیز بەوکیش‌و تەرازووە ناروانمە مامۆستا بۆتانی‌و چیرۆکەکانی .. چونکە ئەگەر ووردتر لە کاك سامی شۆرش سەرنج بدەینە چیرۆکەکان‌و تاوتوێ‌یەکی ڕەوایانەیان بکەین چیرۆکەکان دەکەینە (سێ) بەشەوەو هەر بەشەشی دەگەڕێنینەوە بۆڕێبازێ لە ڕێبازگەلە ئەدەبی‌یەکان .. چیرۆکەکانی (گوڵی پێشێل کراو .. تانەو تاڕەزوو .. دیلێکی کۆت‌پچڕین ..) کە کەرەسەو پاڵەوانانی تعبیر لە (حالەت‌و نەفسیەتی) چێنە زەحمەت کێشەکان‌و ڕنجبەرانی نەتەوەکەمان دەکات‌و زۆرتر ڕەنگ‌و بۆی جیاوازی چینایەتی تیایە ، بێ‌شك لە چیرۆکی تەنگ‌و چەلەمەی شانۆکە) کە لەژێر پەردەو ڕەمزەوە ئەدوێ و خەباتی نەتەوایەتیمان بۆ دەس‌نیشان دەکات ، جیان لە دو بەشی چیرۆکەکانی کەوێنەی ڕوونی بۆرژوازی‌یەکی پچوکی پێوە لکاوە !.

لەبەر ڕۆشنایی ئەم ڕوون کردنەوەوە ئەڵێم ڕنجێرەی یەکەم لە چیرۆکەکان دەگەڕێتەوە بۆ (واقیعی اشتراکی) وزنجیرەی دووەمیش خۆی لە (واقیعی شۆڕشگیری نەتەوەیی‌دا) نیشان دەدات‌و دوا بەشیش دەبرێ بەباڵای (واقیعی بۆرژوازدا) .

نەك وەك کاکی ڕەخنەگر دەڵێ :- (من ئەم پاڵەوانە لە هەموو جووڵانەوەو هاتووچۆکردن .. بە نوێنەرێکی ڕاستە قینەو دڵسۆزی ڕوانینە کانی کاکە مەم دەزانم ل٥ هاوکاری (١٦٦) کە بێ‌شك مەبەستیش لەو بۆچوونە ڕوانینە ساسی‌یەکی کاکە مەمەو کاکی ڕەخنەگر وای دائەنێت هەموو هەڵس‌و کەوتێکی پاڵەوانانی چیرۆکەکە تعبیر لەزاتیەت‌و معاناتی چیرۆك نووس دەکات لە ئەدەبی (واقیعی بورجوازدا)وبەس .

ئێنجا لەم دوو کلاوڕوژنەوە ڕوانینە ئەو سەرنجانە .. ڕۆشنایی‌ئەو ساغی‌یەمان ڕوون دەبێتەوە ، کە مامۆستا بۆتانی زۆرتر لەوەی لەمعاناتی ژیانێکی بۆرژوازی پچوك‌دا توابێتەوەو قاڵ بۆبێ .. دووچاری .. گێژاوێکی فکری توندوتیژ هاتووەو لەمەداری ژیانێکی (الازدواجیە)دا دەژی‌و دەخوولێتەوە . وەستانەوەو گیرسانەوەی بە چ لایەنێك‌دا دەبێت‌و ڕووەو چ بەندەرێ لەو بەندەری بیرانە دەروات ئەوەیان نازانرێ .. بەلای منەوە هەر ئەو هۆیە سەرەکی‌یەشە ،وای لەمامۆستای چیرۆك نووس کردوە ، کە لەدایك بوون‌و گەورە بوون‌و چوونە ناو کۆری خەبات‌و ئیش‌کردنەوەی . ئاکامەکەی بەرو خاندنی پاڵەوانێتی خۆی بێت .. وە هەروەها هەر ئەو سەر لێشێواویەشە چیرۆك نووسی ناچارکردوە کە پەنا بەرێتە بەر دانانی ڕەمزدانان وپەردەیەکی ئەستوور لەتەم‌و مژ (غموض)دا بدرێتەوە بەسەر بەشی زۆری چیرۆکەکانیا بەمەش خوێندەواران دووربکەونەوە لەڕاستی مەبەستەکان ..

لە کۆتایی‌دا سوپاسی ئەم برایانە دەکەم ، کە بەدڵێکی فراوانەوە ئەم بۆچوونەی منیش وەربگرن .

دابەش کردنی زەوی

هەڵبەستێکی بوێژی ئەڵمانی نەمەر : شیللەر

وەرگێڕی : محمد توفیق ووردی

ڕۆژێ ڕۆژان (جژبیتەر) خودای خودایانی یۆنانی لەسەر ڕووی تەختی خۆیەوە ڕووی کردە خەڵك‌و وتی :

« بڕۆن‌و جهان بۆ نیوەبێت »
« ئەو جیهانە هەتا هەتاییە »
« بەڵام هیوام وایە ، کاتی‌کە بەشتان کرد »
« بەشکردنەکەتان برایانە بێت !! »

● ● ●

کاتێ ئەو وشانە لەلایەن خەڵکەوە بیسترا
لاوو پیر هاتنە جۆش‌وخرۆش
جووتیار نە بەرهەمی خۆی دروی‌یەوە
سەرکردەو ئاغاکان مافی‌ڕاوکردنی جەنگەلەکانیان
تەنیا بۆ خۆیان تەرخان کرد !!
بازرگانەکانیش هەرچی‌شتوومەك هەبوو
خستیانە ناو عەمبارو شاردیانەوە
مامە قەشەش چاکترین‌و گۆنترین شەڕابی هەڵبژارد !
لە ناو (دێر) شاردیەوە !!
پاشاکانیش ڕێگاوبان‌و پردو کۆڵانەکانیان
لە خەڵك بەست‌و بڵاویان کردەوە :
ئەگەر (مەردم) باج‌و خەراج نەدەن بە ئێمە
مافی ئەوەیان نیە بەسەریانا بڕۆن
پاش ماوەیەك لەو دابەش کردنە
« بوێژ » هاتە پێشەوە
بەڵام بە داخەوە شتێکی بۆ نەمابوەوە
کە پێش کەشی بکرێت !!چونکە هەموو شتێ
« خاوەنێکی هەبوو ! »
« بوێژ » بەرامبەر تەختی« جۆبیتەر »
کڕنووشێکی بردو وتی :
« ئەی بێکەس خۆم ! بۆچی خۆشەویست‌ترین »
بەندەو کوڕەکانت لە بیرچوەوە ؟ »
« جۆبیتەر »ی خودا وتی :
« کە تۆ دەمێك بێت لەناودەریای خەیاڵ پاڵت دابێتەوە »
« سووچی من چیە ؟ بۆچی ڕەخنە لەکردەوەکانم دەگرێت »
« کاتێ کە من زەوی‌وشتوومەکم دابەش دەکرد »
« جەنابت لە کوێ بوویت؟.. »
« بوێژ » لە وەڵامدا وتی :
« هەر دوو چاوەکانم مەفتوونی جوانی تۆ بوون »
« گوێیەکانیشم ڕاهێشتبوون بۆ بیستنی »
« نەوای ئاسمانی تۆ !!... »
« گیانیشم شیفتەی خۆ بەدەرخستنەکەت بوو »
« زەوی‌و هەرچی لە ناویایەتی لە بیرم چووبوەوە ! »
« وام لێ‌قەوما هەتا بەشەکەی خۆشم داوا نەکەم ! »
« جۆبیتەر »ی خودا وتی :
« ئیتر چی‌بکەم .. هیچم پێ نەماوە کە پێتی ببەخشم »
« کشتزارو جەنگەل ، شارودێ‌و زەوی‌و زار »
« من ئیتر خاوەنیان نیم !!... »
« ئەگەر دەتەوێت لەناو قوببەی ئاسمان‌دا »
« هاوبەشی ژیانی من بیت ... فەرموو وەرە بۆ ئەوێ »
« هەمیشە دەرگاکانی ئاسمان بۆ تۆ ئاوالەن »
« چونکە تۆ هەمیشە »
« دوای خەیاڵ‌و جوانی‌و هونەر کەوتووی !! »

بڕستی خوێنەر

● کاك ناظم دلبەند دەربارەی (مەسەلەی ئافرەت لە شانۆی کوردیدا) نامەیەکی بۆ نووسیوین تیایدا ئەڵێ :

« گەڵێ گیروگرفت هەیە لەناو کوردەواریدا وا لە ئافرەت ئەکا ڕوو لە شارستانێتی بپۆشێ بەتایبەتی هونەر .. کۆمەڵەکەمان یەکەم گیروگرفتە دێتە ڕێی ئەوەی شانۆی کوردی دوور بێ‌لە ئافرەت .. بۆ نموونە لە شانۆگەریەکدا کە لە هەوڵێر پیشان‌دراوە خوشکێك هەر لەسەرەتاوە دەورێکی پێ درابوو وە بەباشی پرۆفەی کردبوو تا ئەو ڕۆژەی چووە سەر شانۆ .. لەکاتی دەرز بینینا باوکی ئەو خوشکەمان گوێی لەچەند قسەیەکی پروپووچی هەندێ دانیشتوانی هۆڵەکەبوو دوای تەواو بوونی دەوری کچەکەی خۆی پێ نەگیراو یەکسەر بردیەوە ..»

● کاك ئومێد ئاشنا :

لەبەرئەوەی نووسینەکەت ئیمزا و ناوونیشانی پێوە نەبوو نەمانتوانی بڵاوی بکەینەوە . ببوورە .

● کاك شێرزاد عبدالرحمن:

نووسینەکانت هەندێکی دووبارەو چەند بارەی نووسینێکی ترەو هەندێکیشیان لە سنوور دەرچوونی مەیانی ڕەخنەگرتنە ،ببوورە نەمانتوانی بڵاویان بکەینەوە .

● کاك محمد ڕشید محمدلە بەغدا :

سوپاس کە ئەو نووسینەت بۆ ناردوین .. بەڵام لەسەر شاعیری بەناوبانگی کوردئەحمەدی خانی زۆرمان نووسیوە ،هیوادارین بەرهەمی ترمان بۆ بنێریت .

● کاك نەریمان فوناد مەستی :

ببوورە .. چیرۆکەکەت زۆر درێژبوو وە هەندێ پێشخستنیشی ئەوێت .

● کاك فەلاح غەمبار :

ئەوبوایە ناوی ئاشکرای خۆتت بنووسیایە لەگەڵ ئەوەشدا ئەڵێین بۆ ئاگاداری کۆمەڵەی جوتیارانی ناوچەکەی خۆت ناکەیت ؟!

● کاك هەندرێن دەرگەلەیی :

لەبەرئەوەی وتارەکە لای ئێمە بڵاونەبۆتەوە نەمانتوانی بۆتان بڵاوبکەینەوە .. تکای لێ‌بوردن ئەکەین .

institut kurde de paris

کەم کردنەوەی نرخی هەندێ کەل و پەل

وەزارەتی پیشەسازی بڵاوێ کردۆتەوە کە لە سەرەتای مانگی تەموزی داهاتووە نرخی ٦٧ جۆرە کەل و پەلی لە چەرم دروستکراوی وڵات ، لە گەل هەندی قوماش و جل و بەرگ کەم ئەکریتەوە ، وەکو جانتای چەرم و پێلاوی چەرم و لاستیک و بلاستیک لەگەل خامی سپی و کرتبون و دایولین و قاتی پیاوانەو کاغەزی جگەرە .

ئەوەی شایانی باسە نرخی ئەم کەل و پەلە باسکراوانە ٥٪ تا ٢٠٪ کەم ئەکریتەوە .

هەروەها کاك طە جەزراوی ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش و وەزیری پیشەسازی و تویەتی : کەم کردنەوەی نرخی ئەم کەل و پەلانە لەگەل ئەو نەخشەیە ئەگونجێت کە شۆڕش داینناوە بۆ ئەوەی ئاستی ژیانو دەزامەتی هاوولاتیان چاکتر بکریت .

جی بکەین لە پاڵ دابەش کردنی زەوی وزارا ؟

زۆر جار باسی ژیان و گوزەرانی کۆمەڵانی خەڵکی لادێ و دابەش کردنی زەوی بەسەر جوتیاران دا ئەکرێ ، وا ئەزانین هەر بە زەوی دابەش کردن بەسەر جوتیارەکاندا باری گوزەرانی چینی جوتیاران ئەگوڕێ و بەرەو پێش ئەبات .

هەرچەندە دابەشکردنی زەوی بەسەر جوتیاران و نەمانی دەرەبەگ خۆی لەخۆیا کارێکی دیموکراتیانەیە و هەموو حکومەتێکی دیموکراتی پیویستە ئەو هەنگاوە بنێت و تا ئەرکێك لەو ئەرکە دیموکراتیانەی لخۆی جێ بەجێ بکات .

بەڵام تەنیا دابەشکردنی زەوی وزار مەسەلەی جوتیار چارەسەر ناکات .

خۆ لە کوردستاندا باری گوزەرانی خەڵکی لادی یەکان ساڵەهای ساڵە لە دوا کەوتن و رەش و رووتی دایە و برسیتی و نەخوێندەواری پەرەی سەندووە و دوای دابەشکردن هەندی زەوی بەسەر چینی جوتیاراگۆڕانێکی پیویستی ئەوتۆ نەهاتۆتە کایەوە .

بۆ ئەوەی باری ژیانی چینی جوتیارانی کوردستان بەرەو پێش بڕوات و کشتوکاڵ بە هەنگاوی گەورە بەرەو پێش بڕوات و شوینەواری دەرەبەگ کۆتایی بێتەوە و نەمێنێ پێویستەشان بەشانی یاسای چارەسەر کردنی کشتوکاڵ یارمەتی جوتیاران بدرێت بە پارەو تۆو دەرمان و ماکینەی تازەو دامەزراندنی پرۆژەی ئاوو خەستەخانە کردنەوە .

هەروەها پێویستە لە هەر ناوچەو هەرێمێك لیژنەیەکی فێرکردنی کشتوکاڵ بەهۆی چەند شارەزایەکی باشی کشتوکاڵەوە دابمەزرێنرێت تاکو جوتیارەکان لە کشتوکاڵ کردن شارەزا بکەن و نەخۆشی کشتوکاڵ لەناو بەرن و بەهەموو ڕێگایەك هەوڵ بدرێت بۆ زیاد کردنی بەرهەمو فێرکردن و راهێنانی جوتیاران بەکار کردن لە ریزی کۆمەڵی هەرەوەزکاریدا .

بێ گومان بەجێ بەجێ کردنی ئەم کارانە ئەتواندرێ شیرازەی نێوان جوتیارو دەرەبەگ لە بنەڕەتەوە بپسێندرێ و شوێنەواری کەش نەمێنێ و چینی جوتیاریش ژیان و گوزەرانی خۆش ببێت لە هەموو چەوسانەوەیەك رزگاری بێت .. وە شان بەشانی چینەکانی تری وڵات نەترسانە لەپێناوی هێنا نەدی ئامانجە کانیا خەبات بکەن و بە هەموو توانایەوە بەشداری دامەزراندنی دوارۆژێکی بەختیاری گەلی عیراق و پێشخستنی وڵات بێت .

— عەبدوڵا — بەرزنجەیی —

بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

هەفتەی رابوردو ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش بەرپرسیار بونەوەیەکی تازەی لە بارەی ئەو نەخشە کیشان و پێشنیارانەی یەکیتی گشتی نەقابەی کریکارانەوە خستەرو کە ئەبیتە هۆی پیش خستنی دەزگای تەقاویتی و ضمانی کۆمەڵایەتی کریکاران .

ئەمەی خوارەوەش بریارەکەیە !

بەپێی بڕگەی (١) لە بەندی ٤٢ی دەستوری کاتی . ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش لە کۆبونەوەی روژی ١٦-٦-١٩٧٣دا بریاری لەسەر دەرکردنی ئەم یاسایە دا :

یاسای ژمارە (٦٦) ساڵی ١٩٧٣ .

یاسای ریک و پیک کردنی یاسای تەقاویتی و ضمانی کۆمەڵایەتی کریکاران .

بەندی یەکەم :

١ — لە جێی رستەی (سەرکۆمار دوو ئەندام خۆ ئەگەر ئەنجومەن هەر دائەنی) کە لە برگەی (١ — أ) سوربو لەسەری ئەوا دیسان لە بەندی هەشتەمی یاساکە بریارەکە پێشکەش بە وەزیر دایە و بەپێی یاسای دەسکاری ئەکریتەوە بۆ ئەوەی دوا بریاری کراوی ژمارە ٣٢ی ساڵی لەسەری بدرێ .

١٩٧٣ ئەمە دابنرێ (سەرکۆمار ئەم یاسایە لەو رۆژەوە کە سێ ئەندام دائەنرێ)٢— دیسان رستەی (سەرۆکی دەزگای گشتی کارکردن و فیرکردن و راهینان) لە دوای رستەی (بەرێوەبەری گشتی دەزگاوە) دابنرێ کە لە برگەی (١ — أ) لە بەندی هەشتەمی یاسای دەسکاری کراوا هەیە .

بەندی دووەم .

بەندی دوازدەهەم کە لە یاساکەدا دەسکاری کراوە لا ئەبرێ و بەم جۆرە ئەخریتە جیگای :

١ — بریارەکانی ئەنجومەن بەرلەوەی جێ بەجێ بکرین ئەنیرزین بۆ وەزارەت و یەکیتی گشتی نەقابەی کریکاران ، ئەگەر تاکو ماوەی (١٠) رۆژ رەخنەیان لێ نەگیرا ئەوە مانای ئەوەیە پێی قایلن بۆ ئیش پێ کردن ئەشین .

٢ — ئەگەر وەزارەت یا یەکیتی گشتی نەقابەی کریکاران رەخنەیان لە هەر بریارێك لە بریارەکانی ئەنجومەنی بەرێوەبردن گرت ئەوا لە یەکەم کۆبونەوەی ئەنجومەندا دەخریتەوە پیش چاو لە بارەی ئەو نەخشەکیشان و پێشنیارانەی یەکیتی گشتی نەقابەی کریکارانەوە کە ئەبیتە هۆی پیش خستنی کریکاران .

بریارەکە یە !

بەپێی بڕگەی (١) لە بەندی ٤٢ی دەستوری کاتی . ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش لە کۆبونەوەی روژی ١٦-٦-١٩٧٣دا بریاری لەسەر دەرکردنی ئەم یاسایە دا :

یاسای ژمارە (٦٦) ساڵی ١٩٧٣ .

یاسای ریک و پیک کردنی یاسای تەقاویتی و ضمانی کۆمەڵایەتی کریکاران .

بەندی یەکەم :

١ — لە جێی رستەی (سەرکۆمار دوو ئەندام خۆ ئەگەر ئەنجومەن هەر دائەنی) کە لە برگەی (١ — أ) سوربو لەسەری ئەوا دیسان لە بەندی هەشتەمی یاساکە بریارەکە پێشکەش بە وەزیر دایە و بەپێی یاسای دەسکاری ئەکریتەوە بۆ ئەوەی دوا بریاری کراوی ژمارە ٣٢ی ساڵی ١٩٧٣ ئەمە دابنرێ (سەرکۆمار سێ ئەندام دائەنرێ)٢— دیسان رستەی (سەرۆکی دەزگای گشتی کارکردن و فیرکردن و راهینان) لە دوای رستەی (بەرێوەبەری گشتی دەزگاوە) دابنرێ کە لە برگەی (١ — أ) لە بەندی هەشتەمی یاسای دەسکاری کراوا هەیە .

بەندی دووەم .

بەندی دوازدەهەم کە لە یاساکەدا دەسکاری کراوە لا ئەبرێ و بەم جۆرە ئەخریتە جیگای :

١ — بریارەکانی ئەنجومەن بەرلەوەی جێ بەجێ بکرین ئەنیرزین بۆ وەزارەت و یەکیتی گشتی نەقابەی کریکاران ، ئەگەر تاکو ماوەی (١٠) رۆژ رەخنەیان لێ نەگیرا ئەوە مانای ئەوەیە پێی قایلن بۆ ئیش پێ کردن ئەشین .

٢ — ئەگەر وەزارەت یا یەکیتی گشتی نەقابەی کریکاران رەخنەیان لە هەر بریارێك لە بریارەکانی ئەنجومەنی بەرێوەبردن گرت ئەوا لە یەکەم کۆبونەوەی ئەنجومەندا دەخریتەوە پیش چاو

ئەنجامی تاقی کردنەوەی قوتابخانە سەرەتاییەکانی پارێزگای هەولێر

لە پارێزگای هەولێر بڵاو کراوەتەوە ، کە لەو ٣ هەزارو ٨٠٣ قوتابیە کچو کوڕەی لە قوتابخانە سەرەتاییەکانا بەشداری تاقی کردنەوەکانی ئەمساڵ بوبوون ، هەزارو ٧٩٩ قوتابیان دەرچوونو ١٠٣ قوتابیش کەوتوون .

ئەوەی شایانی باسە قوتابی عبدالرحمان مەلا حسن بەیەکەم دەرچووە .

ئەنجامی تاقی کردنەوە گشتی یەکانی قوتابخانە سەرەتاییەکان

بەپێی ئەنجامی تاقی کردنەوە گشتی یەکانی قوتابخانە سەرەتاییەکان دەرکەوتوە کە ٤-٧٢٪ی ئەو قوتابیانەی لە وڵاتا بەشداری تاقی کردنەوەکان بوون دەرچوون ، کە ئەمەش نیسبەتێکی باشە لەچاو ساڵانی پێشودا .

ئەوەی شایانی باسە لەهەموو وڵاتا ئەمساڵ ١١٦٤٧٩ قوتابی سەرەتایی بەشداری تاقی کردنەوە بوون لەمانە ٨٤٤١٣ قوتابی دەرچووەو ٢٨١٧٢ قوتابی ئیکمالو ٣٨٩٤ قوتابی دەرنەچوون ، بەڵام ساڵی خوێندنی ٧١ — ٧٢ تەنیا ١٠٦ هەزار قوتابی چوونە تاقی کردنەوەوە .

ئەمەی خوارەوەش نیسبەتی دەرچوونە لە پارێزگاکاند :

بابل لەسەدا ٨٢ ، بەسرا لەسەدا ٨١ ، موسەننا (مثنی) لەسەدا ٧٨٫٨ ، زیقار لەسەدا ٧٨١ ، دیالە لەسەدا ٧٧٫٨ ، واسیت (واسط) لەسەدا ٧٦٫٩ ، بەغدا بەری کەرخ لەسەدا ٧٦ ، هەولێر لەسەدا ٧٣٫٦ ، قادسیە لەسەدا ٧٢٫٧ کەربەلا لەسەدا ٧٢٫٣ ، بەغدامیسان لەسەدا ٧١٫٨ ، نەینەوا بەری رەسافە لەسەدا ٧٢ ، لەسەدا ٦٨٫٨ ، ئەنبار لەسەدا ٦٣ ، کەرکوك لەسەدا ٦٠٫٢ ، سلەیمانی لەسەدا ٥٩٫٥ ، وە دەۆك لەسەدا ٤٧ .

دروستکردنی ١٤٤٠ خانوو ٦ بانەخانە لە ٨ پارێزگادا

وەزارەتی اشغالو اسکان بڵاوی کردۆتەوە کە چەند پرۆژەیەکی نیشتەجی کردنی لە هەندی ناوچەکانی وڵاتا تەواو کردوە :

لەو پرۆژانەی تەواو کراوون ٥٠ خانو لە پاریزگای أنبار کە ٥٩ هەزار دیناری تێچوە ، وە خەریکی تەواو کردنی ٥٠ خانوی ترن لە أنبار ، هەروەها بەمزووانە دەست ئەکریت بە دروستکردنی ٦ باڵەخانەی نیشتەجی کردن کە ٤٢٠ هەزارو ٢٦٠ دیناری تێ ئەچیت ئەمە جگە لەوەی لیژنەیەکی تایبەتی لە وەزارەتی ناوبراو لەو پرۆژەیە ئەکولیتەوە کە بریتیە لە دروستکردنی ١٠ خانو لە هەریەك لە پاریزگاکانی (المثنی) و (دهوك) و (کەرکوك) لەگەل ٤٨٠ خانو لە پاریزگای بصرە .

وە لە لایەکی تریشەوە لە بەندەری فاو بارکردوەو بەرەو بەندەری دەوڵەتان کەوتوتەرێ .

وە لە لایەکی تریشەوە لە بەندەری أم قصر ، ١٠ هەزار تەن گۆگرد لە (لیبرایعا)ی قبرسی بازنەکەن بۆ ئەوەی بۆ هندستانی بەریت .

وە لە لایەکی تریشەوە پرۆژەیەکی بەندەری زوماپلەی لە مونا قەسەی چەند بلاوکراوەتەوە ١٠ خانو لە هەریەك لە پاریزگاکانی بابل و کەربلاو قادسیەدا .

نەوت و گۆگرد

پاپۆری (نورت موناك)ی لیبریا ٢٧ هەزارو ٥٧٠ تەن نەوتی رومیلەی لە بەندەری بەصرە بارکردوەو بەرەو لە پاریزگای بصرە .

وە لە لایەکی تریشەوە لە بەندەری أم قصر ، ١٠ هەزار تەن گۆگرد لە (لیبرایعا)ی قبرسی بازنەکەن ١٠٠ خانو لە هەریەك لە پاریزگاکانی بابل و کەربلاو قادسیەدا .

گۆشەی نەندروستی

— دکتۆر نەوزاد —

سك چوونی منداڵ

* نەخۆشی سك چوونی لە منداڵی شیرە خۆرەدا جیاوازیەکی گەورەی هەیە لەگەل سك چوونی گەورەدا ، چونکە زوربەی سك چوون لە گەورەدا لە ئەنجامی خواردن یاخود ئەو میکرۆبانەوە پەیدا ئەبێ کە لە رێگای خواردنەوە ئەچێتە ناو ریخۆڵەوەو ئەبێتە هۆی هەوکردنی .

* لە منداڵی شیرە خۆرەدا سك چوون پەیوەندیەکی گرنگی بە جۆری ئەو شیرەوە هەیە کە ئەیخوات . چاکترین شیر کە منداڵی پێ فێر بکرێت شیری دایکە ، خۆ ئەگەر ئەم شیرەش نەبوو یاخود کەم بوو ، ئەوا لەلایەن پزیشکی تایبەنی یەوە جۆری شیری بۆ دائەنرێت هەندێ شیر ئەگەر زۆر چەور بێ یاخود لەوە زیاتری درایە کە بتوانێت ئەزمی بکات ئەوا جار سك چۆونەکەش رشانەوەی لەگەڵدا ئەبێ و ژان و پێچ لە سکیا پەیدا ئەبێ .

منداڵ بە زۆری لە هاوینانا تووشی ئەم نەخۆشیە ئەبێت بەهۆی هەوکردنی ریخۆڵەوەو منداڵ ئەرشێتەوەو ئاو دائەنیشێت و وردە وردە شلەمەنی لە لەشیا نامێنی و ئەگەر بێتو زوو چارەسەر نەکرێت لەوانەیە لە ماوەیەکی زۆر کورتدا لەناوچێت .

* چارەکردنی سك چوون :

پێشەکی ئەبێ دەرخواردانی شیر لەژێر چاودێری پزیشکدا رێك بخرێت و ئەو (ئەنتی بایرتیکانە)ی لە کار بهێنرێت کە ئەو میکرۆبانە لەناو ئەبات کە بوونەتە هۆی هەوکردنی ریخۆڵە . وە ئەبێ شلەمەنی دەرخوارد بدرێت چ لە رێگای دەمەوە یاخود لە رێگای دەمارەکانی خوێنەوە بۆ نەوەی جێگای ئەو شلەمەنیانە بگرنەوە ئەبێتە هۆی سك چوون و زۆر کە فەوتاون .

ئەم هەفتەیە لە مێژوودا

نەریمان

ئەم هەفتەیەمان کە لە ٣٠ حوزەیرانەوە تا ٦ی تەمموز ئەگرێتەوە رێکەوتی ٩ تا ١٥ی پووش پەڕی کوردی یە ئەم روودواوە گرنگانەی تیاداقەوماوە :

روودواوی کوردی :

لە ٤ی تەمموزی ١٩٢٧دا شێخ مەحمودی حەفید کەیشتە بەغداو لەگەڵ میری دا ئاشتی بەرپاکرد .

لە ٤ی تەمموزی ١٩٥٢ دامامۆستا (مەحەمەد عەلی عەونی) لە میسر کۆچی دوایی کرد .

لە ٥ی تەمموزی ١٩٤٤دامامۆستا عەبدولواحید نوری کۆچی دوایی کرد لە ٦ی تەمموزی ١٩٣٢دا شەڕ لە بەرزان کۆتایی هات .

روودواوی عیراقی و عەرەبی:

لە ٣٠ حوزەیرانی ١٩٢٠دا هەلگیرساندنی شۆڕشی عیراق دژی بەریتانیای داگیرکەر .

لە ٣٠ حوزەیرانی ١٩٣٠دامۆرکردنی پەیمانی عیراق و بەریتانیا .

لە ١ ی تەمموزی ١٩٣٦ دا ئیستگەی بێتەلی عیراق .

دەستی بەکارکردن کرد :

١ی تەمووزی ١٩٦٢ رۆژی سەربەخۆیی جەزائیرە .

لە ٤ ی تەمموزی ١٨٣٠داسوپای فرەنسی جەزائیری داگیر کرد .

لە ٦ی تەمموزی ١٩٣٠دابۆ یەکەم جار ١٦ قوتابی ، دانشگای .

پروانە ل ٧

گۆشەی ئافرەتان

یاری و بوکەشوشەی منداڵان

هەروەکو ئەزانین منداڵ جگەر گۆشەی دایکەو روناکی ناوماڵە .. وە لە پاشماوە رۆژیشدا ئەندامێکی کۆمەڵەو ئەرکێکی گەورەی نیشتمانی ئەکەوێتە سەر شان .. لەبەرئەوە پەروەردەکردن و پێگەیاندنی منداڵ بەشێوەیەکی زانستیانە زۆر بەگرنگ دانراوەو لەهەموو قۆناغەوە شتومەکی پیویست بەم پەروەردەکردنە زامن کراوە . زاناو شارەزایانی پەروەردە لەوباوەڕەدان کە چەند هۆیەك هەیە یارمەتی منداڵ ئەدات بۆ ئەوەی مێشك و جوری بیرکردنەوەی فراوان ببێ و بەشێوەیەکی دروست پەیوەندیەکی کۆمەڵایەتی راست لەگەڵ کەسانی دەوروبەشتی و کۆمەڵگەیا دابمەزرێنێ

پروانە ل ٧

یەکەمەکانی بەشی کوردی لە کولیجی ئادابی بەغدا

هەفتەی رابوردو ئەنجامی تاقی کردنەوەی قوتابیانی بەشی کوردی کۆلیجی ئاداب لە بەغدا بڵاو کراوەتەوە ، ئەو قوتابیانەی لە ریزی پیشەوەبوون کاك أنور قادر جافو عبدالقادر مولود ئازاد محمد امین نوری و محمد فریاد فاضل بوون .

لە ئاهەنگەکانی تەموزدا بایی ٧٨٤ هەزار دینار پرۆژە لە سلیمانی ئەکەونە کارکردن

لە پارێزگای سلەیمانی وە لەرۆژانی ئاهەنگەکانی تەموزدا بایی ٧٨٤ هەزار ٧٤٣ دینار پرۆژە ئەکەونە کارکردن ، وە لەم پرۆژە تەواوبوانەدا قوتابخانەو گازینۆو شەقامو جادەی تیایە ، هەروەها بەردی بناغەی کۆمەڵە پرۆژەیەکی تر دائەنرێن کە ٨٢١ هەزارو ٦١٠ دیناریان تێ ئەچێت .

لە لایەکی تریشەوە رۆژی سێشەممەی رابوردو ٣٩ خانوو بەسەر ماڵە شەهیدا دابەش کراوە .

١٠٥٠٠ تەن شەکر گەیشت

رۆژی سێشەممەی رابوردو پاپۆرێك گەیشتۆتە بەندەری (أم قصر) دە هەزارو پێنج سەد تەن شەکری تیایە کە مەسلەحەی مبایعاتی حکومی هێناویتی .

مژدەیەکی خۆش

مژدەبێت چیشتخانەو کەبابخانەی سلەیمانی مومتاز لەشەقامی کفاح — باب الشیخ — نزیك نافورە لەبەغدا بەمزووانە ئەکرێتەوە .

چێشتەکەرو کەبابچی یەکەی لە سلەیمانی یەوە هاتوون . گەلی خواردنی کوردەواری خوشی و بەتامی لێ دروست ئەکرێت . جارێك تاقی کردنەوە هەموو کەسێك ناچار ئەکات کە ئیتر پێی لێ نەبڕیت .

بەریوەبەری چیشتخانەو کەبابخانەی سلەیمانی مومتاز

هونەرمەندێك لە کوردستانەوە

حسین عەلی لاوێکە لە هولاوانەی ئەمڕۆ بەهەوڵو تەقەلای خویان ئەیانەوێت لەرێگەی مۆسیقاو گۆرانی یەوە خزمەتێکی پاك پێشکەش نەتەوەکەیان بکەن ..

لەرێگەی مۆسیقاوە ئەیەوێت گوێچکەو دڵی نەوەی نوێی نیشتمانەکەی بە مۆسیقایەکی شۆڕشگێڕانە رابهێنیت وبهێنیتە جوش . لەچاوپێکەوتنێکی کورتدا لەگەڵ ئەم هونەرمەندە چەند پرسیارێکمان لێ کرد بەم جورەی خوارەوە وەلامی دایەوە .

● ناوم حسین عەلی ساڵحە ، ساڵی ١٩٤٥ لەشاری سلێمانی لەدایك بووم و قوتابخانەی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەییم هەر لەوێ تەواو کردووە .

● مامۆستای قوتابخانەی سەرەتاییم .

● لە منداڵیمەوە حەزم لە گۆرانی و مۆسیقا کردووەو هەوڵم داوە فێریان ببم .

● لەبارمدایە چەند ئالەتێکی مۆسیقا بەکاربهێنم . لەوانە ئیقاع ، گۆنترباز ، عود جونبوش .

● کەسێك یارمەتی دابم لەفێربوون و کردنەوەی زۆر ئاڵوزی هونەری کەهاتبێتە بەر دەمم مامۆستای لاو کاك ئەنوەر قەرەداغی یە ، هەر ئەویش هاندەروو پێشخەرم بووە .

● ئەندامێکی تیپی مۆسیقای سلێمانیم .

● لەساڵی ١٩٦٧دا بۆیەکەم جار لەگەڵ براەرانی تیپی سلێمانیدا هاوبەشم کردووە .

● بەرهەمی مۆسیقیم هەتا ئیستا کەمە ئەوانەی کەهەشن بریتین لەچەند سروودێکی نیشتمانی کە لە قوتابخانە سەرتایەکاندا ئەوترێنەوە . لەگەڵ ئەوانەشدا ئاوازی (مەرام)م بۆ هونەرمەند مامۆستا حەسەن کەرمیانی داناوە .

● ئەو ئاوازانە کە ئیستا خەریکیانم ئاوازێکە بۆ هونەرمەندی لاو کاك مەجید بەکر .

● ئاواتم پێشکەوتنی هونەرو پەیدابوونی نەوەیەکی هونەر دۆستە .

● بەلای منەوە ژیان مانای ئیشکردن و بەرهەم هێنانێکی بەکەڵك و کۆڵنەدانە .

● دروشمم لەژیاندا ، ئەگەر گوڵ نەبوویت درك مەبە .

ئامادە کردنی
نوری حەیران

هاوڕێ کەم زۆر زیرەك بو

بۆیە وتی با بچینە لای ئەو
کۆڕەوە دابنیشین ..
لە گازینۆیەکی سەر روخی
روبارەکەدا دانیشبوین لەهەموو
بابەتێك قسەمان ئەکرد ،
باس هاتە سەر باسی شیعرو
چیرۆك و ئەدەب ...
هاوڕێکەم سوحبەتچی بوو ،
چاوێکی لە من داگرت و وتی
(بەرهەمێکی) نۆیم هەیە با
بۆتان بخوێنمەوە :

***

لە قەدپاڵی ئاڵوزی دەسرازەی
قەتماغەی چاوەکانما
ئوزەنگی زامەکانم
بە چزوی شەقار بو ، هەڵ
ئەکەنم
لە قورقێنەی مەیەونیکی تەزیودا
چاوی ئەبلەق ئەهارم
بزەی گۆمە هەتیوەکان
لەناو ژەنگی سەهۆڵەکانا
ئەسوتینم
سیبەری ماچی تیشکەکان
ئەشۆمەوە
.....

***

"جۆڵا باشی" ئاکەی دەست و چاوی خۆش بێ !

برهان فانع

تیکرا کۆڕەکە دایانە چەپڵە لێدان منیش مەسەلەی (کلاوی حەرامزادەکەم) بیرکەوتەوە کە ئەڵێ :

جارێکیان پادشایەك جۆلایەکی فێڵباز ئەگرێ و ئەیەوێ بیکوژێ جۆلاکە ئەڵێ : مەمکوژە کلاوێکت بۆ دروست ئەکەم هەرکەس حەرامزادەبێ نەی بینێ !! پادشا دڵی دائەچڵەکێ و ئەڵی ئەمە شتێکی زۆر باشە ، جگە لەبەکارهینانی حەرامزادەشی پێ تاقی ئەکەمەوە .. جۆلا لە کۆشکی شادا بەرەڵلا ئەکەن ، پاش چەند رۆژێك خۆی ئەکات بە ژوری پاشاداو سینیەکی بە دەستەوە ئەبێ و پەشتەماڵێکی داوە بە سەر سینیەکەداو لەسەر مێزێك دای ئەنێت .. پادشا ئەڵی ئەوە چی یە ؟ جولا ئەڵی باڵا گەردانی سەرت بم ئەوە کلاوە نایابەکەی جەنابتە تەواو بووە ، جولا پەشتەماڵەکەلا ئەبات ، پاشا تەماشا ئەکات سینیەکە هیچی لەسەر نیە ، دەمو دەس موچڕکەیەك بە ئاهشیا دێت و لە دڵی خۆیا دەڵی دەرکەوت حەرامزادەم !!

بەڵام هیچ خۆی تێك نادات و ئەڵی دەست و چاوەکانت خۆش بێ ، شەرت بێ خەلاتێکی باشت بکەم ، پادشا روو ئەکاتە وەزیرەکەی و ئەڵی :— وەزیر ئەم کلاوە چۆنە ؟ وەزیر ئەڵی قوربان ئەمەیە کە لایەقی پادشاهان بێ .. بەڵام وەزیریش لە دڵی خۆیا ئەڵی :

دیارە پادشا کلاوەکە ئەبینێ من بۆیە نای بینم ئەوە حەرامزادەم .. ئینجا پاشا بە قازی ئەڵێ : تۆ ئەم کلاوە چۆن ئەبینی ؟ قازی ئەڵێ یاخوا پیرۆزت بێ ئەوەی لە جیگەی تاجی پادشاهان بێ هەر ئەم کلاوەیە .. بەم جۆرە پاشا یەکە یەکە پرسیار لە هەموو وەزیرو نائیبو میوانەکان ئەکات ، هەمویان ستایشی کلاوەکە ئەکەن بێ ئەوەی چاویان بە هیچ کەوتبیت .

ئینجا لەویدا شەکراوی ئەم کلاوە نایابە خورایەوەو کابرای جۆلاش خەلاتێکی گەورەی وەرگرتو بۆی دەرچوو .

(باسەکە ماویەتی .. بەڵام ئیمە تا ئێرەمان مەبەستە)

ئاخۆ کەی هەست بەم کلاوە نایابە بکرێ کە کراوەتە سەر ئەدەبی کوردیمان .. ئاخۆ (جۆلا باشی) تاکەی دەستو چاوخوشی پێ ئەلین .

institutkurde.com/de paris

نەشورشەك بێ ڕزگار بوونا ژێ دبێت و ژێ ژی بێ شورش ڕزگار نابێت

خەلیل جندی

-۱-

ئەڤ گوتارە وا هاتیە وەرگێران ژ گۆڤارا « هەدەفا » بەیروتی ژمارە ۱۸۸ سالا ۱۹۷۳م ، هەر چەندە ئەڤ گوتارە دوو پشك بوون ئانکو دوو خەلەکە بوون بەلێ خەلەکا ئێکی بدەست من نەکەفت کول هژمارا ۱۸۷ دا هاتبووە بەلاڤ کرن بدەستێ (أبو أنمار) .

من بپێویستی زانی ڤێ گوتاری وەرگێرمە سەر زمانێ کوردی ، بەلێ یا باش ئەوە وەرگێرانا مە ژ زمانەکێ بیانی بت ، چونکە زۆریا خوودەدەفانا بباشی دکارن زمانی عەرەبی بخوونن ، وەکی دزانم چافێد گەلەکان بڤێ گۆڤارێ نەکەتیە یان ژی پووتێ نادەنە نفیساریێد وێ .

هەر چەندە نافێ ڤێ وەرگێرانە بەلێ وەرگێرانەکە ئێکجارە بدەستکاریەیە چونکە وەرگێران کارەکی سڤك نینەو نەخاسمە وەگێران ژ عەرەبی بۆ کوردی ، چونکە ڕێزمانو داڕشتنا ئاخفتنان دنێڤ رستێدا وەك ئێك نینە ئەڤە ژ ئالیەکی ژ ئالیەکی دیڤە هنەك بەیڤو زاراڤە هەنە کو بەرامبەری وێ زەحمەتە بکوردی هەبن .

ڤێجار بەس من بیرا وێ هەلگرتو ژ دەڤ خۆ رستە لێك دان . ئەڤ گوتارە کەلەکە درێژە ڤێجار پێدڤیە ئەم بکەینە خەلەکەو هیڤیدارم یە بدلێ خوونەدەفانا بتو سوودێ ژێ وەرگرن چونکە جڤاتا مەیا کوردی وا دبارەکی نازك دا و هەڤێ ژێ هەتا بێژی یی خواریەیە ، هەر کەسەکی ئەڤ کوتارە بدلی نەبت یان نەراستی یەکێ تێدا بینت کو لگەل بیرو باوەرێد وی نەگونجێت بلا ئەوژی خۆ بهاڤێتە قادا گۆتوبێژێ ، بەلێ پشتی ئەز ژێ خلاس بم ، دا بکارم لپێ زانینا خۆ پەرسڤا وی بدەمو هەر بژین بۆ خزمەتا مللەتێ چاوا مەفهومێ ژن ئینانێ چاڤ رێنێ وە ...

چاوا مەفهومێ ژن ئینانێ پێش کەفت :

سێ تەرزێد ژن ئینانێ لگەل پێش کەفتنا جڤاتا مرۆڤایەتیێ خۆیا بووینە ، ئانکو ژ هەر قۆناغەکێ را ، قۆناغا سەرەتایی و قۆناغا ژیاری (حضارە) .

لە جەرخێ بەری دا ژن ئینانا پێکڤە یە مشەبوو ، ل سەردەمێ بەربەری دا هەر ژنەکێ دوو مێر هەبوون . وەکی دخەلەکا هژمارا ۱۸۷ دا هاتیە خۆیا کرن زەواجا بژنەکێ را ل وێ قۆناغێ پەیدا بوو ، قۆناغا زال بوونا دەست هەلاتا زەلامی لسەر ژنکێ ، ئانکو لجەرخێ ژیاریدا . ڤێ زەواجێ ژن مەحروم کرن ژ سەربەستیا زێدیاریێ[1] بەلێ زەلام یی سەربەردای بوو ، هەتا نهۆ ژی مێر بسەربەستی ڤێ شۆلێ دکەن ، بەلێ هەکە ژن پێ رابت گونەهباریەو دکەفتە بەر سزاو قەلاق دانێ .

ل پیسترین باریدا مرۆڤ کۆمکە رەوشتێد چاکە ، بەلێ لیێ گوهرینە (هیبری) یە کەڤنو[2] لبن کارێ بەرهەم ئینانا خرومرێد سەرمایێ ئەڤنە هەموو بوونە سەبەب کو زەلام ببتە قەچەکی سەربەردای .

بێ گومان هەکە بنگەهێد ئابووری ئەوێد کو ژن ئینانا ئێك طایی (الزواج الاحادی) لسەر هاتینە دروست کرن نەمان بار (وضع) دێ بەرەو شۆڕشەکە چڤاتی چن .

ژن ئینانا ئێك طایی - ئانکو ژنکێ مێرەکی بتنێ هەبت - ل وی دەمی پەیدا بوو ، دەمێ مال و سامان دەدەستێ زەلامی دا کۆم بووی و ژن بووە ئێفسیرا وی ، چونکە زەلامی ڤیبیا میراتێ وی بۆ پچووکێد وی بتنێ بمینت نەکو بکەفتە دەستێ کوریێد خەلکێ ، هەر ژ بەر ڤێ چەندێ ژن بووە ملکێ وی نەکو مێر بووە ملکێ ژنێ ، ژ ڤێ رۆژێدا ژنێ هەڤێ خۆ هندا کر .

ئەڤ بابەتێ زەواجێ نەکو بووە طەنگاڤیەك زەلام گەلەك ژنێد دی ژ خۆرا بینت ، بەلکو دێ گەلەك تشتان ژ ڤان نەخۆشیا کێشتە سەر وەکی : کی یە خودانێ میراتی و چاوا دێ ئێتە پشك کرن ؟

ئایا ژن ئینانا ئێك طایی ئەوا لسەر هۆێد ئابووری دروست بووی دێ رابت هەکە ئەڤ سەبەبنە ئەمان ؟

بێ گومان پەرسڤ بئەرێیە ، نەکو ئەڤەو بەس بەلکی بڤاژیاتی نا ئێتە ی ج هەتا هنگی ، چونکە چاخێ (وسائل) ێد بەرهەم ئینانێ دبنە ملکێ کژما مللەتی و هەموو خەلکێ کەس بپارە شۆل ناکەت پرولیتاریا ژی نامینت ، دماهیێ ئەو فەریە نامینت کو ژن لەشێ خۆ بفرۆشتە قەحپان (زەلامێد قەحپە) . قەحپەتی نامینت .

لێرەدا ئەلکسەندرا دبێژت زەواج ددەولەتا پرۆلیتاریادا یە هۆسایە : « ئێك گرتنەکەموکم دێ رابت لنێڤ زەلامو ژنادا ، کو هەمبەری ئێکن بهەڤی و کار کرنێ ، ئەڤ ئێك گرتنە لسەر حژێ کرنێ و رێزلێ گرتنێ تێتە ئالو گۆر کرن لنێڤ بەرا دوو هاوژێدا ژهاوژێدێد دەولەتا کریکاران . لچهێ ئێك ئالیا خۆڤییایی (أنانی) ئوجاغا مەزنا کریکاران دێ پەیدا بت کرێکار بژنو

بروانە ل -۷-

کەلوتنابی (۳) دبێژت :

« بیاتی گوڕی رژێمێ ئابووریە ، کوڕێ دەژگایێ ملکیەتا ئێك طایی یە - الملکیەالفردیە - چی دەمێ ئەڤ دەژگایە هاتە پوچ کرن بازرگانیا ژنا بخۆڤرایی نامینت »(٤) .

ژن ئینانا ئێك طایی لنێڤ ناچت بەلکو لتالیێ دێ بتە

ئێك بۆ زەلامی ژی - ئانکو چینابت زەلام لپێ ژنەکە دی بگەرێت - بڤی رەنگێ بارێ زەلاماو ژنا دێ ئێتە گوهرینە لپێ گوهرینە (وسائل) ێد بەرهەم ئینانێ و ئێك مالی نامینت کو نیشانا ئێك کرنا چڤاتا ئابووریە ، هەر هۆسا نیشانێد ژن ئینانا ئێك طایی دێ رابت ، ئەو زەواجا پەیوەندیێد بەرهەم ئینانا سەرمایێ پەیدا کری .

لپێ ڤی رژێمی - سەرمایێ - زەلامی هەق هەیە ژنا خۆ بەردەت . وەکی خۆیا بووی دەست هەلاتا زەلامی نەبترە ژ دەست هەلاتەکە ئابووری . ئەڤ دەست هەلاتە نامینت لگەل نافچۆنا ملکیەتا ئێك طایی ... -

یەکەم جار بە ردانا ژنکێ سەبەبە ئابووری بوو ، پشتی هنگی بووە چاڤ لێ کرن - تقلید - ژ زەلامارا بەکو ژ نەکو ژ ژنکارا . تالیامەیدانێ ژن ئینانا براستی دێ لسەر حژێ کرنێ راوەستێدودێ بتە زەواجا رەوشتی (الزواج الاخلاقی) هەر ئەڤەدێ مینت مادەم حژێ کرن هەیە .

ئەلکسندرا دبێژت زەواج ددەولەتا پرۆلیتاریادا یە هۆسایە : « ئێك گرتنەکەموکم دێ رابت لنێڤ زەلامو ژنادا ، کو هەمبەری ئێکن بهەڤی و کار کرنێ ، ئەڤ ئێك گرتنە لسەر حژێ کرنێ و رێزلێ گرتنێ تێتە ئالو گۆر کرن لنێڤ بەرا دوو هاوژێدا ژهاوژێدێد دەولەتا کریکاران . لچهێ ئێك ئالیا خۆڤییایی (أنانی) ئوجاغا مەزنا کریکاران دێ پەیدا بت کرێکار بژنو

بروانە ل -۷-

ئەرێ دیرۆکا کوردی هاتیە نڤیسینە؟

نڤیسینا
صدیق علی ئامێدی

ئەرێ دیروکا کوردی هاتیە نڤیسینە ؟ ئەو کێژ هاتینە چابکرن بکوردیو بعەرەبی لسەر کوردا ؟ ئەو دیروکا مللەتێ کوردە یان یا میروحاکمێت کوردە ؟ لدیف زانینا خو دێ بەرسڤا ڤان مەردو پرسیارا دەم هێڤدارم بو برادەرێت خونیدە وار بو ببیتە زوخینەرەك و هاریکارەك نڤیسینێ لسەر ڤی بابەتی ، تاکو بگەهینە راستیا دیروکا کوردی . هەکە بهێت ئەم بەرێ خو بدەینە وان کتێبا ئەوێ لسەر دیروکا کوردی هاتینە دانان دو جورە ، مروڤێت ژێك جودا یێ دانان دبیت ئێکی دژمنێت مللەتێ کوردن یان کوردپەرستەو هەڤالێت کوردانە ، جوینا ئێکی دووپشکن أ - ڕژژهەلات ناس و مزگینی کەر ، ڤان هەردوکا لدیف قازانجا ئیمپریالزمێ یانڤیسی ، لایێ ڕوهن و باش ژ دیروکا کوردی یابەرزەکری ، لایێ خراب وزیان تێدا یادیارکری ، وگەلەك تشتێت وەنە بوکوردایێت درست گرین و نڤیسین چونکە باهرا پێتر ڕوژ هەلات ناس و مزگینی کەر هەلبەت نە هەمی ئیمپریالزمی ڤرێدکرنە ناف وان مللەتا ، تاکو بزانن دێ چاوا وان مللەتا داگیر کەن و پێتر دنافدا گەڤزن و خونیاوان مێژن دیسان بێ ئێك تەق بهاریکاریا پیلکێت خو پروپاگەندە بو دەلەتێت ئیمپریالزمێ بەلافکر و پێ کول دکر ، نیشتمان حەزا ژ رێکاراست دویربێخن ، دکتێبێت ڤاندا ، وەسا نیشا مللەتێت جهانی و مللەتێت خو دەن ئودان کو ئەو مللەتێت چنە ناف وداگیردکەن درونەدەن چونزانن دژی پاژرێنە یافەرە ئەم بزانین مە بەحسێ هەمی ڕوژهەلات ناسانینە چمکی گەلەکا ژ نڤیسەڤانێت کورد پێترخزمەتا کوردا یاکری و پێت کەن ، وەکی (مەکتری) وچایاو مینورسکی و گەلەکێت دی .

ب - پیلکێت دەولەتێت دەستهەلاتدار لسەر کوردستانێ ژی کتیبێت دانایلسەر کوردا گومان تێدا نینە هەمی ژەهرن ، بەروقاژی دنڤیسین .

هندەکا یێ کرینە عەجەم هندەکا یێ کرینە عەرەب هندەکا ژی یێ کرینە تورك هەر ئێکی دی پەرژەوەندا سەروکێت خو دیروکا کوردی یاپەشکری بەلێ بلا ئەڤە هەمی بزانن دیکلێت سپێدێ بخوینن ئان نەخوینن دێ هەر بیتە سپێدە . کەسێت دووێ یێ دیروکا کوردی نڤیسی بەروڤاژی یێ ئیکێنە بدل پاکی وحەزکرنا خزمەتا کوردا بکەن چو کورد بن ئەو کەس ئان بیانی بن دێ زانین ئو دەستهەلاتا خو هندەك دیروکا کوردی ژبەرزەبونێ یا قورتالکری بەلێ ئاخو مخابن ڤان دیروکڤانا چو ژ زانیستا دیروکی (۸) نەزانیەو چو ژێ نەبریەدەر هندی ئەو کتیبێت وان دانیاین لسەر بنیاتەکێ زانستی نەدارێتینە پرن ژکێماتیائو شاشیا تەخە یێ (۱۱) بو جڤاکی (۱۲) نەکرینە پێڤانە کا زانستی حرکمێ میروحاکمێت کوردستانێ هەلسەنگراندینە دەست نیشانا (۱۳) قوناغا دیروکی نەکرینە هەلبەت مادەم ئەڤە هەمی نەکرین نەشێن تەخا شورشکێڕ پێشکەفتی ئەوێت گوهورپرپێشڤەچون پەرژووەندا واندا ئو تەخا کەڤنەپەرست ژێك جودا کەن دوێ قوناغێدا دیسان شەکرنا سەروبەرێ ئابووری رامیاری چڤاکی نە کرینە بەر ڤێ چەندێ نەشیانیە دەست نیشانا ناکوکیا سەرەکی و نەسەرەکی بکەن ئەڤ کتێبە ، هەمی بەحسێ ژیانو کارێت مرو شاکمێت کوردستانیێە ئان ێت پشت گوهێ خو ڤەهاڤێتین یان تشتەکێ کێم بیت ژێ گوتین دەورێ بنیاتی پێدایە وان دیروکێدا بێ گومان ئەڤە یادرستدینە چونکە دەورێ بنیاتی ئو شورشکێڕی مللەتێ هەژار ئو برسی پێ ڕادبیت نەئاغا ئومیرو حاکم ئەڤە ژی چنە وەکی ئەم زانین نزیکی (۷۰٪) ماکو سەروکانێت دیروکا کوردی ژ سالا (٦۳۷)مێ تاکو سەدێت (۱۸)ێ بدەستێت دیروکڤا نێت دیروکا کوردی وی دەمی هێشتا نەتەوایەتیێ جهێ خو نەگرتبو ئو یالاوازبو . ڤان دیروکڤانا ڕێیا نیشتمانیو نەتەوایەتیێ بەرزەکری گەلەکا کوردێت کرینە عەباسی هندەمیا ێت کرینە ئەجنە یا فەلە ئەم بزانین گەلەك ژڤان دیروکڤانا کوردبون بەلێ هێشتا گیانێ نەتەوایەتیێ پەیدا نەبیو لنك وان لەوا چو پیتە پێنەکرن نەدایە لاپێ نیشتمانی . بەرهندێ یافەرە نوکە دیروکڤان وان سەروکانیا برەخنەڤە بخوینن ئو شەکەن پاشی تشتی بکێ هاتی ژێ وەرگرن بەلێ مخابن باهرا پتر ژ دیروکڤانا ئەوماکو سەروکانی (۹۰٪)ێت کرینە جهێ باوەریێ وانچو نڤیسیە براستی ئونەخشێ بەری یێزانی . سەرڤان هەمیا را ئەو کتیبێت نوکە لسەر کوردا هەین بکوردی ئو عەرەبی چو ژوان بەحسێ ڕەنگێ پەیوابونا سەرمایە داریێ لکوردستانێ نەکرینە ئەڤە گەلەك یافەرەچونکە پەیدا بونا سەرمایەداریێ نەتەوایەتی نێ لگەل پەیدابیت دیسان بەحسێ ئەگەرا سەروکانیا شوڕشێت کورد ژلایێ دەرەبەگ ئو ئاغا ڤە نەکرینە چمکی ئەو شورش نافکەکا سەرمایەداری (محتوی رأسمالی) هەبو هەلبەت دژی دەرەبەگا بون وەك تەخەك بکورتی ماموستا جەلال نالەبانی دکتێبا خودا بەحس کری ئەو ژی گەلەك بکورتی یافەرە ئەم

بروانە ل ۷

ژمێژووی

عبدی دهوکی

میر مەحەمەد دئینە نافکرن بمیرێ کورە ، پەیمانەك گرێدا دگەل حکومەتا قاجاری پشتی هینگێ میر مەحەمەد هاتە نافکرن کو میرێ دەڤەرا رواندوزێ یاسەربخو ، ژ ێت کەیف پێهاتی (حاکمێ دەڤەرا هەکاریا بو ، حکومەتا عەجاما ، حاکمێ موکریا) بەلێ حکومەتا بەغداو میسلێ پێ ئالوز بون ، داود پاشای (مەلا مەحەمەدێ) خەتی دگەل هندەك دیاریا بو میر مەحەمەدی هنارتن بو دیارکرنا دل خوشیێ . دەما مەلا مەحەمەدێ خەتی گەهشیە رواندوزێ دگەل وان دیاریا ، کەیفا میر مەحەمەدی گەلەك پێهات ، ئینا مەلا مەحەمەد کرە (موفتی) ئەڤ نافە دبیتە جهێ (شیخ الاسلام) دا - چنکو مەلا مەحەمەد خەلکێ وی جهی بو ، و مللەتی هەمیا دنیاسی ، گەلەك باوەریا میرێ پێ هات ، و نێزیکی خو کر ، و بو پسیار پێ کەرێ وی .

لسالا (۱۲٤٤)ێ عەلی بەگێ داسنی .. عەلی ئاغایێ ئەلکویشی کوشت ، برازایێ عەلی ئاغای کو (مەلا تەحیایێ مزوری) بو ، چونك میر مەحەمەدی دا هاریکایەکێ بو بکەت بتول ڤەکرنا خونیا مامێ خو ژ عەلی بەگێ داسنی ، بقەسا میر مەحەمەدی (مەلا ئەحیا) بو مێهڤانێ (مەلا مەحەمەدێ) خەتێ ، هەردو عالمو مەلا بون دابێهنا هەردو کاپێك بهێت ، دوێ نابەنیێ را ، نابەینا (سەعید پاشایێ) ئامێدی و کوڕ مامێ وی کو سمائیل پاشا بو ، گەلەك نەخوشبو ، سەعید پاشا چو قەستا میرمەحەمەدی کر ، مەلا ئەحیا ئو سەعید پاشا کەتنە دویف میر مەحەمەدی چوحال بو نەهێلان نەبشەڤو نەبرۆژدا لەشکرەکی درست کەت بو براینێ هێزا (فارس عبدالله) ژبو بیرهاتنا سەیدایێ مەلائەنوەر چەند ڕێزبت نڤیسین ئەمژی دێ هندەکێ ژێ بەلافکەین چنکی مەلائەنوەر عەریێ بیرا مە . هەردەم مەلائەنوەر یێ ئامادەبو بو خزمەتا مللەتێ کورد نڤیسەڤانەکێ چاکبو .. شۆڕشکێڕەکێ بجەرگبو . دەما شورشا بارزانێ دەست پێ کری مەلائەنوەر بەشدار بوتێدا ، لسالا (۱۹٤٥)ێ هاتە گرتن لسەر دەستێ بێ بەختەکی (ژ خالا وی فە دێ ڕوێخو سپی کەت لنك کار بەدەستا دەمێ حوکمێ (نوری سەعیدی) بەلێ وان ژی بچاڤێ ڕەجمێ بەرێخو دایێ) . دگەل شورشا ڤێ دیماهیکێ هاتە بدویرئێخستن بو (قلعة صالح) پاشی گەهشتە شورشێ ، ئو هاتە شەهیدکرن ، پشتی هندەك بێ ئولا جهێ وی دیارکری . مەلا چو .. بەلێ نافێ وی ما .

چەند کتێت مەلای ێت دەرکرین ژ وان هندەك ئەڤەنە:

۱ - دەولەتا ئەیوبیا (۲) جلد .
۲ - کورد دمێژووێدا .
۳ - چیرۆکا هێرووا سپی
٤ - نەهومارياتورکادمێژووێدا .
٥ - کوردێت بەهدینا .
٦ - درستکرنا زێدەتر ژ(۱۰۰۰) مەتەلوکێت کرمانجی .
۷ - دیوانەکا شێعرێ یاهەی بەلێ نەهاتیە چابکرن .

مەلائەنوەر ئەندامبو دنەقاباصوحوفیادا ، ئەندامبو دئێکەتیا تورڤانێت کورددا . هاتە ڤرێکرن بوچینێ ، بو ئەندام دنادیا نەتەوایەتیێ لوێرێ .

یافەر ئەوبو کوڕێ وی لسەر بیرهاتناوی نڤیسیبا دا چاکتر ژێ زانیت . هەر چەند شولەکا کرێدای بشیعرو تورو ڕەوشتو مێژووا ڤە ڕوی ددەت ئەم دبێژین هەکە مەلا یێ ساخبا ئەو بو ڤی کاری یێ باشبو . ڤێجار نەلخزیرانێ بتنێ بەلکو هەردەم یێ لبەر دلێ مە .

(هاوکاری)

فرۆتن مرۆڤا

کرێگرتی ژپێژ وەکالەتا (باترا) ڤە ... ئەوا دبن جافدێریا ئیسرائیلیدا بەردەوام خودگەهیننە خیڤەتێت مشەختێت (فەلەسطینیا ، لرۆژئاڤایێ رویباری ئوردونێ ، رێکێ لبەر خوشوڕوهن دکەن کوبچنە ئەمریکای ، لوێرێدێ ژترساشەڕی خلاس بن ، پارەکێ زور دێ بدەست کەفیت ، هەر ئێکەی دێ ۵۰۰ دولار بەرکەفن دهەیڤیدا ، دبێژنێ ماهوین لناڤ ڤان خیڤەتا چدکەن ئوهوین لهیڤیاچنە ! ئەمریکای دێ ژین بخوشی قەدچونە دێ بچیکێت هەوە ژیارەکا بسەر بلندی بەن هەڕو دەستێ خو درێژ ناکەنە پرتەکا نانی ئان کەڤنە جلکەکی ئێك بدەتەهەوە

بخێراخو ، دبێژنێ هەکەهەوە بڤێت هوین بچن ئەمدێ هەوە فرێکەین ئودێ شولێ ژی بوهەوە بینین لوێرێ گەلەك گەنج نولاو باوەردکەن ئونافێ خود نفیسن بوچونێ ، ژ وان هندك ئەون کودڤێت دەولەمەندبین زوی وەسا تێدگەهن کو ئەمریکا یابیارەیە دێ دولارا لوان لێکڤەکەت ، ئو هندەك حەسد کەن ژ ئاگرێ شەڕی قورتالبین نێزیکی (۹۰۰۰) گەنج بڤێ رێکێ هاتنەفرێکرن بو بەرازیلێ لسالا (۱۹٦۷)ێ . پاشی گەلەکاژ وان ئەوێت چوین بزاڤکر کوبزڤرنەڤە چنکو وەسا دەرنەچو هەر وەچکو وان بخودانای .

بیرهاتنەك

(فارس عبدالله)

ئیشقلکی "پێپکێ قولنگی"

نڤسینا : ع نقشبندی
(ژرەوشتێت مللەتی)

قولنگ طەیرەکێ نێرە دژیت لبەرلیڤێت ئافێت مەزن وەکی ستوەر بلندن . ڕوبیارێت بەرین و بەحرا ، پترئەڤ طەیرە حەژ کەرمیانێ دکەن ، قولنگ ژ طەیرێت ڕەڤەندە زڤستانێ بخاردگەڤیتە جهێت گەرم ، و هاڤینادچیتە زوزانا ، یا مێ دبێژنێ (قاز) ، قازو قولنگ ژ طەیرێت دم زراڤن نە وەکی وان طەیرێت کەهی نە کو ئەم دبێژینێ قاز ، ڕەنگێ وان دچیتە بسەر ڕەشی ڤە ، د یێ بلندن هەستیێ وان یێ قائیمە یێ کونە (مەژیێ - ڕەف) ، ئەو ژ طەیرێت دژیت ژیارەکا بجڤاتی (ڕەف هشیارن لسەر پیەکی دنڤن و یارێ) ، گەلەك بلند دڤرن ، چاڤەکێ خود نقینن وەکی کێڤریشکێ ، لمن وەرە ئەڤ یاریە یا بوان ناڤ کری ، یێ ڤێ یارێ دکەن پیەکێ خو دهەلینن و لسەر پیەکی دجن ، جوداهیا لنابەینا ئیشقلکی و پێپکێ قولنگی هندتینە ، لهندەك جهـ و دەڤەرا دبێژنە ڤێ یارێ ئیشقلکی و هندەکێت دبێژنێ پێپکێ قولنگی ،

ڤێ یارێ ژ سێ کەسا وزێدەتر دکەن دێ بچیەك وجەحێلێت گوندا ڤێك کەڤن و دێ بخو پیفکەکی دیارکەن لعەردی ، و دێ خو کەنە دو بڕ پاشی دێ تەڕو هشکی هەلاڤێن کا دێ بیتە گەڕا کێ (تەڕ وهشکی) ئێك دێ بەرەکێ بچیکێ پەحن هەلگریت ژ ئاخێ و دێ ڕەخەکێ وی بەری تەڕکەت و ڕەخێ دی یێ بەری دێ مینیتە هشك (زوها) و دێ بێژیتە هەڤالا هەوە ژ کیژ ڕەخی) ئێك دێ خو کەتەسەربەراهی ژ ڕەخەکی و دێ بێژیت من تەڕ ئان هشك ، پاشی دێ وی بەری بلند هەلاڤێتن کادێ کەڤیتە سەر کیژ ڕەخی ، ڕەخێ دیار (یێ بسەرەڤە) کادێ بیتە باهرا کێ ئەو دێ بەری برا دی دەست بیارێ کەن ، دێ ئێك ژ وان دێ یێ خو راکەتە پشت خو و لسەر پیەکی دێ چیت ژ پیفکی و دێ کەت حەتا (شاری) لڤێرە شارنە باژێرە (شار دهێتە دیارکرن لنك یاری کەرا سنورێ یارێ) و دێ هێتە ڤە هەر لسەر وی بێری حەتا دگەهیتە پیفکی ، ئەو دێ راوەستیدا بێهناخو ڤەکەت دێ بیتە گەڕا ڕەخێ دی ، ئێك ژ وان دێ یێ خو بلند کەت ژعەردی و دێ غار دەت حەتا شاری و دێ زڤریتەڤە بێی بێهن ڤەدان ، هەکە نەگەهشتە شاری ئان پیفکی و (کەت) ئاخێ ، ئەو کەت ، دێ ڕوینیت ئانکو ئەو یێ راکری گەهشتە نا کەت حەتا دیماهیکا یارێ ، هەر وەسا ئێك ژ وی ڕەخی و ئێك ژ ڕەخێ دی دێ بەزن لسەر پیەکی چیێ کەڤ دێ ڕوینیت ، یێ ما نە کەفت دێ دبەردەوام بن دیارێ دا ، حەتا دیماهیکێ کا دێ ێت کیژ ڕەخی مینن و دێ ێت کیژ ڕەخی ماندی بن و یێ وان دێ بئاخێ کەڤیت ئەو دێ خوسارەت بن و هەر وەسا کادێ کیژ کێ بەت و دێ بسەرێت دی کەڤیت .

لاپەرە ل -٥-

institut kurde de paris

شانۆگەری فاڵچی

رەخنە و لێکۆڵینەوە

نووسینی : عزیز گەردی

بەشی یەکەم :

ئەم بەشە نزیکەی بە قەدەرەدوو بەشەکەی تر ئەبێتو لەم بەشەدا نووسەر توانیویەتی زۆربەی ئەو کەسانە پێشان بداتو بە تەماشاکەریان بناسێنێ کە لەشانۆگەریەکەدا هەن ، تەنانەت وەسفێکی تەواوی (سەعید)یش پێشان ئەدات لەسەر زمانی سوعادەو دایکی کە شێخ باسی کارو پیشەو قەلافەتو سەروسەکووتی مێردی سوعادەیان لێ ئەکات، بەلام ئەم ناساندنەی (سەعید) لە وەسفی قەلافەتو ئیشو کاری (سەعید)ەوە تێ ناپەڕێو ناگاتە پێشاندانی نفسیەتو باوەڕو هەڵوێستی (سەعید) وەك لە پەردەی سێیەم پێشانی ئەدات .

ئەو فاڵچیە - رەمزە - ی کە گورگەو چۆتە کەولی مەڕو نووسەر ئەیەوێ پێستەکەی لێداماڵی و حەقیقەتی خۆی پێشان بدات ، پیاوێکی بێرەوشتەو لە وڵاتی (بۆتان)ەوە بەبێ باوکی گەورە بووەو کەوتۆتە ژێر تاسیری بێ بەزەیی- یانەی بەخێوکردنی زڕدایکیو بێ بەش بوونی لە سۆزو میهرەبانیو ئاراستەکردنو خۆشەویستی باوکێتی خستۆیە گێژاوی بۆگەنی کۆمەڵی داڕزیوو دواکەوتووی شێواوو بەرەڵلاو بێ (داد)یش لە گۆمی تاوانا گەوزاندوویەتیو کردوویە بە وڵمەی سەرپەنگری قینو تاوانەوە ، تاوای لێهاتووە بەرەنگاری زڕدایکە- کەی ببێتو لە پرکێشی پرکێشیا ورگ هەڵبدڕێو بیکوژێ ... ئیتر دەرگای جەردەییو کوشتنو بڕینو ڕووت کردنی بۆ ئەبێتەوەو سەر هەڵئەگرێو رەگی هاریوشێتیو کلپەی خەزی دزیو کاول کردن شارەو شارئەیگێڕێ ، تا لە هێلە لەعنەتی- یەکە ئەپەڕێتەوەو ئەگانەشاری هەولێر ... لە هەولێرا کچە شێخێکی باوك مردەی چاو لەدەرو دامێنپیس ئەبێو ئەیەوێ پەردەیەك بدۆزێتەوەو لەژێر ئەو پەردەیەوە ئارەزووی ژنێتی خۆی بێ پەروا بێنێتە دیوخۆیشی لەچاوی کۆمەڵی بێ یاسا بشارێتەوە ، ئیتر کابرای جەردە - شەمسە - لەگەڵ ئەم کچە - ئاتە - دا ڕێك ئەکەون ، کە کچە پەردەی شێخێتی باوکی مردووی بەسەر (شەمسە)دا بداو دوو چاوی باتینی پێ ببەخشێو لای خەڵکەساده کە بیکا بە پەیکەریکی پیرۆز ، بەو مەرجەی کابرا

بروانە ل -٧-

-١-

لە ژمارە (١٦١ و ١٦٢)ی ڕۆژی ٦ و ١٣ی نیسانی ١٩٧٣ی ڕۆژنامەی « هاوکاری »دا ووتارێکم لە بارەی فەرهەنگۆکی « ژاراوەی پارێزگای سلێمانی »یەوە بڵاو کردبووەوە . یەکێك لەدانەرانی فەهەنگۆکەکە کە مامۆستا ئالانی یە لە ژمارە (١٦٨ و ١٦٩)ی هەمان ڕۆژنامەدا لەژێر ناوی « وەڵامی چەند سەرنجێکی دوکتۆر ئەورەحمانی حاجی مارف »دا بیرو رای خۆی بەرامبەر بە ووتارەکەی من نیشان داوە . بە ووتارەکەی مامۆستا رەئووفدا وا دەردەکەوێ کە خۆی ئەندامێکی چالاك و بە پەرۆشی لیژنەی ناوبراو بووەو بۆ بەجێهێنانی ئەو کارە پیرۆزە هەوڵو تەقەلایەکی زۆری داوەو ئەمەش بێ گومان لە کاك رەئووف دەوەشێتەوە . شایانی باسە ، هێشتا کە لە دەرەوەی وولات بووم . جارو بار ووتارەکانی مامۆستا ئالانیم دەخوێندەوەو هەستم دەکرد بەرهەمی قەڵەمی مرۆڤێکی دڵسۆزو بەهرەدارن ، ئەمەش لە دڵما ڕێزو تەقدیری بەرامبەر بە مامۆستا پەیدا کردو بۆیە دووای گەڕانەوەم بەدڵ حەزم دەکرد بە دیدەنی شادبم . خوای منو تۆ کردیو چەند ڕۆژێك بەر لە دەرچوونی ووتارەکەی خۆیمدیو ئەوەندەی تر چوو بە دڵماو هیوامە لە وێنەی لە ڕیزی ڕۆشنبیرانی کوردا تا دێزۆر بێو وا لێرەدا بە ئەوپەڕی خۆشەویستیو قەدرەوە وەڵامی وەڵامەکەی دەخەمە بەر چاوی خۆیو خوێنەرانی بەڕێز .

نامە یەك بۆ مامۆستا ئالانی

د. ئەورەحمانی حاجی مارف

بێ گومان ، هەر نووسینێك دەزانم بە کورتی کەمێك لە (لێکۆڵینەوە ، ڕوونکردنەوە ، ڕەخنە ....) خزمەتی تێدا بێت پێویستە بە چاوی ڕێزو دڵی فراوانەوە وەری بگرینو منیش هەر لەم قوژبنەوە سەیری وتارەکەی مامۆستا ئالانی دەکەم بۆیەکا نیمچە هێرشە نەرمو نیانەکانی (!) کەمو زۆر دڵگیریان نەکردم ، چونکە دەزانم لە دەروونێکی پاکەوە هەڵقوڵاوەو یەکێك لە ووتونی کە لەگەڵ ئەو کارەدا زەحمەتی کێشاوەو هیلاك بووە وە ئەوەی کە ووتوشیەتی لە ڕێگای خزمەتەوەیە . منیش مەبەستم تەنها خزمەتەو هیچی تر ، بۆیەکا بە پێویستی دەزانم بە کورتی کەمێك لە وەڵامەکەی مامۆستا ڕەئووف بدوێم ، چونکە هەر لەم ڕیگەیەوەیە کە دەتوانین گەلێك کاری ئاڵۆز خاو بکەینەوەو بگەینە ئەنجامی ڕاستو بەکەڵك لە ووتارەکەمدا لەوە دووابووم کە لیژنەکە هەندێ ووشەی پێویستیان فەرامۆش کردبوو و هەندی ووشەش کە بێ ئەو مەبەستە زۆر پێویست نین کەچی کەوتوونەتە ناو فەرهەنگۆکەوە . مامۆستا ئالانی دەستە واژەی (ئەو مەبەستە)ی پەراندووە ، یاخود بەدی نەکردووەو ئەمەش بۆتە هۆی شێواندنو وەرچەرخاندنی ڕاکەی من . مامۆستا ئالانی دەڵێ : دوکتۆر نووسیویتی : « هەندێ ووشەی پێویستیان فەرامۆش کردووە . هەندێ تری ناپێویستیان هێناوەتە فەرهەنگۆکەکەوە ..... » . بەو شێوەیەی مامۆستا ئالانی داویەتە قەڵەم من وام نەنووسیوەو تا ڕادەیەکیش ئەمە شێواندنی باوەڕە لە زانستدا . جگە لەوە دەبێ ئەوە لە بیر نەکەین کە هەر کارێکی زانستی بەز لە هەموو شتێك پێویستە بە ئەرکی سەرەکی خۆی هەستێت و ئنجا لە پاشا پەل بهاوێژی ..... بەتایبەتی فەرهەنگۆکی باوبراو کە مامۆستا ڕەئووف خۆی دەڵێ : « نامیلکەی ناوبراو لە فەرهەنگۆکیش بچ وڵ تڕە ... » جا گەر ئەو نووسراوە هێندە بچووکە بۆچ دەبێ سەرەکی خۆی فەرامۆش کات و گرنگی خۆی بەجێ نەهێنی و پەل بۆ گەلێ لای تر بهاوێژی .

مامۆستا ڕەئووف ڕاست دەفەرموێ کە دەڵێ بۆ ڕوونکردنەوەی زاراوە گەڕان بەناو دێهاتو ئێلاتی کوردەواریدا شتێکی ئاسان نیە ، بەڵام با مامۆستا ئەوەش لە بیر نەکات کە زاراوێکی نالەبارو چەوتو ناڕاست کەوتە سەر زارو زمانو ڕەگی داکوتا لابردنی ئەویش ئاسان نیە .

لە ووتارەکەمدا لەوە دووام کە چۆن لەریزکردنی ووشەکانی فەرهەنگۆکەکەدا پاشو پێشێکی ئێجگار زۆر هەیەو بە چەند بەڵگەیەکی ئاشکرا و ڕەوان ئەو ڕاستیەم سەلماندوە . هەروەها پیشانم داوە کە باشتر بوو ووشەکانی فەرهەنگۆکەکە بە گوێرەی ئەو زنجیرەیەی هەیە لە ئەلفو بێی عەوەبیندا ڕیزبکرێن . لەم بارەیەوە مامۆستا ئالانی نووسیویتی : « ئێمەش وامان کردووە » . بۆ خستنە ڕووی ڕاستی بە مامۆستا دەڵێم ، بەداخەوە واتان نەکردووە ، چونکە گەر واتان بکردایەهەڵبەت نەدەهاتن پاش ووشەی « اساس » چلو دوو ووشە ریزبکەنو ئنجا « اساسی » تۆمار بکەن . ووشەی « اختصاصی »یان نەك هەر لە پاش « اختصاص »ەوە نەنووسیوە ، بەڵکو شەستو سێ ووشەیان لە نیواندا تۆمار کردووە . « ترنبع - زاب » .

بروانە ل -٧-

باله هونەر بگەین

- عەبدوڵلا سەراج -

هونەر ئاوێنەیەکە هونەرمەند تێدا ئەبینێ :

ئەو کەسانەی هەمیشە متۆی موزەخانەکانن ، یانیش هامشۆی پیشانگاکان ئەکەنو چاویان ئاشنایەتی لەگەڵ تابلۆوو پەیکەری کلاسێکیدا پەیدا کردووەو ، بێ گومان هەستیان بە شێوەی بەرهەم هێنانی ئەو تابلۆو پەیکەرانەدا کردووە کە شێوەی کە شێوەی تایبەتی هونەرمەندی پێ ئەووترێت . بۆ نموونە پەیکەرەکانی سەردەمی فەرعەونی یەکان پەردەیەکی ئایینی بە سەرەوەیەو تا ڕادەیەکی زۆریش «گیانی»ئەو مرۆڤانەیان تۆمار کردووە کە بە چاو ئەڕوانینە جیهانێك دووبارە تێدای زیندوو ئەبنەوە بەڵام بە پێچەوانەوە هونەری کۆنی ڕۆمانو یۆنان، جوڵانەوەی ئەندامەکانی لەشو وەرزشی تۆمار کردووە ، واتە پەیوەندی بە جیهانەوەیە نەك بە دونیایەکی تر ئەم پەیکەرانەیان لەوپەڕی هێزو تواناو تەوژمدایە بێ ئەوەی هونەرمەندان گۆی بدەنە ڕۆحی تاشراوەکان . بەڵام پەیکەرەکانی ئەفریقی گرنگی بە تەلیسمو جادوو داوەو پەیوەندیەکی لە نێوان مرۆڤو هێزێکی دروستکەرو داهێنەر داناوە لە شێوەی ڕووپۆش (قناع)و چەند (توتم)ێك‌دا .

زۆر لە نێگارکێشو پەیکەرتاشو مۆسیقا ژەن لە بارەی مەوزوعێکا هاوبەش بوون ، بەڵام ئەوەی بەرهەمیان جیائەکاتەوە تەنها شێوەی بۆ چوونیانە ، واتە ئەو سووچەی لێوەی ئەڕوانن‌و ئەو تەکنیکەی دایان هێناوە ، هەر ئەمەشە کار لە ویژدانی بینەر ئەکاتو چێژی پێ ئەگەیەنێت

پێش ئەوەی بیر لە ناوەڕۆکەکەبکاتەوە .

هونەر چەشنی ئاوێنەوبالاڕوانێکی بێ گەردە ، شەخسیەتو تواناو سیمای هونەرمەندی تێدا بەدی ئەکەین . چونکە بەتەواوی چێژلە بەرهەمی هیچ هونەرمەندێك وەرناگرین ئەگەر بەباشی لە (ڕاستی)ی شەخسیەتی نەگەینو هەستی تەواو بە پێشکەوتنیو تاقی کردنەوەکانی نەکەین .

هونەرمەند کاتێ دێتە ناوشەخسیەتێکی تایبەتیی خۆی هەیە ، کە تێکەڵاوی زەخمی لافاوی کاروباری ژیانو ڕووالەتی دەوروبەر ئەبێ‌وورخسارێکی تایبەتی بۆ ئەو شەخسیەتە ئەکێشێو ئاگاداری‌ی لە کەلچەری پێشوو کەلەپۆری نەتەوایەتیو هەڵسوکەوتی لەگەڵ هونەرمەندانی‌تر ئەمانە گشت ، شوێنەوارێکی‌دیاری هەیە لە کێشانی سنووری شەخسیەتی ئەوهونەرمەندە .

هونەرمەند پێش هەمووشتێك لە کاتو جێگەیەك (بیئە)دا لە دایك ئەبێ ،کەواوەك ئاوێنە : چونیەتی کۆمەڵایەتیو ئابوریو هونەری.. هتد ئەو بیئەیەی خۆی نیشان ئەداتو کار ئەکاتەگیانی هونەرمەندو لە ناوەوە شەخسیەتی خۆی پێ بنیات ئەنێ ، ئەمە بێجگە لەوەی بە ڕەنگو هێڵەکانی ، جوانیو تەوژم ئەخاتە بەر ئەو بەرهەمانەی .

بێ گومان ژیانی سەرانسەری هونەرمەند لەو عامیلانەیە کە لە شەخسیەتی هونەرمەندو لەپاشانیش لە بەرهەمەکانی سەرهەڵئەدەنەوەڕۆژانی شادیو ئەشکەنجە ، خۆشنوودیو وەی ، دەردەسەریو کلۆڵی ،دڵداریو ڕەنجەڕۆیی ، ڕاستیو لادانو ناپاکی ، ئەمانە گشت کار ئەکەنە ئاستی دەربڕینی هونەرمەندو بە شێوەیەك لە بەرهەمەکانیدا وەدی ئەگرێن ، جا لە شێوەی هێڵێك بێ یان لە بەرگی پەڵەیەك ڕەنگ ، لەچەشنی بۆشایی‌یەك بێ یا پڕیو بە یەکاچوونا .. هتد .

تێبینی :

توتم = جۆرە تاشراوێکەلە دار یان لە بەرد ،هۆزەکانی ئەفریقیا ئەیپەرستن ، بەڵام جیاوازی هەیە لەگەڵ (بت)دا ، بگرە هەر مرۆڤێکیش(تۆتەمێکی) تایبەت بە خۆی هەیە جا لە شێوەی بابیران چیان لە شێوەی درندەیەك . بە پەیامبەری ئەزانن لە نێوان خۆیانو خواکانیان .

نامەیەك بۆ مامۆستا ئالانی

نامەیەك دەهەند پرسیارێك

نەسرین مەرجان

ئامادەکردنی : احمد ریبوار

* خوشکە نەسرین مەرجان یەکێکە لە هونەرمەندەکانمان کە دەستێکی باڵای هەیە لە هونەری وێنەکێشاندا وە لە بنەماڵەیەکە کە زۆریان هونەر- مەندن ، خوشکی یحیی مرجان و عبدالواحد مەرجانە .

نەسرین مەرجان لە شاری هەولێر لە ساڵی ١٩٤٩ دا لە دایك بوە، خوێندنی سەرەتایی‌و ناوەندی‌و ئامادەیی هەر لەوێ تەواو کردوە .. ئەمساڵ ئەکادیمی هونەرە جوانەکان - بەشی تەشکیلی تەواو کرد . لە وتو وێژێکی کورتا لێم پرسی :

پ - هونەری تەشکیلی کوردی ئیستا لە چ بارێکدایە ؟

و - لە وەڵامی ئەم پرسیارە دا ئەڵێم زۆر بەداخەوە هونەری تەشکیلیمان پێشکەوتوو نیە ، لەبەر ئەوەی هونەرمەندەکانمان نەناسراونو بە هیچ جۆرێك یارمەتی نادرێن ، چ لە ڕووی ماددی‌و لە ڕووی معنەویەوە وە هەروەها هەان نادرین‌و زروف لەبار نیە بۆیان‌و ئەو مەودا تەواوەیان نیە کە پیشانگاکانیان بە شێوەیەکی ڕێك‌و پێك بکەنەوەو سەرو- بەستیەکی تەواو وەرگرن . ئەمەو زۆر هۆی گرنگی تر کە هەندێکیان پەیوەندی بە هونەرمەندەکانمان‌و هەندێکی تری پەیوەندی بە جەماوەرەوە جیهانا و خزمەتی ئەم گەلە چەوساوەیەم بکەم .

هەیە ، بۆتە هۆی دواخستنی هونەری تەشکیلی کوردی .

پ - پەیرەوی کام قوتابخانەی هونەری ئەکەیت لە وێنە کێشانا وە بۆچی ؟

و - من پەیرەوی قوتابخانەی ئەکادیمی ئەکەم لەبەر ئەوەی جارێ نەگەیشتومەتە ئەوپلەیەی کە بڵێم هونەرمەندێکی گەورەم لەبەر ئەوەی هێشتازۆر قوناغم ماوە کە ببیرم .. وە هەروەها چونکە لە ئەکادمیەپەیرەوی ئەو قوتابخانەیە ئەکەن لەگەڵ ئەوەشا هەرکەسە سەربەستە لە پەیرەوی کردنی هەر قوتابخانەیەك کەبیەویت .. وە هیوام وایە لە داهاتودا شیوازێکی ئەکادیمی تۆی بە تەنیا بۆ خۆم بەکار بهێنم .

پ - هونەری وێنەکێشانی (تجریدیت) پێ چۆنە ؟ وە ئایا تا چ ڕادەیەك هونەرمەندەکانمان بە پەیرەوی کردنی ئەتوانن خزمەتی هونەری وێنەکێشانی کوردی بکەن ؟.

و - ناتوانم ڕای خۆم بەتەواوی بەرامبەر ئەم پرسیارە دەربڕم چونکە هەر هونەرمەندێك بە جۆرێك تێی ئەگەن وەهەر هونەرمەندێك بەجۆرێك نەفسیەتی خۆی تیدا دەرئەخات .. وە من بە تەواوی لێی تێ نەگەیشتوم تەنها ئەوەندە نەبێت کە هونەرێکی بورژوازیەو هونەر- مەندەکەشی دور وەستاوە لەجەماوەرەوە ، وە زۆر تر بۆ خزمەتی خۆی هونەرەکەی بەکاردێنێ .. لە وانەشە ئەگەر هاتوو بە تەواوی تێی گەیشتمو چومە ناخیەوە ، ئەوسا زیاتر لەمە ڕای خۆم دەربڕم ئەوە ڕابەشم بە شیوەیەکی زانستیانە بسەلێنم ، چونکە ئەبێ هونەر لە خزمەتی گەلا بێت .. بەڵام ئایا تا چ ڕادەیەك ئەو جورە هونەرە خزمەتی هونەری وێنەکێشانی کوردی ئەکات .. ئەوە جەماوەر خوی ئەزانی لە سەر ڕۆشنایی بیرلێکردنەوەی‌و سوود لێ وەرگرتنی .

پ - بە کام هونەرمەندی کوردو جیهانی سەرسامی‌و بۆچی ؟.

و - لە کوردا زۆر مامۆستا (محمد عارف)م بە دڵە لەبەر ئەوەی هونەرمەندێکی شارەزاولێهاتوە .. وە هەروەها چەند هونەرمەندێکی تریشمان هەیەکە چاوەروانی باشە ڕۆژێکی گەلیك ڕوناکیان لێ ئەکریت وەئیستا ناتوانم ناوەکانیان بڵێم ..

بەڵام لە هونەرمەندەجیهانیەکان ئەبانە زۆر کاریان تێ کردوم :

دیکا ، بیکاسو ، فان کوخ، (رامبرانت)ی پەیکەرتاش و وێنەکێش ، (دافیت)ی پەیکەرتاشو وێنەکێش .. ئەم هونەرمەندە جیهانیانە هەریەکەیان جوریك کاریان تێ کردووم .

پ - چۆن بیر لە داهاتووت ئەکەیتەوە ؟

و - ئاواتی سەرەکیم لە ژیانا ئەوەیە کە ببمە هونەر- مەندێکی بەناوبانگ تا ناوی هونەری کوردی بەرزبکەمەوە لە جیهانا و خزمەتی ئەم گەلە چەوساوەیەم بکەم .

بووکە بە بارانێ

فەرهەد قەرەداغی

چاوی ئەبڵەق بووبوو ..
لا لغاوەی کەفی چەندبوو ..
پشتی سەری بە شانی‌یەوە
نووساوبوو ، ئەوەندەی بڵند
کردبوەوە بۆ شوێن ڕوانگەی
چاوی .. هێشتا دەستە
دەماراوی‌یە چڵکنەکانی لە
دوعا کردن نەهاتبونە خوارێ
کە چەپکێ خونچەی. ئاوایی
هوروژمیان بردو بووکە
سەماکەرەیەکیان پێش خۆیان
خستبوو .. وە بە یەك دەنگو
بە ئاوازێکی شیرین ئەیانوت :

بۆ کچە بچکۆلانە تاڵمانەکەی .
(بانگەدر بۆ سەری زیاتر لە
ملیونو یەك جارە فووی کردەوە
بە میکرۆفۆنا .. کاتێ خاڵەی
ئاوایی گەیشتە بەرەوەو هێشتا
لە خانوە قورەکان تێپەڕی
نەکردبوو کۆمەڵێ منداڵی هارو
هاج ئەم ماڵو ئەو ماڵیان
ئەکردو پڕ بەدەم هەمان
گۆرانی‌یان ئەوتەوە :

بووکە بە بارانێ
سەعاتی جارانێ
ئاوی بن دەغڵانێ

مامە پیرە هاتەوە هۆش
خۆیو بەدەم زەردەخەنەیەکەوە
وتی :

- بیلێن کوڕم .. کچم بیلێن ، بەڵکو خوا دەرویەکی ڕەحمەتمان لێ بکاتەوە .

ئنجا بەرەو مزگەوتەکەی ئاوایی کەوتە ڕێ .. شوێنی خۆی بەکاوخۆ گرتو لەریزی پشتەوەی جەماعەت چاوەڕێی خوتبەی ئیمامی ئاوایی ئەکرد .. گوێی لە جاران شلتر کردبوو بۆ بیستنی دوعایەك . بارانەوەیەك . بەڵام مامۆستا هەر باسی نوێژو ڕۆژووی ئەکردو هەر قسەکانی جارانی دوبارە ئەکردەوە . بە ناتومێدی کلاشە شرەکانی لەپێ کردو بەرەو ماڵی کۆست کەوتووی گەڕایەوە . پاش قاوەلتی ئاوایی بەجێ هێشتو ڕووی کردە شار بۆ کڕینی هەندێ جل‌و بەرگ

بۆ کچە بچکۆلانە تاڵمانەکەی . بریسکەی ئەدایەوە .. کە سەلامی دایەوە خێرا دەربەپڕیە دەرەوە بۆ سەر شەقامەکە .. بینی وا پەلەی ئاوات ڕووی ئاسمانی پۆشیوەو لە دوورەوە هەورە تریشقەو چەخماخە دیارە . بە نەرمی دەستێکی هێنا بە چەناگە باریکە چرچەکەیداو وتی :

- خوایە ڕەحمو بەزەییت بە هەژارو دەست کورتانا بێتەوە .. بارانێکی بەرەحمەت

ملی ڕێگەی گرتەوە تا گەیشتە ناوەڕاستی شار .. وەختیش نزیك خۆر ئاوایە.. پەڵە هەور سوولا هەڵگەڕاو تنۆکی گەورە گەورەی وەك مرواری کەوتە سەر زەوی تینو .. خەڵکەکە کەوتنە پەلە پەلو ڕاکردن بۆ بن گوێسوانەکان . ئەمیش لەبەر دوکانی جگەرە فرۆشێکا وەستاو لەسەرخۆ کاغەزە سیغارەکەی ئەخستە ناو تووڕەکە بچکۆلەکەیەوە .. دوو لاوی هەرزەکاری لاجانگ چواڕ پەنجە .. کاکۆلەکانیان بە یەخەی چاکەتەکانیانا هاتبووە خوارێ بە پڕتاو هاتنە تەنشت خاڵەی ئاوایی‌یەوە تا باران لێیان نەدات . ئەمیش هەر تێی ئەڕوانین .. دیمەنەکەی زۆر لا سەیر بوو بەڵام گەیشتە ئەو ئەنجامەی کە کوڕن . باران هەر خۆشی نەکردەوە .. دوو لاوەکە تەواو بێتاقەت بوون ، یەکێکیان بەوی تری وت :

- توخوا ئەمە حاڵە .. ئەمە وەختی بارانە .. ئەمڕۆ پێلاوەکانم بۆیاخ کردوە .. فەرموو پیاسەکەمان لە دەست چوو !!

ئەوی تریشیان هەر خەمی چارلستۆنەکەی بوو دەقی نەشکێو قوڕاوی نەبێ .

مامەی هەژار لەمە زیاتر نەیتوانی گوێی لەم قسانە بێ .. بەرەو ناو بازاڕ شۆڕ بۆوەو لە دڵی خۆیدا ئەیوت :

- تێر ئاگای لە برسی

بروانە ل ٧

institut kurde de paris

پاشماوەی : شانۆگەری فالچی ...

جڵەوی ئارەزووی (ئاتە) بەر بدات‌و هەردووکیان کە باش یەکتر ئەناسن چاو لەیەکتر بپۆشن‌و بەهۆی یەکترەوە هەر دوولا مرازی خۆیان جێبەجێ بکەن‌و کەس مافی بەسەر کەسەوە نەبێت‌و ژیانێکی پڕ ئاژاوەو بەرەڵلایی شەهوانیەت‌و تاوان بەرنە سەر « لە ڕۆژی بە یەك گەیشتنمانەوە ، لەو ڕۆژەوە کە من پەیمانم بە تۆدابت‌کەم بەشیخ وەتۆش بووی بەهۆی پاراستنم ... فالچی ل ٢٩ » بەپێی ئەو پەیمانەپتەوەش‌کە بەستوویانە: « کەس مێملی کەس نی‌یە ، چاویش هەردووانە نابێ بەچوار ... فالچی ل ٢٩ »

دەماری حەسساس‌و بەتینی شانۆگەری‌یەکە لەو نوقتەیە دەست پێ ئەکات ، نوقتەی یەکانگیربوونی ژن‌و مێردێکی ئۆینبازو ساختەچی کە عەریەکە دەریایەك نهێنی لە بن سەرەو پە هاوسەرەکەی نەبێ بە کەس ناشلەقێ : « سنگی شێخ گۆمی نهێنی هەموو کەردوونە ، ئالتون بەبێ کەسی‌تر ناتوانێ بیشلەقێنێ.. فالچی ل ٢٨ » .

کە یەکەم پەردە لا ئەدرێ ، شانۆگەری‌یەکە لەم کاتەوە دەست پێ ئەکا کە شێخ - شەمسە - دانیشتووەو کل لەچاو ئەکا - ڕەوشتێکی نەو جۆرە کەسانەیە - کت‌وپڕ ڕاست-ئەبێتەوەو بەرامبەر بە ئاوێنە بالاکەی ڕائەوەستێ ، و دەست بە قسەکردن ئەکات لەبەر خۆیەوەو لەگەل خۆیەوە، دیارە ئەم قسەلەبەرخۆ کردنەش - مۆنەلۆگ - هۆیەکە لەو هۆیانەی‌شانۆگەری نووسەکان بەکاری دێنن بۆ ناساندنی بازی دەروون‌و جۆری باوەڕی پاڵەوانەکانی‌شانۆگەری « مۆنەلۆگی ناوەوە هەر تەنها باری دەروونی پاڵەوان پێشان نادات‌و بەس ، بگرە دوور تریش ئەڕوا وەك ئامرازێکی لێ دێت بۆ دۆزینەوەو ئاشکرا کردنی ڕەوشتی پاڵەوان‌و هەوڵدانی بۆ گۆڕانی هەندێ لە نەریت‌و ڕەوشتەکانی‌و دەرخستنی پرۆژەکانی دوا ڕۆژی ئەم پاڵەوانە ، بەڵکو مۆنەلۆگ ژیانی پاڵەوانەکە هەر لەمندالی‌یەوە تا کەورەبوونی هەمووی ڕەنگ ئەداتەوە ... تۆلستوی فنانا ل٧٣ - الدکتورة حیاة شرارة .. » بەتایبەتی نووسەر نایەوێ وەك چیرۆك زووداوەکان بگێڕێتەوەو تەماشاکەر وەرس‌وکەوەڕێ بکات بەڵکو لە نوقتەی پێگەیشتن‌و قالب گرتنی کارەساتەوە دەست پێ ئەکات‌و دیارە ئەمەش زیاتر هێزو گوڕی بە چۆنیەتی بەکارهێنانی مۆزنەلۆگەکە داوە چونکە « قسەی کابرا لەسەرەتاوە ناگێڕێتەوە ، سەرەتای بێك‌هاتن‌و هەڵقوڵان‌و داڕژان بەڵکو بەشێوەیەکی پێگەیشتووانە قۆناغی دوایی وەرئەگرێت - تۆلستوی فنانا ل ٧٣ » ، شەمسە پاش ئەوەی لەبەرخۆیەوە نەختێ بە شان‌و باهۆی خۆی هەڵئەدات ، لەپڕ فینێکی گڕ وەك تەم ئاسمانی دەروونی لێل ئەکات‌و بەگوڕ بەرووی ناوێنەکەدا ئەتەقێتەوەو ئەڵێ :

« جارێکی شەمسە قینەم پێشان نەدەی ... من شەمسە نیم‌و هەر ناشی ناسم ... فالچی ل ٢٤ » . لێرەدا تەماشاکەر کە ئاگای لە ڕابوردووی (شەمسە) نی‌یەو نازانێ چۆن هاتووەو لە کوێوە هاتووەو ئێستا لەچ پلەیەکدایە؟ شەوق‌و تاسەی تیا پەیدا نەبێ بۆ ئەوەی بزانێ ئەم (شەمسە) قیتەی شێخ باسی ئەکات چی‌یەو چ پەیوەندی‌یەکی بەشێخەوەیەو شێخ بۆچ وا بەکەرمی نکۆلی لێ ئەکات .. ئەم ناوێنەیەش لە (نووسەر) لەبەردەم شەمسە (شێخ)دا ڕایگرتووە ، ڕەمزێکە بۆ نیهادو ویژدانی مرۆڤ‌ویژدانی مرۆڤ‌وەك ناوێنە ساف‌و خاوێنەو گەرد نایگرێ ، هەرچەندە یەکێ تاوانی لە تاما چووبێتەدەر ناوێنەی ویژدانی هەر پاکەو ژەنگ ناگرێ ، وەك ناوێنە هەردەم حەقیقەتی ئادەمیزاد لەبەردەم خاوەنەکەیا دائەنێت‌و وەك نەشتەر ئەچەقێتە هەناوی‌یاو ئازاری ئەدات‌و لە بۆیەی‌مەست بوونی‌تاوانکارانەوە ڕای‌ئەچەنێتێ‌و هوشیاری ئەکاتەوە ، ئەمەشیان (فرۆید) گۆتەنی ئەو کاتە ئەبێ کە کابرا ئیشێکی وا بکات کە دژو پێچەوانەی خودی بەرز - الذات العلیا - بێت .. هەرچەندە شێخ شەمسە ئەچێتە بەردەم ناوێنەکە ، ڕابووردووی خۆی دێتەوە بەرچاو کە ئەیەوێ ئەو ڕابووردووە بنێتە چاڵەوەو لێی بپچڕێ ، چونکە ڕابووردووە بڕ تاوانەکەوەك تاپۆو تارمایی‌یەکی ترسناك وایە بەردەوام وەك خولخولەلەمێشکیا ئەخولێتەوەو ڕاوی ئەنێت‌و هەڕەشەی ڕسواکردنی لێ ئەکات .. ئەم کێشە هەڵبەڕبوە توندو تیژەی نووسەر لێرەدا لە ناوەوەی شەمسە قیتەدا دروستی کردووە بریتی‌یە لەم کێشە سەختەیەی کە لە نێوانی (پاراستنی یادی ڕابوردوو لە مێشك‌و دڵی ئادەمیزاد) و (هەوڵدانی بۆ بچڕان‌و پاك‌بوونەوە لەم یادە) دایە ، یا پێشاندانی ئەو ڕاستەقینەیەیە کە مرۆڤ قەتاوقەت بۆی ناڵێ لە ڕابوردووی خۆی بپچڕێ‌و لێی جیابێتەوە ، ئەم کێشەیەش کە مێشك‌و خەیاڵی‌و ویژدانی (شەمسە)ی گرداوەو کردوویە بە تۆپەڵە قین‌و تووڕەیی‌و بێزاری‌یەك هێزێکی زۆری بە سەرەتای شانۆگەری‌یەکە داوە .. کاتێ کە (شەمسە) لە دیمەنی سامناکی ناو ناوێنەکە ئەڕەوێتەوە بۆ کڕ کردنەوەی ماری هاری ویژدان‌و نیشتنەوەی هەراسانی دەروونی ناوێنەکە وەرئەگێڕێ ، بۆ ئەوەی چیتر ئەم تابۆ ترسناکەی نەخاتە بەرکامیرای چاو ، ئەم ناوێنە وەرگێڕانە ڕەمزە بۆ هەڵاتنی مرۆڤ لە ڕابوردووی بڕ تاوانکاری‌یا کە هەرگیز ناتوانێ خۆی لێ دابپسێنێ ، لە هەمان کاتیشا ئیشارەتە بۆ ئەوەی ئەم جۆرە فالچی‌یانە - فالچی ڕەمزە بۆ هەموو تەلەکەبازو ساختەچی‌یەکی خۆتەمێ - نیهادو ویژدانی خۆیان وەرگێڕاوەو ئەوەندە نە زۆرداری‌و تاوانکاری‌یا نقووم بووین ، ویژدانەکەیان سواوەو کاریان تێ ناکات ، یا گوێ بە زریکەو هاواری ناخی ویژدانیان نادەن‌و هیچ هێزێکی نەبێنی لە ژوورەوەیان نەماوە کە بیاو ئومێدی پێ هەبێ بۆ ئەوەی لەم دەستدرێژی‌یە بیانگێڕێتەوە ئەمە ئەبێتە سەرەتای تەقینەوەی هەستی شۆڕشگێڕانە لە دڵی تەماشاکەرا دژی ئەم جۆرە کەسانە ، چونکە کە هووژمی دافعێك لە ژوورەوەی خۆیان نەما دەستی تاوانی‌یان ڕابگرێ، ئەبێ ئێمە هەوڵ بدەین‌و شۆڕش بنێینەوەو بچەنگین بۆ بڕینی ئەم دەستانەو پاك کردنەوەی کۆمەڵ لەم دڕك‌و داڵانە ..

- ماویەتی -

پاشماوەی : ئیمپریالزمی ئەمەریکا ..

ئیمپریالیزمی ئەمەریکا لە بەرپاکردنی شەڕەکەدا وتی : ئەمەریکا کاتێ کە هانی تاقمە بەکرێ‌گیراوەکەی سینگمانری دا بۆ هەڵگیرساندنی شەڕێکی بێ‌ئامان لەناوخۆدا مەبەستی تەنها داگیرکردنی سەراپای خاکی کۆریا نەبوو ، بەڵکو مەبەستی هەرە کەورەی ئەوەبوو هەموو کەلی کۆریا بکاتە نۆکەری خۆی‌و لەپاشا دەستدرێژی بکاتە سەر گشت کەلانی ئاسیاو وڵاتەکەمان بکاتە بنکەیەکی سۆبایی ستراتیژی . (کیم ئیل سۆنگ - بەشی سێیەمی نوسینە هەڵبژێراوەکانی - ل ٢١٧ - ٢١٨) .

کەلی کۆریای خوارووبە هەموو توانایەکی‌یەوە چوو بەگژ نەخشە دژوازەکانی ئەمەریکاو بەکرێ‌گیراوەکانی ، نەنانەت وەزیری دەوڵەتی ئەو سەردەمەی ئەمەریکا وتبووی : ئەگەر بارودەو پشتگیری ئەمەریکا نەبێ ئەوا حکومەتی خوارووی کۆریا ناتوانێ سێ مانگ بژی) .

وەلەو دەگدانەی کە بۆ هەڵبژاردنی نوێنەرانی پەرلەمان کران ، بەکرێ‌گیراوەکانی ئەمەریکا نوشوستی‌یەکی گەورەیان تووش بوو ، کاتێك کە سینگمانری تەنها ٢٠٪ی دەنگەکانیان وەرگرت‌و لە ٢٤٠ جێگا تەنها ٤٥ جێگایان پێ بڕا سەرەڕای گرتن‌و تازاردانی نوێنەرانی هێزەزە پێشکەوتنخوازەکان .. ئەم ئەنجامە بە تەواوەتی سەری لە ئیمپریالیستەکان شێواند بۆیە کەوتنە هەڵپە بۆ لەناوبردنی کۆماری کۆریای دیموکراتی میللی‌و بەرپاکردنی جەنگە ناڕەواکەی حوزەیرانی ساڵی ١٩٥٠ .

هۆیەکی تریش هەیە کە وای لە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا کرد هێرش بەرێتە سەر کۆریای سەرروو ئەو گیروگرفتە ئابوری‌یە خنکێنەرە بوو کە لە ساڵی ١٩٤٨دا نووشی ئەمەریکا بوو وە خەریك بوو هەموو ئیحتکاراتەکانی لەناو بەرێ ئەوەی شایانی باسیش بێ ئەم گیروگرفتە ئابوری‌یە هەر درێژەپێدانی گیروگرفتە کەورەکەی ساڵانی ١٩٢٩ - ١٩٣٣ بوو کە ئەوەبوو خاوەن ئیحتکاراتەکانی ئەمەریکا بە ئاشکرا داوای هەڵگیرساندنی جەنگێکی جیهانی کەورەیان کرد بۆ ئەوەی لەو گیروگرفتە ڕزگاریان بێ .. کۆکردنەوەی سامان‌و پارەو پوول بە خوێن‌مژین‌و دەربەدەرکردن‌و کوشتنی ملیۆنەها ئادەمیزاد خوێەکی زەسەنی ئیمپریالیستەکانی ئەمەریکایە ، ئەم ڕاستی‌یە وەکو بەڵگەیەکی دیار لەکاتی بەرپاکردنی شەڕی کۆریادا خۆی نواند .

پێشکەوتنی ئابوری دەوڵەتانی سۆشیالیست لەپاش تەواوبوونی جەنگ هەموو پرۆژەو پیلانەکانی ئیمپریالیزمی ئەمەریکایی تێك‌شکاندو پووکاندەوە .

ڕەخنەگری سوپایی ئەمەریکایی (بالەونی) وتبووی: لەو ڕۆژەوە کە ئەمەریکا تیایا چوە جەنگی کۆریاوە ، مێزوو بەجۆرێکی کە کۆڕا .. باشەڕوونیش ئەنجامی جەنگی کۆریا دیاری کەکا .

ئەنجامیش ئەوەبوو ، ئیمپریالیزمی ئەمەریکا سەری لەبەردەم ئیرادەی پێڕابەری گەلی کۆریادا دانەواندو ناچار بوو کە ڕێکەوتنی شەڕاوەستاندن ئیمزا بکا .

پێویستە لەسەر ئیمپریالیستەکانی ئەمەریکا سوود لەم دەرسە وەرگرن‌و هێزە شەڕفرۆشەکانیان لە کۆریای خوارووە بێ چەندوچوون بکشێننەوە ..

پاشماوەی : گوشەی ئافرەت ..

شتێ لەمانە یاری‌و بوکەشوشەی منالە ، منال بەو یاری‌و بوکەشوشەیە تام‌و چێژەیەك وەرئەگرێ‌و جورە جم‌وجۆڵی‌و هەستێك دەرئەبڕێ ..جابۆ ئەوەی ئەو تام‌و چێژ وەرگرتنەی منال‌و هەست دەربڕێنەکەی بە ڕێگای ڕاستی خۆیدا بڕوات وا پێویستە ئەکات‌کە لە کڕین‌و هەڵبژاردنی بوکەشوشەی منالا ئەم خاڵانەی خوارەوە بەگرینگ بزانرێ :-

● لەپێش هەموشتێکا با بوکەشوشەکە ئەوەنە بچوك‌نەبێ کە منالەکە قوتی بات .. ڕەنگەکەشی با بەجۆرێ بێ کەسەرنجی منالەکە ڕابکێشی‌و خۆی پێوە خەریك‌بکات .

● ئەو شەقەشەقەو بوکەشوشانەی دەنگیان لێ‌بەت بادەنگەکەیان بەجۆرێ بێ کە منالەکەت بەلایەوە خۆش‌بێ‌و لەدەنگی گیان لەبەرتکی تایبەتی مەل یاخود ئاژەل بچێ بۆئەوەی لەئیستاوە لەگەل ئەمجورە مەل‌و ئاژەلەدا ڕابێت‌و لێیان نەترسێ .

شانازی بۆ ڕەزای ڕەزایی‌و ئەجمەدی ڕەزایی و دایك‌و بابی ڕەزایبەکان .

سەربەرزی‌و نەمری بۆ هەموو شەهیدانی ڕێگای ڕزگاری .

مردن‌و سەرشۆڕی بۆ دەزگای دیکتاتۆری ڕژێمی پاشایەتی لە ئێران .

● بوکەشوشەکە با لە ئسفنج یان تەپەدۆر یان لەمادەدەیەکی نەمرێ کە منالەکەت بتوانی هەڵی‌گرێ‌و هەستی دەستی‌دان (حاسە اللمس)و بیستنی‌منالەکە بەقوەت‌بکات .

● ئەلایەکی ترەوە هەڵبژاردنی بوکەشوشەو یاری‌بەبێ‌ی کوڕو کچوشوین‌و جێگا ئەگۆڕێ .. کەمنالەکەت کوڕبو ئەبێ بوکەشوشەکەی (لەسێ‌یەم ساڵی تەمەنیا) ئوتومۆبیل یان پایسکل بێ‌و هی کچیش بوك یان ئافرەت بێ لەگەل جل‌وبەرگیا کە بیکاتە بەر بوکەکەی‌و یاری لەگەڵ‌بکات .

بێ‌گومان مەسەلەی گرانی‌و هەرزانی ئەو بوکەشوشەیەش بەڕێ‌ی دەست ڕویشتنی خێزانەکە خۆیەتی .. بەڵام ئەوەی گرنگە ئەبێ جوری هەڵبژاردنی ئەم بوکەشوشەو یاری‌یانە بەشیوەیەك‌بێ کەلەگەل ئازاستەکردنی منالەکەدا بگونجێ ..

پاشماوەی : بنەماڵەی ...

ڕێزیمی شا تازانێ‌هەتاسەر دڕێژە بەوتاوانە دڕندانەیە بدا با ئێستا و بۆماوەیەك ئەوەی تاوانە دەرهەق بە کەلانی ئێرانی بکا ، با لەتەنیا خێزانێکدا سێ‌ڕۆژەی فیداکار-بەتاوانی ئازادیخوازی بکوژێ ، ئاخرەکەی کەلانی ئێران سزای هەمووی ئەو تاوانانەی دەخەنە دەست .

پاشماوەی : ئەمپریالزمی ئەمەریکا ..

بەرپاکردنی شەڕەکەدا وتی : ئەمەریکا کاتێ کە هانی تاقمە بەکرێ‌گیراوەکەی سینگمانری دا بۆ هەڵگیرساندنی شەڕێکی بێ‌ئامان لەناوخۆدا مەبەستی تەنها داگیرکردنی سەراپای خاکی کۆریا نەبوو ، بەڵکو مەبەستی هەرە کەورەی ئەوەبوو هەموو کەلی کۆریا بکاتە نۆکەری خۆی‌و لەپاشا دەستدرێژی بکاتە سەر گشت کەلانی ئاسیاو وڵاتەکەمان بکاتە بنکەیەکی سۆبایی ستراتیژی . (کیم ئیل سۆنگ - بەشی سێیەمی نوسینە هەڵبژێراوەکانی - ل ٢١٧ - ٢١٨) .

کەلی کۆریای خوارووبە هەموو توانایەکی‌یەوە چوو بەگژ نەخشە دژوازەکانی ئەمەریکاو بەکرێ‌گیراوەکانی ، نەنانەت وەزیری دەوڵەتی ئەو سەردەمەی ئەمەریکا وتبووی : ئەگەر بارودەو پشتگیری ئەمەریکا نەبێ ئەوا حکومەتی خوارووی کۆریا ناتوانێ سێ مانگ بژی) .

وەلەو دەگدانەی کە بۆ هەڵبژاردنی نوێنەرانی پەرلەمان کران ، بەکرێ‌گیراوەکانی ئەمەریکا نوشوستی‌یەکی گەورەیان تووش بوو ، کاتێك کە سینگمانری تەنها ٢٠٪ی دەنگەکانیان وەرگرت‌و لە ٢٤٠ جێگا تەنها ٤٥ جێگایان پێ بڕا سەرەڕای گرتن‌و تازاردانی نوێنەرانی هێزەزە پێشکەوتنخوازەکان .. ئەم ئەنجامە بە تەواوەتی سەری لە ئیمپریالیستەکان شێواند بۆیە کەوتنە هەڵپە بۆ لەناوبردنی کۆماری کۆریای دیموکراتی میللی‌و بەرپاکردنی جەنگە ناڕەواکەی حوزەیرانی ساڵی ١٩٥٠ .

هۆیەکی تریش هەیە کە وای لە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا کرد هێرش بەرێتە سەر کۆریای سەرروو ئەو گیروگرفتە ئابوری‌یە خنکێنەرە بوو کە لە ساڵی ١٩٤٨دا نووشی ئەمەریکا بوو وە خەریك بوو هەموو ئیحتکاراتەکانی لەناو بەرێ ئەوەی شایانی باسیش بێ ئەم گیروگرفتە ئابوری‌یە هەر درێژەپێدانی گیروگرفتە کەورەکەی ساڵانی ١٩٢٩ - ١٩٣٣ بوو کە ئەوەبوو خاوەن ئیحتکاراتەکانی ئەمەریکا بە ئاشکرا داوای هەڵگیرساندنی جەنگێکی جیهانی کەورەیان کرد بۆ ئەوەی لەو گیروگرفتە ڕزگاریان بێ .. کۆکردنەوەی سامان‌و پارەو پوول بە خوێن‌مژین‌و دەربەدەرکردن‌و کوشتنی ملیۆنەها ئادەمیزاد خوێەکی زەسەنی ئیمپریالیستەکانی ئەمەریکایە ، ئەم ڕاستی‌یە وەکو بەڵگەیەکی دیار لەکاتی بەرپاکردنی شەڕی کۆریادا خۆی نواند .

پێشکەوتنی ئابوری دەوڵەتانی سۆشیالیست لەپاش تەواوبوونی جەنگ هەموو پرۆژەو پیلانەکانی ئیمپریالیزمی ئەمەریکایی تێك‌شکاندو پووکاندەوە .

ڕەخنەگری سوپایی ئەمەریکایی (بالەونی) وتبووی: لەو ڕۆژەوە کە ئەمەریکا تیایا چوە جەنگی کۆریاوە ، مێزوو بەجۆرێکی کە کۆڕا .. باشەڕوونیش ئەنجامی جەنگی کۆریا دیاری کەکا .

ئەنجامیش ئەوەبوو ، ئیمپریالیزمی ئەمەریکا سەری لەبەردەم ئیرادەی پێڕابەری گەلی کۆریادا دانەواندو ناچار بوو کە ڕێکەوتنی شەڕاوەستاندن ئیمزا بکا .

پێویستە لەسەر ئیمپریالیستەکانی ئەمەریکا سوود لەم دەرسە وەرگرن‌و هێزە شەڕفرۆشەکانیان لە کۆریای خوارووە بێ چەندوچوون بکشێننەوە ..

پاشماوەی : ئەمپریالزمی ئەمەریکا ..

بەرپاکردنی شەڕەکەدا وتی : ئەمەریکا کاتێ کە هانی تاقمە بەکرێ‌گیراوەکەی سینگمانری دا بۆ هەڵگیرساندنی شەڕێکی بێ‌ئامان لەناوخۆدا مەبەستی تەنها داگیرکردنی سەراپای خاکی کۆریا نەبوو ، بەڵکو مەبەستی هەرە کەورەی ئەوەبوو هەموو کەلی کۆریا بکاتە نۆکەری خۆی‌و لەپاشا دەستدرێژی بکاتە سەر گشت کەلانی ئاسیاو وڵاتەکەمان بکاتە بنکەیەکی سۆبایی ستراتیژی . (کیم ئیل سۆنگ - بەشی سێیەمی نوسینە هەڵبژێراوەکانی - ل ٢١٧ - ٢١٨) .

کەلی کۆریای خوارووبە هەموو توانایەکی‌یەوە چوو بەگژ نەخشە دژوازەکانی ئەمەریکاو بەکرێ‌گیراوەکانی ، نەنانەت وەزیری دەوڵەتی ئەو سەردەمەی ئەمەریکا وتبووی : ئەگەر بارودەو پشتگیری ئەمەریکا نەبێ ئەوا حکومەتی خوارووی کۆریا ناتوانێ سێ مانگ بژی) .

وەلەو دەگدانەی کە بۆ هەڵبژاردنی نوێنەرانی پەرلەمان کران ، بەکرێ‌گیراوەکانی ئەمەریکا نوشوستی‌یەکی گەورەیان تووش بوو ، کاتێك کە سینگمانری تەنها ٢٠٪ی دەنگەکانیان وەرگرت‌و لە ٢٤٠ جێگا تەنها ٤٥ جێگایان پێ بڕا سەرەڕای گرتن‌و تازاردانی نوێنەرانی هێزەزە پێشکەوتنخوازەکان .. ئەم ئەنجامە بە تەواوەتی سەری لە ئیمپریالیستەکان شێواند بۆیە کەوتنە هەڵپە بۆ لەناوبردنی کۆماری کۆریای دیموکراتی میللی‌و بەرپاکردنی جەنگە ناڕەواکەی حوزەیرانی ساڵی ١٩٥٠ .

هۆیەکی تریش هەیە کە وای لە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا کرد هێرش بەرێتە سەر کۆریای سەرروو ئەو گیروگرفتە ئابوری‌یە خنکێنەرە بوو کە لە ساڵی ١٩٤٨دا نووشی ئەمەریکا بوو وە خەریك بوو هەموو ئیحتکاراتەکانی لەناو بەرێ ئەوەی شایانی باسیش بێ ئەم گیروگرفتە ئابوری‌یە هەر درێژەپێدانی گیروگرفتە کەورەکەی ساڵانی ١٩٢٩ - ١٩٣٣ بوو کە ئەوەبوو خاوەن ئیحتکاراتەکانی ئەمەریکا بە ئاشکرا داوای هەڵگیرساندنی جەنگێکی جیهانی کەورەیان کرد بۆ ئەوەی لەو گیروگرفتە ڕزگاریان بێ .. کۆکردنەوەی سامان‌و پارەو پوول بە خوێن‌مژین‌و دەربەدەرکردن‌و کوشتنی ملیۆنەها ئادەمیزاد خوێەکی زەسەنی ئیمپریالیستەکانی ئەمەریکایە ، ئەم ڕاستی‌یە وەکو بەڵگەیەکی دیار لەکاتی بەرپاکردنی شەڕی کۆریادا خۆی نواند .

پێشکەوتنی ئابوری دەوڵەتانی سۆشیالیست لەپاش تەواوبوونی جەنگ هەموو پرۆژەو پیلانەکانی ئیمپریالیزمی ئەمەریکایی تێك‌شکاندو پووکاندەوە .

ڕەخنەگری سوپایی ئەمەریکایی (بالەونی) وتبووی: لەو ڕۆژەوە کە ئەمەریکا تیایا چوە جەنگی کۆریاوە ، مێزوو بەجۆرێکی کە کۆڕا .. باشەڕوونیش ئەنجامی جەنگی کۆریا دیاری کەکا .

ئەنجامیش ئەوەبوو ، ئیمپریالیزمی ئەمەریکا سەری لەبەردەم ئیرادەی پێڕابەری گەلی کۆریادا دانەواندو ناچار بوو کە ڕێکەوتنی شەڕاوەستاندن ئیمزا بکا .

پێویستە لەسەر ئیمپریالیستەکانی ئەمەریکا سوود لەم دەرسە وەرگرن‌و هێزە شەڕفرۆشەکانیان لە کۆریای خوارووە بێ چەندوچوون بکشێننەوە ..

برمایی : ژ مێژووی ...

داگیرکرنا ئامێدیێ ، و تولا سەعید پاشای لداسنیا فەکەت دەما مەحەمەد پاشای فەسە دای کو دێ تولا وان فەکەت ، ڕابون هەردوکا کاغەز شناندن بو مروفێت خو لدەفەرا ئامێدیێ کو دبەر هەفین بو ڕوژا هەلکەفتنێ . میر مەحەمەدی لەشکرێ خو کر ، دوی دەمی‌دا خەلکێ بەغدا کەلەك دعاجزبون ژ حکومەتا خو ، جاب بو میر مەحەمەدی هنارت کو بهێت بو بەغدا وی خەلکی ڕزگارکەت ژ حکومەتا وان یا چەپەل .

لسالا (١٢٤٧)ێ ، میر مەحەمەد بلەشکرێ خو فە نباما بەهەنیا دەرباز بو و گەهشتە کوردێت داسنی ، عەلی بەگێ داسنی هاتە پێشیا وی و شەڕەکێ گەرم دگەل کر بەلێ زور ژێ هاتنە کوشتن و گەلەکا خو دکەفرا دا هاهێت و دکون‌بەزوو شکەفتا هندا بون ، عەلی بەگ نەچار بو بمالو عەیالفە ڕەفی چر خو (لطورعابدین) ئاسێ کر ، لوترێ ژی لەشکرێ میر مەحەمەدی بەلا خو ژێفە نەکر حەتا گەهاندیە (گرکێ قووبنجاغێ) لبشتا میسل لوترێ عەلی بەگێ چ ڕێك نەمان خو بمالو عەیالفە تەسلیمی لەشکرێ میر مەحەمەدی کر ، میر مەحەمەدی عەلی بەگ دگەل عەیالێ وی فرێکرنە ڕواندوزێ .

پشتێ فێ چەندێ میر مەحەمەدی بەرێ لەشکرێ خو وەرگێڕا میسل ، والیێ میسل دوی دەمی‌دا گەلەك ترسا ، ڕا میسل (جسر) قەدکر ، میر مەحەمەدی ئەو گوندێت دەورا میسل هەمی تالان کرن ئو مەحەمەد بەگێ والیێ میسل خو تێدا ئاسێ کرو قەلات گرتن‌و دەرگەهێت میسل دائێخستن میر مەحەمەد بێ هیڤی بو نەشیا میسل بگریت زفری قەستا ئامێدیێ کر ، وی دەمی (میسا شا) حاکمێ ئامێدیێ بو ، ئەوی دەرئەهێت ئامێدیێ گرتن‌و قەلانێو سەنگەرە تژی لەشکرکرو خو تێدا ئاسێ کر ، میر مەحەمەدی ئامێدیێدا حساری، و هندەك لەشکرێ خو بێ‌زێدە هنارت بو لایێ زاخو بسەروکاتیا مروفەکێ خو دگوتێ شالی بەگ،و هندەکێ خو دی هنارتە شنگاری بسەروکاتیا برایێ خو (ڕەسول بەگێ)وی شنگار داگیرکر .

پشتی سێ هەیقا ژ حسارا ئامێدیێ خەلکێ وی نەچاربو ژ برسادا دبێژن گەلەك ژێ مرن، قاسد هنارتنە نک میر مەحەمەدی داخازا ئێمناهیێ ژێ‌کر ، دەمێ دەرکەهێت ئامێریێ بو میر مەحەمەدی فەدکەن .. بەلێ تالان نەکەت کەسێ نەکوژیت لسەر فێ هەردو پێکهاتن ، دەرگەهێت ئامێدیێ بو میر مەحەمەدی (میسابەگ)کرە حاکم لئامێدیێ ، دەما ئازاتیا میر مەحەمەد دەنگ دای لهەمی جها دبێژن ، والیێ مصرێ (محمد علی پاشا)ی ، کاغەز بو میر مەحەمەدی هنارت‌و هەردو لسەر وێ پێکهاتن کو لەشکرێ (محمد علی پاشا)ی، بهێت بو سوریایێ‌و دوێرێ ڕا بچیت بو (ئەطەنێ) و میر مەحەمەد بچیت بو لایێ مێردینێ‌و دیاربەیرێ ، ئەفە ببو لسالا (١٢٤٧)ێ ، لسالا (١٨٣٢)ێ ، میر مەحەمەدی ئەو جهێ ئاگیر کرن ، دەما (محمد علی پاشا)ی کو (ابراهیم پاشا) بو گەهشتیە (حمصێ) لتیرمەها سا (١٨٣٢)ێ کاغەزەك بو میر مەحەمەدی هنارت ،و سالوغێت وی فەگەڕیانە فە .

پاشماوەی : ناەیەك بو ...

« ترفیع - في المنصب » ، « ترفیع - في الدرجة » نەك بەئاشکرا ئەوە نیشان دەدەن هەر لە یەکەوە دوور دایان ناون کە دانەرانی فەرهەنگۆکە بە بەلکو هەر یەکەیان خزانۆتە سوچێك‌و لاپەڕەیەك . ووشەی « ابله » نەك تەنها لە دووای ووشەی « ابداع »وە نەبان نووسیوە ، بەلکو چوار لاپەڕە لە یەك دوورن .... ئەی هۆی چی‌یە کە ئەلف‌و لام خراوەتە سەر « تفتیش ، مالیە مختبر ، موسم ... » و لە ریزی ئەو ووشانە دانراون کە سەرەتایان بە ئەلف دەست پێ دەکات ؟.

وابزانم ئەم نموونانە بەڵگەی ئەوەن کە دانەرانی فەرهەنگۆکە بە تەواوی پەرەپێدانی زانیاری کوردی ووشەیان ئامادەنەکردووە ، شایانی باسە ، ئەوەی ئەم ڕاستیەدا ناوە لێوەوە دانی ئەم ڕاستیەدا کە دەفەرموێ : « ئەمەیان تا ڕادەیەك بەجێ‌یە‌و پەیوەندی بە هونەری ڕیزکردنەوەی هەیە» (١) .

- ماویەتی -

(١) « هاوکاری » ، ژ ١٦٨ ، ١٩٧٣ ، ل ٦ .

برمایی : نەشوڕشەك بەرزگار ..

زەلامافە سەری هەموویانەو براو هەڤالن ، لگەل دروست بوونا چفاتا ئێك گرتی حزێ کرن دبتە بناغە هەموو نشتان‌و خەلکێ پتکفە گرێدەت ژ قانە ژن‌و زەلامە ، بەلێ ئەف نشتید مە گوتین پەیدا نابن ل چفاتا بازرگانێ ئەوا لبن سیبەرا سەرمایێ شۆل دکەت » .

بەرەوقازی هەکە ژن‌و زەلام حز ئێك‌و دوو نەکەن بەبوونەدیا وان پەیوەندی‌یەکا قەحبەتی‌یە .

لنین دبێژت :

« مۆچ کرنا ژن‌و زەلامەکی حز ئێك‌و دوو نەکەن قەحبەتی‌یە» .

ژ بەر فێ چەندێ پێدڤی‌یە خەباتا ژن‌و زەلاما ئێك بت بۆ بوچ کرنا زەواجا ئێك طایی ، ولشوونا وێ ڕەواحا لسەرا حزێ کرنێ دروست بکەن .

(١) حریه جنسیه . بنێرە ئۆفارا کۆڕی زانیاری کورد ژمارە -١- لا ٤٥٨ .

(٢) اصل العائلة والملکیة الخاصة - انجلز - .

(٣) عضو فی اللجنه المرکزیه التی اتخذت قرار اعلان الثوره فی اکتوبر ١٩١٧ وقادت عملیة تنفیذها ومفوضه الشعب للشوءون الاجتماعیه فی اول حکومه برئاسة لینین .

(٤) کتاب « تحرر المراه العامله » الکسندرا کولونتایی . ترجمه فواز طرابلسی وطلال الحسینی .

(٥) مواطن : بنڕە گۆڤاری زانیاری کورد ژمارە‌یەك لا ٥١٨ .

وامایی

پاشماوەی : بوکەبەبارانی ...

نی‌یە .. ڕاستیان وتوە .. تۆ ئاگای لە بڕسی نی‌یە .

هەندێ جل‌و بەرگی سەندو لەگەل بانگی ئێوارەدا ئەم کۆڵان‌و ئەو کۆڵان بەڕەو ماڵی فەتەی بڕای ڕۆیشت . دیسان منالانی کەرەك لەژێر چەرداخێکی شڕی دوکانێکا گۆزانی‌یە خۆشەکەیان ئەوتەوە

بووکە بە بارانێ
سەعاتی جارانێ
ئاوی بن دەغلانێ

بەرەیەکی یەکگرتوی فراوان نەخشەکانی ئیمپریالیزم تێك ئەشکێنێت - پاشماوە

دورخستنەوەو سەر لێشیوان لەدەست نیشان کردنی ناکوکی‌یە سەرەکی‌و ناکوکی‌یە بچکۆلەکان ئەبنە هۆی سەرکەوتنی نەخشەکانی ئیمپریالیزم .

لەبەرئەوە هەموو هێزە نیشتمان‌پەروەرو پیشکەوتن خوازەکانی کوردو عەرەب‌و هەموو گەلانی ئێران‌و تورکیا کەوتونەتە سەر ڕێگایەکی میژوویی سبەختی ستراتیجی کە دوا ڕۆژو چارەنووسی گەلانی ناوچەکەو ئەنجامی ناکوکی نێوان ئەم گەلانەو ئیمپریالیزم‌و کۆنەپەرستانی پێ دەست‌نیشان ئەکرێت .

برمایی : ئەدێ دیرۆکا کوردی ..

فان توخمە کتێبا هژمێرین دەنگوباس بو دیروکا کوردی (نەدیروك) بەلێ سەر فان کێماتیا ژێرا دڤێت نەم وەستاندنو گەریانا فان دانەرا ژبیر نەکەکن جهێ شانارینە لنك هەر کوردەکی چمکی ئەف کتێبە بنکە ئو سەروکانیە بو نڤیسینا دیروکا ڕاست هەکو قینك ئوڕەخنە لێ تێتەکرن ڕامان ئو مەرام هندی ئەو تێنە کرن خودانێت وان کێم کەین‌ئو بچافەکێ (سڤك بەزیخو بدەینێ) بەرهندێ یە دا دیروکفانا هشیارکەین هەست بکێماتی ولەنگی شاشێت خو بکەن داجارەکا دی نەکەفنە دوان کێماتیادا) . یا فەرە هەر دیروکڤان بزانیت هەر فان خالێت خارى بچیت

١ وەسا تێبگەهیت کو دیروك شەڕەنیخەکا تەخەیە .

٢- هەمی ماك ئو سەروکانیا بڕەخنەفە دڤێت بخوینیت نەچ نێسیە باوەڕێ پێ‌بکەت .

٣ - هەر قوناغەکا دیروکی لسەر بنڤیسیت یافەرە سەرزوبەرێ مللە

بیری سەربەست :

هەڤوایە وسەدو نووسیفان لە یەك بچنێت !

رووبەکی ئەم خوم شێواوی‌یە :

● لەگەڵ برایەکا ، دانیشتبوین ، گلەیی ئەوەی‌لێ‌کردم کە لەم دواییەدا ، لە رۆژنامەیەکا ، باری سەرنجی‌خۆم بەتوندی بەرامبەر دەستەیەك نووسەرو شاعیر دەربڕی‌وە ئەمەیان قەی ناکات ، بەڵام ئەوەی بەڵامەوە سەیر بوو ، ئەو هەڵویستەی من لەوێ نواندبووم ، لەگەڵ هەڵویستی (یەکێکی) ترا بەراوردی کردو وتی :

– لە هەر شوێن‌و کۆڕو بێت ، کۆمەڵێ دانیشتوو هێرشی بردۆتە سەر هەمان دەستە نووسەرو شاعیر ، بەڵام لەو چاوپێ‌کەوتنەدا کە لە رۆژنامەکەدا بڵاو کراوەتەوە ، بەرامبەریان هێمن‌و لەسەر خۆبوەو بیانوشی بۆ ئەمە ، ئەوەیە گوایە هێرشەکانی لای خەڵکی « بەقسەکردن » نامێنێتەوەو با ئەبیات‌و نووسینی لەسەر لاپەڕەی رۆژنامە ئەمێنێتەوە . نەبەر ئەوە « وەك لە قسەکانیا دەرکەوت » لە هێرشە « قسەکانی » ئەو کەسە زویر نەبوون چونکە لە رۆژنامەکەدا مدحیی‌کردوون وەك «مەسەلە کە بژاردنەوەی » هێرشە بەدەم ، بە مدح کردن لە نووسین‌دا یا نووسەرە دەربڕێ ، سەیر ئەکەی بەشان‌و باهوی خۆی‌و بەرهەم‌و بیروباوەڕ یا هەڵ ئەدات ! یان بە پێچەوانەوە بەدەم مدحی یەکێکی کردوە ، لەگفتوگۆی نووسینی‌دا لەنرخی‌کەم ئەکاتەوە !

● چاکتر وایە ، بەر لەوەی‌قسە دەربارەی‌هەرکەسێ بکەین بەخۆمانا بچینەوە ، خۆمان چەندین چەندمان لەباردایە ؟! ئەوەندە ئەبین‌و ئەوەمان لەبارایەو ئەوەمان کردوە بەخۆمانا راپەڕموین ، توانای‌خەڵکی تر هەڵسەنگێنین ؟! یان لەخۆمان بپرسین ، بیرورامان (بەقسە) بەرامبەر هەرشتێ لەهەڵسوکەوتمانا لەناو خەڵکاو لەپەیوەندیەکانمانا لەگەڵیان چۆن‌بوە با نووسینیش لەبەر روونا‌کی ئەو بیروڕایە بێت .

● ئەم خوم شێواوی‌و بەرەڵاییە بێ سەروبێ‌یە لەناو نووسەرو ئەدیبەکانمانا « بەتایبەتی لاوەکان !! » بۆچی ؟!

● چاکتر وایە ، چاوێك بە بیروراو رەفتاری خۆمانا بخشینینەوە ، تاکو بتوانین رێگای ناسینی ئەوانەی دەوروپشتمان بگرینەبەر ، چاکتر وایە تێ‌بگەین :

– کۆنەپەرست لەبیروباوەرو دیاری کردنی پەیوەندیەکانی لەگەڵ خەڵکا ، کەپێش کەوتن خواز ئەبێت لەبەرهەمی ئەدەبی‌یدا ، هەلبازو درۆزنە لەگەڵ خۆی‌و لەگەڵ کومەڵ ، ئەوەی « راست‌و لەگەڵ راستی » دا بێت ئەبێ دەست بۆ ئەوە بکێشت‌و ئەوانەی وان دیاریان کات .

● چاکتروایە ، رەش‌و سپی ، لەئەدەبی ئەمرۆی کوردیا بێ‌سڵەمینەوە دیاری بکرێ ، بۆ ئەمە پێویستمان بە رەخنەگری « بێ‌ترس » و « لێ‌هاتو »و « راست خواز » هەیە !

– ئێوە ئەڵێن چی ؟!

عبدالله عباس

نووسەر بە رۆژنامە نووس: خەتای منە یان هی تۆ شاعیرو ئەدیبانی ئەمڕۆ ، رۆژێك کۆنەپەرست‌و رۆژێك پێشکەوتن خوازن !!؟

● وتەیەك

✻ ئەوەی ئاشکرایە لەبارەی هونەری موسیقای کوردی‌یەوە ئەوەیە کە زۆر هەنگاوی چاك لەدوایە .. پیویستی بە خۆهەڵ کردن‌و گورج‌و . گۆڵی‌ویارمەتی هەیە .. پێویستی بە کادیرانی لێ هاتوو زیرەك‌و بە توانا‌و دڵسۆز هەیە کە بە گیانێکی لە خۆ بوردن‌و خزمەتەوە بتوانن رێگەی پێشکەوتنی ئەم هوونەرەمان خۆش بکەن .

✻ هەروەها بەرهەمی‌هونەری موسیقای ئێستامان گەلێك نارێکی‌و لاوازی تیا بەدی ئەکرێ ، ئەمەش سەرەنجامی پەلە پەلی‌و چاولێ‌کەری‌و خۆ دەرخستنە لەلایەك .. وەك لەلایەکی تریشەوە کەمی شارەزایانی ئەم بەشەی هونەرەکەمانە .

✻ گەلانی دوا کەوتوو – کە کوردیش یەکێکە لەوانە – کاتێك چەند قوتابیەکیان ئەنێرنە دەرەوەی وولات ، زۆر بەتاسەو هیواوە چاوەروانی گەرانەوەیان ئەکەن تا سوودیان لێ‌وەربگرن هەریەکەی لە مەودای شارەزایی خۆیا .

✻ بەڵام لای ئێمە ئەوانەی بۆ دەرەوەی وولات ئەچن‌ئەگرین بە سێ بەشەوە .. بەشی یەکەمیان کە کاتێ ئەگەڕێنەوە زۆر دڵسۆزانەئەکەونە خزمەت‌و هەوڵدان . بەشی دووەمیان بای خواردنەوە و تویست‌و جەووی ئەو وڵاتانە (جنسیەی) کوردی‌یان لێ ئەسێنێتەوە .. بەڵام جۆری سێ‌هەمیان کاتێ دێنەوە وڵات بە پوکاوەیی‌و دەست‌کورتی دێنەوە .. کە ئەمەیان نازانم بۆ ؟...

✻ زۆر جار بەهەری راست‌و خزمەت‌گوزار دەوری سەرەکی لە بەرهەمی هونەری (هونەرمەندانی کاتی)دا نابینێ، بەڵکو زۆر هۆی جانبی تر هەیە وەك دڵداری‌و ناوبانگ‌و خۆدەرخستن کەئەمانە پاڵ بەو هونەرمەندەوە ئەنین بۆ ماوەیەك بەرهەم‌بخاتە روو، زۆر جار ئەو بەرهەمانەش هەنگاوی چاك ئەینی بۆ پێشەوە لەسەردەمی خۆیان دا .. بەڵام مەرج ئەوەیە هونەرمەند هەناسەی کورت بەبێ‌و بەهۆیەوە بەهرە راستەقینەکەی بخەملێنێ .. جاری واش هەیە چونکە ئەو بەرهەمە هونەری‌یە بناغەیەکی پتەوو مەبەستێکی راستی نەبووە ، وردە وردە وشك ئەبێتەوەو ئەکەوێتە گیانەڵاوە ..

✻ ئێمە هیوایەکی زۆرمان بە مامۆستا شەماڵ صائب هەبوو . ماوەیەکی دوورو درێژ چوە دەرەوە بۆ گەشەپێدان‌و شارەزایی پەیداکردن لە هونەری موسیقا دا تابگەڕێتەوە بە رێگەیەکی راست خزمەتی هونەری موسیقای کوردی بکات .. کەچی هەموو دیاری‌یەکی مامۆستای ناوبراو تەنیا دوبلاج کردنی چەندگورانیەکی کۆنی خوی بوو بەس .. لە کاتێکا هونەری موسیقامان پیویستیەکی زۆر زور زوری هونەرمەندانێکی وا هەیە کە دەستی یارمەتی بۆ درێژ بکات‌و بە گویرەی توانای خۆی‌یارمەتی بدات ..

✻ جا لە کۆتایی دا تەنیا پرسیاریك لە مامۆستا شەماڵ . ئایا ئەم هەڵویستە دورە پەرێزە بۆ ؟!.

ئەحمەد رێبوار

لەداخی پیاو پرچی خۆی کورت ئەکاتەوە

● « ساندی شۆ »ی گۆرانی‌بێژ ، لەم دواییەدا پرچە درێژە جوانەکەی بڕیوەو وتویە :

– بۆیە پرچی خۆی بڕیوە ، تاکو خۆم لەپیاو جیا بکەمەوە چونکە پیاوی ئەم چاخە هەموو پرچ‌و زولف ئەهیلنەوە !

ئەوەی شایانی باس بێت ، ئەم ئافرەتە بە پرچە درێژەکەیەوە ناوبانگی جوانی‌دەرکردبو .

پیشانگای هونەرمەند نجم الدین پشدری

لەم دواییەدا ، هونەرمەند نجم‌الدین پشدری پیشانگایەکی تایبەتی‌بۆ بەرهەمەهونەریەکانی خۆی لەشاری هەولێر رێك‌خستووە لەم پیشانگایەدا بێ‌جگە لە بەرهەمی نیگارکێشی، هەندێ بەرهەمی ئیشی‌دەست‌و مۆمیاگەریشی پیشان‌داوە .

ئەم هونەرمەندە ، بیجگە لەم پیشانگا تایبەتیەی خۆی لە چەند پیشانگایەکی‌تری بەرێوەبەرایەتی جوڵانەوەی هونەری سلەیمانی‌و هەولێرو بەغدا بەشداری کردوە .

بەبۆنەی پیشانگاکەیەوە لێمان پرسی :

● بەرای ئێوە ، چی‌بکرێ بۆ گەشەپێدان‌و یەکخستنی هەوڵ‌و توانای هونەرمەندانی کورد باشە ؟!

لە وەڵاما وتی :

– گەشەپێدان‌و یەکخستنی هەوڵ‌و توانای هونەرمەندانی کورد ، بەندە بەگیانی هاوکاری‌و لێك نزیك‌بوونەوەی هونەرمەندەکان بۆ ئەوەی بەکۆمەکی هەموویان بتوانن لەم رێگایەوە هەنگاوبنێن ، بێ‌جگە لەئەرکی سەرشانی هونەرمەندەکان خۆیان لەم بارەیەوە ، یارمەتی‌و دەستاگرتنی ئەو هونەرمەندانەش لەلایەن ئەو دەزگایانەوە کاروباری پێشخستنی هونەریان گەسەرە زۆر پێویستە ، دوای ئەمانە ، کردنەوەی ئەکایمیەی هونەرەجوانەکان لە شاریکی کوردستانا ، چاکترین هویە بۆ پی‌گەیاندنی توانای هونەری لەکوردستاندا .

ئاهەنگی زانستگای مستنصریە

بەسەرپەرشتی سەرکۆماری‌تیکوشەر احمد حسن بکر دوێنی زانستگای مستنصریە ئاهەنگێکی گێرا بەبۆنەی‌دەرچونی وەجبەیەکی تازەی‌قوتابیانەوە .

تابلۆ

–١–

«دەستی دروێنە گۆرانی ئەڵێ»

دەست کردی هونەرمەندی بولگاریایی «فلادێمیر دێمیترۆف» تابلۆیەکە لەوانەی هونەرمەندی ناوبراو لەدوا پیشانگای بەرهەمەکانیا لە موزەخانەی هونەری نوێ لەشاری پاریس پیشانی داوە .

–٢–

(باخچەیەکی وێرانە !)

دەست کردی هونەرمەندی فەرەنسایی « دۆفێ » یە ، ئەم هونەرمەندە لەگەڵ‌هونەرمەندان « ئوتریوو فالادۆن »دا لەساڵی ١٨٨٤ – ەوە تا ساڵی ١٩١٩ لە هونەری نیگارکێشی‌دا بە « هونەرمەندی سەربەخۆ » ناوبانگیان دەرکردبوو ، مانگی پێشو لە پاریس پیشانگایەك بۆ تابلۆکانی ئەم هونەرمەندانە کرایەوە ، ئەم تابلۆیە لەوانەیە کە لەو پیشانگایەدا نیشان دراون .

– چاپکراوی نوێ –

کاك دلشاد مەریوانی نامیلکەیەکی بەناونیشانی « پێشوازی‌ی خاوەن شکۆودوو چیرۆك نووس » چاپکردوەو کەوتۆتە بازارەوە ، نووسەر لەم نامیلکەیەدا باری سەرنجی خۆی بەرامبەر دوو چیرۆکی دوکتور مارف خەزنەدارو مامۆستا محمد مولود « مەم » دەرئەبڕێت ، دانەیەکی‌بەدیاری بۆ کتێبخانەی – هاوکاری – ناردووە سوپاسی ئەکەین .

***

گۆڤاری رۆژی کوردستان

ژمارەیەکی نوێ‌ی گۆڤاری رۆژی کوردستان ، کە کۆمەڵی رۆشنبیری کوردی لە بەغدا بەکوردی‌و عەرەبی دەری ئەکات کەوتە بازارەوە ، ئەم ژمارەیە چەند باس‌و وتارێکی روشن‌بیری‌و میژووی‌و ئەدەبی بەکەڵکی تیایە ، دانەیەك بەدیاری پێش‌کەش‌بەکتێبخانەی – هاوکاری – کراوە ، سوپاسی هەڵسورێنەرانی گۆڤاری ناوبراو ئەکەین .

***

گۆتایی زۆردار

لەیەکی ئەموزەوە بۆ دەی هەمان مانگ ، تیپی نواندنی سلەیمانی ، شانۆیی « گۆتایی زۆردار » لەسەر شانۆی قوتابخانەی ئامادەیی سلەیمانی پێشکەش ئەکات ، ئەم شانۆییە هونەرمەند غازی بامەرنی ئامادەی کردوەو بۆسەر شانۆی دەرهیناوە .

هەر جارەی باسێك

گۆڤاری کۆری زانیاری کوردو بێ‌دەنگی خوینەرەکانی

پێش ماوەیەك یەکەم گۆڤاری کۆڕی زانیاری کورد لەبەرگێکی جوان رازاوەو رێك‌وپێك‌و قەوارەیەکی ٨٠٠ لاپەڕەیی پڕ لە نووسین‌و لێکۆڵینەوەی زانستیانەی بایەخداردا دەرچوو پێش هەموو شتێك دەرچوونی ئەو یەکەم گۆڤارە لە یەکەم کۆڕی زانیاری کوردەوە لە عیراقا شایانی پیروزبایی گەرم‌و جێگای هیوایەکی گەورەیە کە ئەتوانێت خزمەتێکی گەورەی زمان‌و نوسینی کوردی بکات‌و ئەو ئالوزی‌و سەرلێ‌شێواویەی ئێستا خوێندەوارانی کورد لەم رووەوە تووشی بوون وردەوردە کەم بکاتەوەو نەیهێڵێت‌و ئەو پەردە ئەستوورەی بەسەر مێژوو کلتوری نەتەوایەتیماندا دراوە لای بدات‌و هەمۆو راستیەك روون بکاتەوە ، کە ئەمە خۆی لەخۆیدا خزمەتێکی بێ‌سنوورو گەورەی مەسەلە بنچینەییەکانی گەل‌و نەتەوەی کوردە .

بێ‌گومان ئەم گۆڤارە بایەخێکی گەورەو تایبەتی هەیە ، سەبارەت بەوەی کە یەکەم لەدەزگایەکی خاوەن دەسەڵاتی زانستی‌و یاساییەوە دەرچوە وەدووەم ، ئەمە یەکەم ژمارەیەو بێ‌گومان پوختەی ئەو لێکۆڵینەوەو کارانەیە کە لەسەرەتای دروست بوونی کۆڕەوە تا دەرچوونی گۆڤارەکە بەئەنجام گەیەنراون ، وە لەرێگای لێ وردبونەوەی ناوەرۆکی گۆڤارەکەوە ئەتوانرێت حوکم بدرێت کە ئەندامانی کۆڕ بەگشتی تا چ رادەیەك شایستەو کارامەن‌و چەند خۆیان ماندوو کردوە ، وە هەروەها ئەشتوانرێت ڕێرەوی گشتی لەمەو دوایشی تا رادەیەکی زۆر بزانرێت ، بۆیە لێکۆڵینەوەو بۆژاندنەوەی ناوەرۆکی نووسینەکانی ناو گۆڤارەکە لەلایەن هەموو مامۆستایان‌و خوێنەرانی کوردەوە زۆر پێویستەو ئەرکیکە ناکرێ بخرێتە پشت گوێ‌و کەمتەرخەمی تیا بکرێت ، چونکە ئاشکرایە ئەو ئەنجامانەی تا ئێستا کۆڕ گەیشتونێ ، مەرج نیە هەموو دەق راست‌و دروست بن ، بێ‌گومان کارێکی وا گەورەو ئالوز بێ هیچ هەڵەو کەم‌و کووڕیەك بەئەنجام ناگات ، تەنانەت لەگۆڤارەکەی کۆڕ خوێدا ئەندامانی کۆڕ زۆر دلسۆزانە ئەم راستیەیان خستۆتە بەرچاوو بەدڵێکی فراوانەوە تکایان لەهەموو شارەزاو خوێندەوارانی کورد کردوە کە لەماوەی ٦ مانگدا رای خۆیان دەربارەی بەرهەمەکانیان دەربڕن‌و هەرچی بەهەڵەو کەم‌و کووڕی ئەزانن بیخەنە بەرچاو جا بەبڵاو کردنەوە بێت یان بە نامە بێت بۆ کۆڕ خۆی بەڵام من بزانم تائێستا جگە لە نوسینێکی مامۆستا ع.ع.شەونم کە لە روژنامەی ژیندا بڵاو کرایەوەو نوسینێکی تر کە لە روژنامەی (التاخی)دا بڵاو کرایەوە هیچی تر لەم بارەیەوە نە بڵاو کراوەتەوەو نە بۆ کۆڕیش نێردراوە ! کە بەراستی ئەمە جێگای داخەو نیشانەی بەتەنگەوە نەهاتنی مەسەلەیەکی واگرنگە .

راستیەکەی ئەم کڕی‌و بێ‌دەنگیەی نوسەرو خوێندەوارانی‌کورد هەر لەگەڵ گۆڤاری کۆری زانیاری‌دا نیە ، بەڵکو بوەتە پەردەیەك‌و بەسەر هەموو نووسین‌و بڵاوکراوەیەکی تریشدا کێشراوە . لەماوەی ئەم چەند ساڵەی رابوردودا بزوتنەوەیەکی رۆشنبیری فراوان کوردستانی عیراقی گرتۆتەوەو ئێستا ژمارەیەکی زۆر کتێب‌و گۆڤارو روژنامەی کوردی دەرئەچێت کە گەلێك نووسین‌و باسی وایان تێدایە لەسەر رۆیشتن‌و رەخنە لێ‌گرتنی علمیانەو هەندیکیان‌بەرپەرچ دانەوەیان ئەوێت، کە چی لە هەندێك رەخنەی کاڵ‌و کرچ‌و یەك لایەنانە شتیکی‌تر نەهاتوتەکایەوە ، ئەمە لە کاتێکدا کە هەموانیش باش ئەزانن بەرەخنەگرتن‌و لێکولینەوە پیشکەوتن دێتەدی‌و هەموو کەم‌وکوڕی‌و کەلێنێك‌پر ئەبێتەوە ئەگینا ئەگەر بێت‌و هەرکەسێك بۆ خۆی بیربکاتەوەو کەسی‌تر هاوبەشی نەکات‌و یارمەتی نەدات ئەوا ئەنجامی ئەو بیرکردنەوەیە بێ ئەنجام‌و ناتەواو ئەبێت .

شاسوار جەلال

جیای قەندیل

احمد شێواو – قەلادزێ

● ئەمە هەندێکە لەو هەڵبەستەی کاك احمد شێواو لەقەلادزێ‌وە بۆی ناردوین ... وەکو بۆی نوسیوین لە ساڵی ١٩٢٨ـەوە هاتۆتە دنیاوەو نزیکەی ٢٥ ساڵە هەڵبەست دائەنێ بەڵام رووی نەبوونی رەش‌بێت نەیتوانیوە بەرهەمەکانی چاپبکات‌و دڵ‌و دەرونی خوێنەرانی پێ‌فێنك بکاتەوە .

چیم لەجوانی ئەوروپایە باسی خۆشی بۆ دەکەم
سەیری لوتکەی بەرزی قەندیل بوکی کوردستان دەکەم
ئاوی صافی چەشنی کەوسەر هەڵدەرژێ پەخشان دەبێ
جێ‌ی هەواری کۆنی کوردی باب‌و باپیران دەکەم
تێر لەبەفراوی دەنۆشم تابەجارێ مەست‌دەبم
بۆنی گیابەندو کەنێرونێرگزو ریحان دەکەم
والەژێر تارای سپی‌دا تێکەڵاون زەردوسور
چەند بەنەشئە من لەگەڵیان سوحبەت‌و سەیران دەکەم

***

بۆتە مایەو هۆی ژیانم چەندە وەصفی‌کەم کەمە
لابەری دەردەمەو حەکیمە بۆ سەری شێواوەکەم

***

***

institut kurde de paris